Ramiz Mehdiyev
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

İKİLİ STANDARTLARIN DÜNYA NİZAMI VƏ MÜASİR AZƏRBAYCAN

Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi
Bakı – 2015

Ramiz Mehdiyev
İkili standartların dünya nizamı və müasir Azərbaycan
Bakı, Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi, 2015, 224 səh.

Рамиз Мехтиев
Миропорядок двойных стандартов и современный Азербайджан.
Баку, Издательский Дом Шарг-Гарб, 2015, 224 стр.

ISBN 978-9952-505-42-9

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevin bu kitabı səmərəli dövlət idarəçiliyinin aktual məsələlərinə, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində hüquqi və institusional islahatlara, qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyətinə və vəzifələrinə, yeni təşəkkül tapmış dünya nizamına və Qərb tərəfindən Azərbaycana münasibətdə tətbiq olunan ikili standartlar siyasətinə həsr edilib.

Kitabda Sovet İttifaqı dağılandan sonra dünyada yaranmış ictimai-siyasi vəziyyət geniş təhlil edilir, "Ərəb baharı"nın, digər "məxməri" və "rəngli" inqilabların həqiqi səbəblərindən söhbət açılır.

Kitab politoloq alimlər, ali məktəblərin müəllimləri və tələbələri, habelə geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi BAKI 2015 www.eastwest.az www.fb.com/eastwest.az
© Ramiz Mehdiyev, 2015
© Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi, 2015

Издательский Дом Шарг-Гарб БАКУ 2015 www.eastwest.az www.fb.com/eastwest.az
© Рамиз Мехтиев, 2015
© Издательский Дом Шарг-Гарб, 2015

İLHAM ƏLİYEV YENİ ƏSRİN YENİ LİDERİDİR

AZƏRTAC-a müsahibə
(14.03.2013-cü il)

– Hörmətli Ramiz müəllim, XXI əsrin əvvəli dünyada ciddi qarşıdurmalar, qeyri-sabitlik, iqtisadi tənəzzül illəri kimi tarixə düşdü. Belə mürəkkəb dövrdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın inamlı inkişafı bütün dünyada, müxtəlif nüfuzlu auditoriyalarda müzakirə mövzusuna çevrilmişdir. Ölkəmizin əldə etdiyi nailiyyətləri, mövcud durumunu, daxili ictimai-siyasi vəziyyəti necə qiymətləndirərdiniz?

– Ötən əsrin sonlarında SSRİ-nin süqutundan sonra dünyanın siyasi xəritəsində mühüm dəyişikliklər baş vermiş, yeni dünya nizamı formalaşmağa başlamışdır. Hesab edirəm ki, bu proses tam yekunlaşmamışdır və hazırda müşahidə olunan mürəkkəb siyasi və iqtisadi proseslər də məhz bu amillə bağlıdır. Lakin Azərbaycan xalqı bu nadir tarixi fürsətdən istifadə edərək ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında öz müstəqil dövlətini qurmağa, siyasi varislik prinsipinə birmənalı dəstək verməklə onu inkişaf etdirməyə, dünyanın nüfuzlu ölkələrindən birinə çevirməyə nail olmuşdur. Şübhəsiz, öz müstəqil siyasi kursunu həyata keçirən, dinamik inkişaf edən, regionun lider ölkəsi olan və dünya miqyasında söz sahibinə çevrilmiş Azərbaycan Respublikası xalqımızın tarixi nailiyyəti, ən böyük sərvəti, həqiqətən də fəxr mənbəyimizdir. Bu gün dünyanın aparıcı iqtisadi və maliyyə institutlarının rəyləri və proqnozları, ən əsası, uğurlarımızın

real mənzərəsi bir daha təsdiq edir ki, hələ 2004-cü ildə Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi strateji hədəflər, qarşıya qoyduğu vəzifələr reallığa çevrilmişdir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan artıq 2009-cu ildə iqtisadi keçid dövrünü başa çatdırmışdır və hazırda dünyanın müasir və inkişaf etmiş ölkələri ilə müqayisə olunur. Son 10 ildə biz iqtisadiyyatımızı şaxələndirməyə, ümumi daxili məhsulu 300 faiz artırmağa, ən əsası, iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunu 2,4 dəfə yüksəltməyə nail olduq. Ötən müddətdə ölkəmizin strateji valyuta ehtiyatları 30 dəfəyə yaxın çoxalaraq 46 milyard dolları ötmüşdür. Hesab edirəm ki, yoxsulluğun səviyyəsinin 49 faizdən 6 faizə, işsizliyin isə 5,2 faizə endirilməsi həyata keçirilən sosial siyasətin ən böyük uğuru hesab olunmalıdır. Respublikanın şəhər və rayonları, qəsəbə və kəndləri tanınmaz dərəcədə dəyişmiş və müasirləşmiş, əhalinin rifahı yüksəlmişdir.

Ölkəmiz öz tərəfdaşları ilə mühüm transmilli enerji və kommunikasiya layihələrini uğurla reallaşdırmaqla regionun və Avropanın iqtisadi xəritəsini dəyişdirməkdə və onu zənginləşdirməkdə davam edir. Bu gün Cənubi Qafqaz iqtisadiyyatının təxminən 80 faizi Azərbaycanın payına düşür. Öz enerji təhlükəsizliyini təmin etmiş ölkəmiz Avropanın enerji bazarında mühüm amilə çevrilir, həm də onun təhlükəsizliyinə öz töhfələrini verir. Hesablamalara görə, hazırda bir sıra Avropa ölkələrinin enerji bazarında Azərbaycanın payı 30-40 faiz təşkil edir.

Azərbaycan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının üzvü kimi qlobal siyasətin formalaşmasında iştirak edir, sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına dəyərli töhfələr verir. "Eurovision", BMT-nin İnternet İdarəçilik Forumu, Beynəlxalq Humanitar Forum, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə Toplantısı və onlarla digər mühüm beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edən ölkəmiz həm də sosial, iqtisadi, mədəni-humanitar və digər sahələrdə qlobal məsələlərin müzakirə edildiyi əlverişli məkana çevrilmişdir. Gələn ay Bakı şəhəri Davos İqtisadi Forumunu qəbul etməklə özünün dünya əhəmiyyətli iqtisadi mərkəz statusunu möhkəmləndirəcəkdir. 2015-ci ildə isə biz I Avropa Oyunlarını keçirən ölkə kimi tarixə düşəcəyik. Hesab edirəm ki, bu il ilk telekommunikasiya peykimizin orbitə çıxarılması, Azərbaycanda kosmik sənayenin yaradılması inkişafımızın zirvəsi olmaqla uğurlarımızın, nailiyyətlərimizin miqyasını təcəssüm etdirir.

Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, inkişafımızın əsasında düşünülmüş siyasət, liberal islahatlar, dövlətin həyata keçirdiyi siyasətin xalq tərəfindən dəstəklənməsi, güclü hakimiyyət və sabitlik amilləri dayanır. Azərbaycan Prezidentinin praqmatik siyasi kursu, hakim komandanın səmərəli fəaliyyəti və ən əsası, xalqımızın güclü dəstəyi olmasaydı, bütün bu uğurlar əlçatmaz xəyal olaraq qalacaqdı. Buna görə də dünyanın nüfuzlu ekspertləri, politoloqları hesab edirlər ki, hazırda planetimizin müxtəlif bölgələrində münaqişələrin, siyasi kataklizmlərin müşahidə olunduğu, aparıcı ölkələr iqtisadi və maliyyə böhranından əziyyət çəkdiyi bir dövrdə Azərbaycanın dinamik inkişafı əsl möcüzədir. Davamlı iqtisadi inkişaf, ictimai-siyasi sabitlik, sosial rifah, xalqla hakimiyyət arasında vəhdət – budur, bugünkü Azərbaycanın reallıqları.

Təbii ki, bütün bunlar həm xalqımızın, həm də beynəlxalq ictimaiyyətin nəzərində, habelə dünyanın siyasi elitası arasında cənab İlham Əliyevin qurucu, yaradıcı, görkəmli dövlət və siyasi xadim obrazını şərtləndirən mühüm amillərdir. İlham Əliyev dövlətimizin möhkəmləndirilməsi, müstəqilliyimizin dönməzliyinin təmin olunması kimi məsul bir vəzifəni yerinə yetirməklə, həm də milli şüurumuzun inkişafı və cəmiyyətimizin müasirləşməsi üçün yorulmadan səy göstərir. O, hər bir situasiya üçün düzgün qərar verərək, onların həyata keçirilməsinə nail olur. İlham Əliyev siyasi lider kimi yeni dövrün tanınmış şəxsiyyətidir. Cənab Prezidentin qa-

zandığı uğurlar xalqımıza böyük ümidlər verir, gələcəyə geniş yollar açır.

İlham Əliyev yeni əsrin yeni lideridir. Onun yeni əsrdə Azərbaycanın Prezidenti olmasının özündə rəmzi məna vardır. O, postsovet məkanında tamamilə yeni tipli siyasi liderin nümunəsinə çevrilmişdir. Hesab edirəm ki, cənab İlham Əliyevi səciyyələndirən başlıca xüsusiyyəti onun hədsiz səmimiliyidir. Həm milli mədəniyyətimizin, həm xalqımızın əxlaqi-mənəvi dəyərlərinin təbliğində, həm də ölkəmizin dolğun müsbət imicinin formalaşmasında ailəsinin hər bir üzvü onunla həmrəydir, həmfikirdir.

Cənab Prezidentin şəxsiyyətini xarakterizə edən cəhətlər, bir tərəfdən milli mentalitetimizdən və xalqımızın tarixi köklərindən, digər tərəfdən isə onun qloballaşma dövrünün siyasət aləminin parlaq nümayəndəsi olmasından, mütərəqqi ümumbəşəri dəyərlərə bağlılığından irəli gəlir. Müxtəlif dilləri mükəmməl bilməsi, geosiyasi şəraiti dəqiq qiymətləndirməsi, qlobal siyasi və iqtisadi prosesləri əvvəlcədən və aydın təsəvvür etməsi sayəsində cənab İlham Əliyev xarici ölkələrə rəsmi səfərləri zamanı müxtəlif çəkili siyasi liderlərlə görüşlərində, BMT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Davos İqtisadi Forumu çərçivəsindəki təmaslarında, istər Luvrda, istərsə də Sinqapurda, həm Milli Elmlər Akademiyasının yığıncaqlarında, həm sadə vətəndaşların, sahibkarların, neftçilərin arasında özünü tamamilə sərbəst hiss edir. O, ünsiyyətin ilk anlarından ətrafdakılara xoş əhval-ruhiyyə aşılaya bilir, insanlar da ondan aldıqları müsbət enerjini qarşılıqsız qoymurlar. Cənab İlham Əliyev hər kəs üçün, ilk növbədə Prezidentdir, dövlət başçısıdır, milli liderdir, bununla yanaşı, həm də xalqın hər bir nümayəndəsinin nəzərində xeyirxah, qayğıkeş, səmimi bir insandır. Hesab edirəm ki, məhz buna görə də Azərbaycan xalqı, vətəndaşlarımız onun bütün təşəbbüslərini ürəkdən və yekdilliklə dəstəkləyirlər.

Cənab İlham Əliyevin xarakterində təbiətən çox böyük məsuliyyət hissi vardır. Bu cəhət ən çətin və mürəkkəb şəraitlərdə onun yeganə düzgün qərar qəbul etmək bacarığını üzə çıxarır. Bu məsuliyyət hissi daxili və xarici siyasət məsələlərinin, bir çox problemlərin həllində, məsələn, müasir dövrün reallıqlarını nəzərə almaqla və inkişaf perspektivini düzgün qiymətləndirməklə iqtisadiyyatın yeni əsaslarının yaradılmasında, onun şaxələndirilməsində və neftdən asılılığının aradan qaldırılmasında dövlət başçısına yardım etmişdir.

– "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın icrasının dördüncü ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransda Prezident İlham Əliyevin nitqi ölkə ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Cənab Prezidentin nitqi ətrafında gedən ictimai müzakirələrdə səmərəli dövlət idarəçiliyi məsələləri daha çox diqqəti cəlb etmişdir. Sizin bu məsələyə münasibətinizi bilmək maraqlı olardı.

– Prezident İlham Əliyevin konfransdakı nitqi regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icra vəziyyətinin təhlili və qarşıda duran vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etmiş, daha yüksək nəticələrin əldə olunmasına maneçilik törədən mənfi halların aradan qaldırılması ilə bağlı rəsmi strukturlar və dövlət qulluqçuları üçün fəaliyyət proqramı xarakteri daşımışdır. Cənab Prezident hesab edir ki, Azərbaycanın dinamik inkişafı və yüksək beynəlxalq statusu ilə səciyyələnən yeni strateji hədəflərə nail olmaq üçün vətəndaş cəmiyyəti qurucuğunun daha da dərinləşdirilməsi, bunun tərkib hissəsi kimi dövlət-vətəndaş münasibətlərinin ən mütərəqqi prinsiplərə uyğun təkmilləşdirilməsi, səmərəli dövlət idarəçiliyinin təmin olunması qarşıda duran vacib məsələlərdəndir.

Konfransda Prezident İlham Əliyev həyata keçirdiyi siyasətin başlıca prinsipini açıqlamışdır – dövlət siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır, hər şey Azərbaycan vətəndaşı üçün edilir. Cəmiyyətimizin demokratikləşməsi, Konstitusiyamızda təsbit olunmuş fundamental insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, liberal bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinin mənimsənilməsi, yəni, görülən bütün işlərin əsas hədəfi insan amilinin inkişaf etdirilməsi, onun sosial təminatının yaxşılaşdırılmasıdır. Cənab Prezidentin insan kapitalının inkişafına xüsusi önəm verməsi heç də təsadüfi deyildir. Bir tərəfdən, biz inkişaf deyəndə sadəcə iqtisadiyyatın tərəqqisini deyil, eyni zamanda, sağlam gələcək nəslin formalaşmasını nəzərdə tuturuq. İntellektual potensialın yaratdığı texnoloji innovasiyalar, beynəlxalq rəqabətədavamlı və ətraf mühitin qorunması ilə həmahəng olan iqtisadi fəaliyyət həm də bu məqsədə xidmət edir. Digər tərəfdən, həyata keçirilən dövlət siyasəti humanizm və insani dəyərləri idarəçiliyin əsas meyarına çevirməyi, Azərbaycanda əsl rifah dövləti yaratmağı hədəfləmişdir. Təbii ki, bu amillər də vətəndaşların cənab Prezidentə inam və etibarını gücləndirməklə yanaşı, həm də iqtisadi inkişaf prosesinə təkan vermiş, kollektiv səmərəliliyi artırmışdır.

Müasir dövrdə səmərəli dövlət idarəçiliyi hüquqi, siyasi və "dövlət menecmenti" adlanan yanaşmalardan irəli gələn prinsiplərin vəhdəti üzərində qurulur və dövlət qulluqçularının fəaliyyəti idarəçiliyin əsas meyarlarına uyğunluğuna görə qiymətləndirilir. BMT-nin geniş yayılmış metodikasına əsasən, hüququn aliliyi, bərabərlik və diskriminasiyanın yolverilməzliyi, vətəndaşların idarəetmə prosesində yaxından iştirakı, operativlik və konsensusa meyillilik, məhsuldarlıq və effektivlik, şəffaflıq və hesabatlılıq səmərəli dövlət idarəçiliyinin başlıca prinsipləridir. Rəsmi strukturların, dövlət qulluqçularının fəaliyyətinin qiymət meyarı həm onların qanunvericilik aktları və dövlət başçısının tapşırıq və tövsiyələri ilə müəyyən edilmiş vəzifə və öhdəliklərinin icra vəziyyəti, həm də vətəndaşların münasibəti ilə müəyyənləşir. Buna görə də Prezident İlham Əliyevin konfransda qeyd etdiyi mənfi təzahürlərin cəmiyyətimizdə yer alması yolverilməzdir və dövlət başçısının ölkəmizin gələcək inkişafı ilə bağlı baxışları ilə tam ziddiyyət təşkil edir. Mən bu fikri xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim.

Bu gün hüquqi dövlətin və sosial rifah dövlətinin güclənməsi, Azərbaycanın inkişaf etmiş və güclü dövlətə çevrilməsi həyata keçirilən siyasi kursun prioriteti kimi müəyyən edilmişdir. Cənab Prezident konfransda bildirmişdir ki, əgər inkişaf etmiş ölkələrlə bir cərgədə dayanmaq istəyiriksə mənfi halları, korrupsiyanı aradan qaldırmalıyıq. Bu yanaşma, qəti siyasi iradə son illər ərzində ölkəmizin iqtisadi və sosial inkişafını stimullaşdıran əsas amillərdən biri olmuşdur. *Lakin biz növbəti tarixi mərhələyə daxil olduqca, bu inkişafla birgə təzahür edən problemlər də öz xarakterini dəyişir.* Nəticə etibarilə iqtisadi tərəqqi korrupsiyaya, digər mənfi hallara qarşı mübarizə sahəsində yeni çağırışların meydana çıxmasına səbəb olur və aparılan mübarizənin keyfiyyətcə yeni müstəviyə keçməsini tələb edir. Əlbəttə, belə mühitdə vətəndaşların da dövlət qurumlarına, vəzifəli şəxslərə olan tələbləri dəyişir. Onlar artıq rəsmi strukturlardan, məmurlardan səmərəli, nəzakətli, vətəndaşların arzu və istəklərini nəzərə alan şəffaf fəaliyyət gözləyirlər. Bütün bunlar cənab Prezidentin nitqinin mahiyyətini təşkil etməklə dövlət qulluqçularına və bütövlükdə cəmiyyətə olan çağırışıdır. Buna görə də Prezident İlham Əliyev konfransda vəzifəli şəxslərin fəaliyyətindəki bəzi nöqsanları tənqid etdi, sahibkarlara münasibətdə mövcud olan mənfi halların aradan qaldırılmasını ciddi tələb kimi qarşıya qoydu, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının əhali ilə lazımi səviyyədə iş apar-

mamasından narazılığını bildirdi, dövlət qulluqçularını təvazökarlığa, dəbdəbəli ailə tədbirlərinə, insanları qıcıqlandıran məsələlərə və s. son qoymağa çağırdı, rüşvətxorluğa və korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi və s. tələblərini səsləndirdi. Cənab Prezident hesab edir ki, vəzifəli şəxslər daha yaxşı işləyə bilərlər və bunun üçün mövcud nöqsanları aradan qaldırmaq lazımdır. Bu da hər bir məmur üçün siqnaldır, göstərişdir və fəaliyyət proqramıdır.

– Cənab Prezidentin nitqindən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsi, xüsusilə mövcud mənfi halların aradan qaldırdması ilə əlaqədar hansı tədbirlərin görülməsi planlaşdırılır?

– Artıq Prezident Administrasiyası bu nitqdən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsi istiqamətində müvafiq tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdır. İlk növbədə, ictimaiyyətin, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının dövlət idarəçiliyində, qərarların qəbul olunması prosesində daha yaxından iştirakının təmin edilməsi, vətəndaşlarla vəzifəli şəxslərin təmaslarının intensivləşdirilməsi, insanların rəy və təkliflərinin ümumiləşdirilməsi və nəzərə alınması, onların dinlənilməsi və problemlərinin həlli yollarının tapılması və s. işlər görülür. Bildiyiniz kimi, keçən il Prezident Administrasiyası qeyri-hökumət təşkilatları və kütləvi informasiya vasitələrinin rəhbərləri ilə görüşlər keçirmiş, irəli sürülən təklifləri öyrənmiş, onları təhlil etmiş, ümumiləşdirmiş və baxılması üçün aidiyyəti dövlət orqanlarına göndərmişdir. Hazırda həmin təkliflərlə bağlı dövlət strukturlarından Prezident Administrasiyasına daxil olan rəylər nəzərdən keçirilir. Belə görüşlər vətəndaş cəmiyyəti institutlarının dövlət idarəçiliyi prosesində daha yaxından iştirakı, dövlət orqanları ilə kütləvi informasiya vasitələri arasında əməkdaşlığın güclənməsi üçün əlverişli şərait yaradır və buna görə də davam etdiriləcəkdir. Həmçinin biz daha işlək, səmərəli ictimai nəzarət mexa-

nizminin formalaşdırılması məsələləri üzərində düşünürük. Digər tərəfdən, mərkəzi icra orqanları rəhbərlərinin və rəhbər vəzifəli şəxslərinin yerlərdə müxtəlif sahələr üzrə açıq qəbullarının təşkil edilməsi nəzərdə tutulur. Həmin qəbulların nəticəsində hər bir rayon üzrə konkret sahələrlə bağlı problemlər öyrəniləcək, ümumiləşdiriləcək və cənab Prezidentin qarşıya qoyduğu vəzifələrə uyğun olaraq onların həlli təmin ediləcəkdir.

Azərbaycanda sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi, əlverişli investisiya mühitinin təmin olunması dövlət siyasətinin başlıca istiqamətlərindən biridir. Ölkəmiz bazar iqtisadiyyatı yolu ilə inkişaf edir, iqtisadi sahədə liberal islahatlar davam etdirilir, azad sahibkarlığa böyük diqqət və qayğı göstərilir. Son illər ərzində Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun xətti ilə sahibkarlara güzəştli şərtlərlə 1 milyard 200 milyon kredit verilmiş, ötən il bu rəqəm 250 milyon manat təşkil etmiş, bu il də həmin məbləğdə vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu gün Azərbaycanda ÜDM-in 83 faizinin özəl sektorda formalaşması sahibkarlığın gücünün, onun cəmiyyətin, dövlətin inkişafına əvəzsiz töhfələrinin göstəricisidir. Sahibkarlar vergi ödəyiciləridirlər, iş yerləri açırlar, dövlətin iqtisadi gücünü, resurslarını artırırlar. Haqlı olaraq sahibkar da dövləti özünə arxa hesab edir, ona güvənir. Bütün bu işlərin fonunda bəzi yerli icra hakimiyyəti orqanları rəhbərlərinin sahibkarlara münasibətində xoşagəlməz halların mövcudluğu, əlbəttə ki, yolverilməzdir.

Prezident İlham Əliyev regionlara səfərlərində həmişə sahibkarlarla görüşür, onları narahat edən problemlərlə maraqlanır və bu məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlayır. Təəssüf ki, bəzi yerli icra orqanlarının rəhbərləri bundan nümunə götürmürlər, sahibkarlara, yumşaq desək, soyuq münasibət bəsləyirlər. Bəzi hallarda isə sahibkarlıq subyektlərinə öz tabeçiliklərində olan strukturlar kimi yanaşırlar və

onlara aidiyyəti olmayan tapşırıqlar verirlər. Azərbaycan Prezidenti sahibkarlara ən yüksək səviyyədə dəstək verirsə, onların arxasında durursa, bütün problemlərinə diqqət və qayğı ilə yanaşırsa, dövlət orqanları, vəzifəli şəxslər bundan nəticə çıxarmalıdırlar. Dövlət strukturları iş adamlarının fəaliyyətinə şərait yaratmalı, onlara mane olmamalıdırlar. Vergi ödəyiciləri kimi sahibkarların fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər daha da sürətləndirilməlidir. Bütün bunlar dövlət başçısının, qanunlarımızın qarşıya qoyduğu vəzifələr və tələblərdir.

Əlavə olaraq qeyd edim ki, cənab Prezidentin tənqid və iradları artıq öz müsbət nəticəsini vermişdir. Bəzi rayonlarda sahibkarla icra hakimiyyətləri arasında yaranmış mübahisəli məsələlər həllini tapmışdır.

Bir məsələni də xüsusi qeyd etmək istərdim. Cənab Prezident çox haqlı olaraq məmurların təvazökarlığı məsələsini qaldırdı və öz iradlarını bildirdi. Dövlət qulluğu imtiyaz deyil, vətəndaş, cəmiyyət, xalq qarşısında vəzifədir. Bu vəzifəni icra edənlər özlərini vətəndaşlardan fərqləndirməməlidirlər, onlara yuxarıdan aşağı baxmamalıdırlar, təvazökar, insanlarla ünsiyyətdə səmimi, mədəni olmalıdırlar. Hər bir vəzifəli şəxsin davranışı vətəndaşda hakimiyyət, idarəçilik haqqında təsəvvür formalaşdırır. Cəmiyyətdə davranış qaydaları, dövlət qulluqçularının etik standartları mövcuddur. Ona görə də vəzifəli şəxslər, ilk növbədə, bu qaydalara əməl etməli, bütün cəmiyyət üçün nümunə olmalıdırlar. Dövlət başçısı bu məsələlərlə bağlı qəti tələblərini ortaya qoymuş və son xəbərdarlığını etmişdir. Cənab Prezidentin xəbərdarlığını qısaca belə ifadə etmək olar ki, əgər hər hansı vəzifəli şəxs öz fəaliyyəti sahəsində insanlarla qarşılıqlı əlaqələr qura bilmirsə, onların ehtiyaclarına biganə yanaşırsa və rəğbətini qazanmırsa, həmin şəxslə bağlı ciddi ölçülər götürüləcəkdir. Konfransdan qısa müddət sonra bir neçə rayonda həyata keçirilən kadr

dəyişiklikləri bunun bariz nümunəsidir. Bu tədbirlər yalnız yerli icra hakimiyyəti orqanları ilə məhdudlaşmayacaqdır.

– Prezident İlham Əliyev konfransda korrupsiya ilə mübarizənin gücləndirilməsinin zəruriliyi barədə danışdı. Azərbaycanda bu sahədə görülən işləri necə qiymətləndirirsiniz və dövlət başçısının qarşıya qoyduğu vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar hansı tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur?

– Korrupsiya bütün cəmiyyətlərdə mövcud olan universal problemdir. Bu sosial təhlükə müxtəlif ölkələrdə özünü fərqli səviyyə və formalarda büruzə verir, sosial-iqtisadi inkişafa, cəmiyyətin mühüm problemlərinin həllinə, investisiya mühitinə, sahibkarlıq fəaliyyətinə birbaşa mənfi təsir göstərir. Son illər Azərbaycanda korrupsiya ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq standartlara cavab verən hüquqi və institusional islahatlar həyata keçirilmiş, müvafiq qanunvericilik bazası, xüsusi təsisatlar yaradılmışdır. Bununla da ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı mübarizənin işlək mexanizmi formalaşdırılmış, onun funksionallığı təmin edilmiş və hesab edirəm ki, ciddi nəticələr əldə olunmaqdadır.

Əlbəttə, indiyə kimi bu sahədə qarşıya qoyulmuş məqsədlərə çatmaq üçün lazımi işlər görülsə də, proses davam olunmalıdır. Bütün sahələr kimi, bu sfera da daim yeniləşməli və təkmilləşməlidir. Müasir dövrdə korrupsiyaya qarşı effektiv mübarizə yeni metodların tətbiqini, şəffaflığın təmin edilməsini, məsuliyyət və nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsini, səmərəli maarifləndirmə tədbirlərini və informasiya texnologiyalarından istifadənin genişləndirilməsini zəruri edir. Düşünürəm ki, burada prioritet olaraq profilaktik-preventiv üsulların, sistemli islahatların, institusional dəyişikliklərin həyata keçirilməsi və yalnız son vasitə kimi cəza tədbirlərindən istifadə edilməsi vacibdir. Ona görə də, korrupsiyanın qarşısını almaq üçün ona şərait yaradan hal-

ların müəyyən edilməsi, risklərin daim qiymətləndirilməsi, struktur islahatlara, institusional metodlara geniş yer verilməsi, ictimai nəzarətin subyektləri olan vətəndaş cəmiyyəti, özəl sektor və kütləvi informasiya vasitələri ilə dövlət orqanları arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ölkəmizdə son illər həyata keçirilən tədbirlərin ardıcıllığına nəzər yetirsək, xüsusilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş iki mühüm sənədin – "Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı" və "Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"nın məzmununa və icra vəziyyətinə baxsaq, bu yanaşmanın bütün elementlərini görə bilərik. Fəaliyyət planlarının icrası nəticəsində həm dövlət orqanlarının, dövlət qulluqçularının fəaliyyəti, idarəetmə, xidmət sahələri təkmilləşdiriləcək, həm də rəsmi strukturların işində ictimaiyyətin iştirakı genişləndiriləcək və şəffaflıq təmin olunacaqdır.

Bununla yanaşı, sistem xarakterli islahatlar, institusional dəyişikliklər korrupsiyaya və rüşvətxorluğa qarşı mübarizədə ən səmərəli alətlərdən biridir. Yeni institutların təsis edilməsi vasitəsilə sistemdə elə dəyişikliklər edilməlidir ki, korrupsiyaya şərait yaradan, rüşvət amilini mümkün edən səbəblər aradan qaldırılsın. Cənab Prezident bu islahatlar sırasında "ASAN Xidmət"ini və "Elektron Hökumət" təşəbbüsünü xüsusi vurğulamışdır. "ASAN Xidmət" Azərbaycan Prezidentinin "dövlət siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır" devizinin praktiki reallaşmasıdır. Çünki bu xidmət vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsini, korrupsiya və rüşvət hallarının istisna olunmasını, müasir texnologiyaların tətbiqini, dövlət qulluqçusu-vətəndaş münasibətlərində yeni düşüncə tərzinin formalaşdırılmasını hədəfləmişdir. Hazırda "ASAN Xidmət" mərkəzində 9 dövlət

orqanı tərəfindən 23 hüquqi xidmət həyata keçirilir. Gələcəkdə bu xidmətin coğrafiyasının genişləndirilməsi ilə yanaşı, onun növlərinin sayının artırılması və daha geniş sahələr üzrə vətəndaşlara xidmətlərin göstərilməsi nəzərdə tutulur.

"Elektron Hökumət"in yaradılması və inkişaf etdirilməsi dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın təmin olunması üçün mühüm institusional islahat kimi xarakterizə olunur. Bilirsiniz ki, 2011-ci ildə "Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" Azərbaycan Prezidentinin Fərmanı imzalanmışdır. Fərmana əsasən, dövlət orqanları öz fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq elektron xidmətlər təşkil etmişlər. Elektron xidmətlərin "bir pəncərə" prinsipi əsasında təşkilinin təmin edilməsi məqsədi ilə müvafiq elektron hökumət portalı yaradılmışdır. Bu gün 417 elektron xidmətdən 187-si üzrə "bir pəncərə" prinsipi əsasında xidmətlər təklif olunur. Bu sistemə artıq 40 dövlət orqanı qoşulmuşdur.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan 2011-ci ildə Açıq Hökumət Tərəfdaşlığına qoşulan ilk dövlətlərdən biri olmuşdur və digər beynəlxalq səylərdə də fəal iştirak edir. Həyata keçirilmiş tədbirlər BMT, Avropa Şurası, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının aidiyyəti qurumları və digər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Nəhayət, korrupsiya cinayətlərinə qarşı sərt və qətiyyətli mübarizə tədbirləri davam etdirilir. Ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində cinayət təqibinin həyata keçirilməsi üzrə ixtisaslaşmış orqan olan Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsi fəaliyyət göstərir. Bu idarəyə beynəlxalq səviyyədə təqdirəlayiq təcrübə kimi qəbul edilən korrupsiya cinayətləri üzrə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək səlahiyyəti verilmişdir. İdarənin hesabatına görə, 2012-ci ildə 298 şəxs barəsində 170 cinayət işi tamamlanaraq məhkəmələrə göndərilmişdir.

2013-cü ildə isə artıq 26 şəxs barəsində 19 cinayət işi tamamlanmışdır. Hazırda 120 cinayət işi idarənin icraatındadır.

Beləliklə, həyata keçirilən kompleks tədbirlərin son nəticədə korrupsiya hallarının qarşısının alınmasında mühüm rol oynayacağı şübhəsizdir. Bu da öz növbəsində Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsini və qətiyyətini açıq nümayiş etdirir, qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün zəruri resursların səfərbər olunduğunu göstərir. Hesab edirəm ki, cənab Prezidentin korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi barədə qəti tələbi, tapşırıq və tövsiyələri, habelə həyata keçirilən tədbirlərin ardıcıl şəkildə davam etdirilməsi sayəsində daha ciddi nəticələr əldə olunacaqdır.

– Siz, eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Komissiyasının sədrisiniz. Komissiyanın bir müddət əvvəl növbəti iclası keçirilmişdir. Bu iclasın nəticələrini necə qiymətləndirirsiniz?

– Qeyd edim ki, Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında tapşırmışdır ki, təhsil sahəsində mənfi halların aradan qaldırılması, korrupsiyaya qarşı mübarizəni daha səmərəli təşkil etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Komissiyasında bu məsələ müzakirə olunsun. Bununla əlaqədar yanvarın 26-da təhsil idarəçiliyinə məsul vəzifəli şəxslərin iştirakı ilə Komissiyanın geniş tərkibli iclası keçirilmiş, mövcud vəziyyət ciddi müzakirə olunmuşdur. İclasda cənab Prezidentin təhsil sahəsində mövcud mənfi hallar barədə iradları və tapşırıqları iştirakçıların diqqətinə çatdırılmış və müvafiq tapşırıqlar verilmişdir. Tədbirdə təhsilin keyfiyyəti, təhsil sahəsində, xüsusilə ali təhsil müəssisələrində korrupsiya və digər mənfi halların

qarşısının alınması, təhsil idarəçiliyi, ümumi nəzarətin təşkili, təhsillə bağlı ictimai rəydə səslənən fikirlərə həssas yanaşılması, daxili resurslar hesabına müəllimlərin maaşlarının artırılması, ümumilikdə isə maliyyə şəffaflığının yüksəldilməsi və digər məsələlər müzakirə edilmişdir. Mənfi halların aradan qaldırılması məqsədilə Komissiya tərəfindən müvafiq qərar qəbul edilmiş, aidiyyəti dövlət qurumlarına bu istiqamətdə dönüş yaratmaq üçün təkliflərin hazırlanaraq Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Komissiyaya təqdim edilməsi tapşırılmışdır. Qeyd edilən mənfi hallar qısa müddət ərzində aradan götürülmədiyi təqdirdə Komissiya tərəfindən müvafiq tədbirlərin görüləcəyi iclas iştirakçılarına bildirilmişdir.

– Ancaq konfransdan dərhal sonra müxalifət, bəzi mətbuat orqanları cənab Prezidentin tənqidi fikirlərini ümumiləşdirməyə və bütün idarəçilik sisteminə, ölkədəki vəziyyətə şamil etməyə cəhdlər göstərdilər. Ümumiyyətlə, bu gün müxalifətin aqressiv davranışı nə ilə izah oluna bilər?

– Azərbaycanın hər bir uğurunu öz faciəsi kimi qəbul edən bəzi siyasi qruplar və onların xarici havadarları ölkənin inkişafı ilə bağlı cəmiyyətdə yanlış təsəvvür formalaşdırmaq üçün ciddi səylər göstərirlər. Ancaq bu gün dünyada hansı cəmiyyət mənfi hallardan sığortalanmışdır? Belə bir ölkə yoxdur. Cənab Prezidentin iradları təsdiq etdi ki, Azərbaycan hakimiyyəti populizmdən, siyasi kapital qazanmaq üçün süni görüntü yaratmaq niyyətindən uzaqdır. Əgər idarəetmədə hansısa qüsurlar, nöqsanlar varsa, biz onu açıq deyirik və bu mənfi halları aradan qaldırmaq üçün əməli tədbirlər görürük. Bunun üçün imkan da, qətiyyətli siyasi iradə də ortadadır.

Bu il Azərbaycanda prezident seçkiləri keçiriləcəkdir. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, əsasən müxalif qüvvələr növbəti

seçkiyə hazırlığı ötən seçkilərdən dərhal sonra başlayırlar, vətəndaşlarla, müxtəlif sosial təbəqələrlə təmas qurmaq üçün cəhdlər göstərirlər, niyyətlərini, hərəkət planlarını müzakirəyə çıxarırlar, öz elektoratını toplamağa və tərəfdarlarını səfərbər etməyə çalışırlar. Təbii ki, Azərbaycanda fəaliyyəti mövsümi xarakter daşıyan, heç bir sosial bazası olmayan siyasi qrupların cəmiyyətə deməyə sözü yoxdur. İqtidarın uğurları onları çox məyus edir, hakimiyyət ehtiraslarının qarşısına keçilməz sədd çəkir. Buna görə də onlar faktiki olaraq hakimiyyətə qarşı deyil, dövlətə, xalqa qarşı müxalifətçilik yolunu tutmuşlar. İsmayıllı rayonunda baş vermiş məişət xarakterli hadisə bir daha təsdiq etdi ki, Azərbaycanda bəzi siyasi qruplar mahiyyət etibarilə dağıdıcılıq fəaliyyəti göstərir, insanlar arasında süni narazılıq yaratmağa, ictimai-siyasi sabitliyi pozmağa, dövlət məmurlarına şər atmağa, onları şantaj etməyə və hörmətdən salmağa, hakimiyyət strukturları və vəzifəli şəxslər arasında qarşıdurmalar yaratmağa, rəsmi orqanların fəaliyyətinə qara yaxmağa cəhdlər göstərirlər. Üstəlik, onlar öz dağıdıcı fəaliyyətini demokratiya şüarları ilə pərdələməyə çalışırlar.

Demək istərdim ki, cəmiyyətin demokratik inkişafı şəraitində şəxsiyyət azadlığı vacib prinsiplərdən biridir. Lakin ictimai asayiş heç də bundan az əhəmiyyət kəsb etməyən, ümumi şəkildə cəmiyyəti və xüsusilə demokratik birgəyaşayışı xarakterizə edən kateqoriyadır, haldır. Buna görə də "şəxsiyyət azadlığını" spekulyasiya mövzusuna çevirərək ictimai asayişi pozmağa çalışanlar bilməlidirlər ki, demokratiya və anarxiya antipoddurlar. Hüquq mühafizə orqanlarının başlıca vəzifələrindən biri məhz cəmiyyətdə nizam-intizamı təmin etmək, "icazəsiz tamaşa azarkeşləri"nin antisosial məqsədlərinin həyata keçirilməsinə imkan verməməkdən ibarətdir. Qəti şəkildə deyə bilərəm ki, həm də son illər müxtəlif ölkələrdə baş verən hadisələrdən ruhlanan dağıdıcı müxalifət Azərbaycanda belə yollara əl atmağa çalışır. Ancaq onlar bu cəhdlərin heç vaxt nəticə verə bilməyəcəyinə əmin ola bilərlər.

Digər tərəfdən, son 20 ildən artıq bir dövrdə dağıdıcı müxalifətin siyasi hakimiyyət uğrunda "mübarizəsi" imitasiya xarakteri daşımış və əslində, özünüifşanın bariz nümunəsinə çevrilmişdir. Məhz ona görədir ki, radikal, siyasiləşmiş dindar qruplara üz tutmuş və onları özlərinə tərəfdaş seçmişlər. Qeyd etməyi vacib bilirəm ki, cəmiyyət, Azərbaycan ictimaiyyəti əsassız şəkildə onun adından çıxış etməyə çalışan müxalif qrupların, özlərini "ziyalı" adlandıranların Əkrəm Əylislinin mənfur "Daş yuxular" əsəri ilə bağlı xəyanətə bərabər mövqeyini gördü və bir daha bunların hansı məzhəbə qulluq etdiklərinə əmin oldu. Hakimiyyətə iddialı olan, özünü iqtidara opponent hesab edən dağıdıcı müxalifət, yüksək ziyalı adından sui-istifadə edənlər ümummilli məsələlərdə də xalqın tərəfində yox, onun iradəsinə zidd mövqedə durdular və əsl simalarını açıq nümayiş etdirdilər. Çox təəssüf ki, cəmiyyətimizdə belələrinə hələ ki, yer tapılır. Ancaq ictimaiyyətimiz, vətəndaşlarımız, əsl ziyalılarımız, gənclərimiz həm Əkrəm Əylisli kimilərinin, həm də onun havadarlarının əməllərini görür və öz qəti mövqelərini ortaya qoyurlar.

Təəssüf ki, bu qruplar həm də gəncləri çaşdırmağa, onlardan vasitə kimi istifadə etməyə çalışırlar. Bununla bağlı bildirmək istərdim ki, Facebook sosial şəbəkəsində ölkə həyatında baş vermiş ayrı-ayrı hadisələrə dair təxribat xarakterli çağırış edənlərin mövqeyi ictimai rəyi əks etdirmir. Ayrı-ayrı gənclərin emosiyalarının məhsulu olan, əsasən satqın-radikal müxalifət tərəfindən dəstəklənən və qızışdırılan sosial şəbəkələrdəki bu çağırışlar qanunla qorunan ictimai asayişi pozmaq üçün bəhanə ola bilməz. Lakin planlaşdırılan cinayətin üstünün bu günlərdə Milli Təhlükəsizlik

Nazirliyi və Respublika Baş Prokurorluğu tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat tədbirləri nəticəsində açılması əyani şəkildə göstərdi ki, ictimai sabitliyi pozmaq istəyən qruplar sadəcə çağırışlar etmirlər. Bu, kifayət qədər narahatedici məsələdir. Çünki "Molotov kokteyli", narkotik vasitələr, külli miqdarda pul vəsaiti bu niyyətin kifayət qədər ciddi olduğunu açıq-aydın göstərir. Əlbəttə, hüquq mühafizə orqanlarının fəaliyyətinə, istintaqa təsir edə biləcək hər hansı şərh vermək düzgün olmazdı. Lakin hadisədən məlumatı olan hər bir şəxsi heç bir yerdə işləməyən gənclərdə bu qədər narkotik vasitənin, pulun haradan olduğu maraqlandırır. Yəqin ki, istintaq bu məsələlərə aydınlıq gətirəcəkdir.

Bu xüsusda xatırlatmaq istərdim ki, 2011-ci ildə əsasən gənclərdən ibarət kütlələr sosial narazılıq zəminində Böyük Britaniyada iğtişaşlar törətdilər. Hakimiyyət, hüquq mühafizə orqanları repressiv metodlardan istifadə etməklə 2000-ə yaxın adamı saxladı, iğtişaşların təşkilatçıları olan gənclər məhkum olundu, internetə çıxış, Facebook, Twitter kimi sosial şəbəkələrə giriş məhdudlaşdırıldı. Əlbəttə, burada Azərbaycanla hər hansı paralel aparmaq düzgün olmazdı, çünki ölkəmizdə belə hallar üçün heç bir zəmin yoxdur. Ancaq hesab edirəm ki, ölkəmizlə bağlı davamlı şəkildə əsassız və qərəzli iddialar irəli sürən bəzi maraqlı xarici dairələr, təşkilatlar dünyada və Azərbaycanda baş verən hadisələrə adekvat, obyektiv yanaşmalı, ikili standartdan əl çəkməlidirlər.

– Bu gün Azərbaycan gəncliyi dövlətin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmuşdur. Tam əksəriyyət təşkil edən sağlam gəncliyin öz həmyaşıdlarının belə hərəkətlərinə münasibəti necə olmalıdır?

– Əlbəttə, müxalifətin, müəyyən xarici anti-Azərbaycan dairələrin təsiri altına düşən belə qeyri-vətənpərvər gənclərin sayı çox azdır. Çünki bu gün dövlətin həyata keçirdiyi siyasət gənc nəslin hərtərəfli inkişafına, problemlərinin həllinə, onların dövlət idarəçiliyində, ictimai həyatda, cəmiyyətdə gedən proseslərdə fəal iştirakına, vətənpərvər, öz dövlətinin və xalqının təəssübünü çəkən vətəndaş kimi formalaşmasına tam şərait yaradır. Cənab Prezident həmişə gənclərlə görüşür, onlarla fikir mübadiləsi aparır, problemləri ilə maraqlanır və bu problemlərin həlli məqsədilə müvafiq fərman və sərəncamlar imzalayır, tapşırıqlar verir. Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət gənclər siyasətini daha da inkişaf etdirmək, gənclərin menecment sahəsində fəal iştirakına şərait yaratmaq, gənc mütəxəssislərin işlə təminatı və digər sosial-iqtisadi problemlərinin həllini təmin etmək məqsədilə qəbul olunmuş "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramı və bu sənəd çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər cənab İlham Əliyevin gəncliyimizə diqqət və qayğısının bariz nümunəsidir. 2012-ci ildə yaradılmış Gənclər Fondu gənclər təşkilatlarının müxtəlif layihələrinin maliyyələşməsini təmin etməklə onların fəallığını artırır, müxtəlif sahələrdə potensiallarının daha geniş realizə olunması üçün əlavə stimul yaradır.

Azərbaycanda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, savadlı, yüksək intellektli gənclərin yetişdirilməsi, onların irəli çəkilməsi və dövlət idarəçiliyində yaxından iştirakının təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlər görülür. Dövlətin kadr potensialının gənclərin hesabına inkişaf etdirilməsi idarəçiliyin aktual məsələlərindən birini təşkil edir. Xarici ölkələrin aparıcı ali məktəblərində gənc azərbaycanlıların təhsil almasını dəstəkləmək məqsədilə xüsusi dövlət proqramı qəbul edilmişdir. Proqram çərçivəsində xaricdə təhsilini davam etdirən gənclərimizin sayı artıq 1800 nəfəri keçmişdir. Onlar yüksək bilikləri və dünyagörüşü ilə Azərbaycanın gələcəyinə öz töhfələrini verir, ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində fəal iştirak edirlər.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, ölkənin tam əksəriyyət təşkil edən sağlam gəncliyi indiyə qədər olduğu kimi, bundan sonra da dövlət başçısının yürütdüyü siyasəti dəstəkləyəcək, heç vaxt dağıdıcı qrupların siyasi avantürasının iştirakçısına çevrilməyəcəkdir. Bu gün sağlam gənclik müxtəlif antimilli qrupların təsiri altına düşmüş həmyaşıdları ilə təmas qurmalı, onları səhv yoldan çəkindirməlidir. Bunun üçün onlar müxtəlif tədbirlərdə, auditoriyalarda, kütləvi informasiya vasitələrində, sosial şəbəkələrdə disput və müzakirələrdə daha fəal iştirak etməli, öz mövqelərini ortaya qoymalıdırlar. Universitetlərdə tələbə gənclər təşkilatları bu istiqamətdə səylərini artırmalıdırlar.

– Siz bəzi maraqlı xarici dairələri, təşkilatları obyektivliyə dəvət etdiniz. Lakin Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bəzi beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının və onların yerli nümayəndəliklərinin fəaliyyətində gizli korrupsiya, vəsaitlərin narahatlıq doğuran məqsədlərə istifadə olunması halları mövcuddur. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Hazırda Azərbaycanda 100-dən artıq beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçmişdir. Ancaq qeydiyyatdan keçməyən, lakin faktiki işləyən təşkilatlar da var ki, onların fəaliyyəti bir sıra suallar doğurur. Qeydiyyatdan keçən beynəlxalq QHT-lərin maliyyə hesabatlığı çox acınacaqlı vəziyyətdə olduğundan, xarici donorlardan daxil olan qrantların və ianələrin böyük hissəsinin gerçəkdə hara xərcləndiyi bilinmir. Bu məsələdə şəffaflıq yoxdur. Mövcud qanunvericiliyə görə, yerli və xarici QHT-lərin gəlirləri və xərcləri barədə məlumat dövlət və ya kommersiya sirri ola bilməz. Onlar hər il Maliyyə Nazirliyinə müvafiq hesabat verməli, nazirlik isə qanunun tələblərinin yerinə yetirilməsinə ciddi nəzarət etməlidir. Bir sıra hallarda bu təşkilatların əsl hədəfləri qeyri-müəyyən qalır. Azərbaycanın

milli təhlükəsizliyinə təhdidlər yarananda, hökumət hansısa addımlar atanda onların maliyyələşdirdiyi yerli müdafiəçilər, beynəlxalq havadarları dərhal hay-küy salır, birləşmək, söz azadlığının pozulduğunu iddia etməyə başlayırlar. Bəzən həmin saxta QHT-lər diplomatik müdafiədən də istifadə etməkdən çəkinmirlər.

Aparılan təhlillər göstərir ki, hətta qrantlar qeydiyyata alındıqdan sonra külli miqdarda maliyyə vəsaitinin ayrılması davam etdirilir və onların barəsində məlumatlar verilmir. Vəsaitlərlə bağlı aparılan əməliyyatlar, məlumatsızlıq latent korrupsiya təzahürlərindən xəbər verir.

Araşdırmalar zamanı başqa gizli mexanizmlər də aşkarlanmışdır. Beynəlxalq QHT-nin yerli nümayəndəliyi qeydiyyata alınmır, amma baş təşkilat yerli QHT-lərə qrant verir və ya əksinə, yerli nümayəndəlik qeydiyyata alınır, amma baş təşkilat yenə də yerli QHT-lərə birbaşa qrant verməkdə davam edir. Yerli nümayəndəliklərin qeydiyyata alınmamasına baxmayaraq, bəzi beynəlxalq QHT-lərin baş təşkilatları hər hansı bir şəxsə etibarnamə verir və onu nümayəndə təyin edirlər. Həmin şəxs ölkədə fəaliyyətə başlayır. Bu fəaliyyət isə hüquqi baxımdan qanunsuzdur.

Bəzi beynəlxalq QHT-lər reallıqda mandatlarına aid olmayan məsələlərlə məşğuldurlar. Onlar rəsmi olaraq müəyyən qrant layihəsi elan edir, lakin reallıqda tamamilə başqa, bir çox hallarda dağıdıcı məqsədlər üçün vəsait ayırırlar. Təhsil sahəsində ixtisaslaşan bəzi təşkilatlar qeyri-təhsil layihələrini, qaçqın və məcburi köçkünlərə yardım etməli olan beynəlxalq QHT-lər müxalifət QHT-lərini maliyyələşdirməklə məşğul olurlar. Onların donorları qrant verəndə pulun nəyə xərclənəcəyini yaxşı bilirlər. Demək, əsl məqsəd təhsil, qaçqınlara və məcburi köçkünlərə yardım layihələri deyil, öz təsir dairələrini genişləndirməkdir. Hətta humanitar təşkilat kimi qeydiyyatdan keçən bəzi xarici QHT-lər anlaşma me-

morandumlarına zidd olaraq Vergilər Nazirliyində qeydiyyatdan keçməklə kommersiya fəaliyyəti ilə məşğul olurlar.

Bu mövzuda əlavə olaraq qeyd etmək istərdim ki, bəzi xarici QHT nümayəndələrinin vaxtaşırı öz hesablarından iri məbləğdə nağd pul çıxarmaları ilə ölkədə baş verən hadisələr arasında sinxron bağlılıq müşahidə olunur. Bu çıxarışların həm də aylıq xarakter daşıması ayrı-ayrı beynəlxalq QHT-lərin həmin vəsaitləri müxalifətə aylıq maaş şəklində payladıqları barədə şübhələr yaradır. Sosial şəbəkələr vasitəsilə gənclərin dünyagörüşü radikallaşdırılır, onlar təşkilatlandırılır, pul hesabına qanunsuz tədbirlərdə iştiraka stimullaşdırılırlar. Belə təşkilatların bəzi nümayəndələri əvvəllər işlədikləri ölkələrdə vətəndaşları kütləvi iğtişaşlara təhrik etdikləri üçün oradan xaric edilmişlər. Hazırda isə qərəzli fəaliyyətlərini Azərbaycanda davam etdirirlər. Halbuki, həmin QHT-lər uzun müddət Azərbaycanda qeydiyyatdan keçmək üçün dəfələrlə müraciət etmiş və öz üzərlərinə bitərəflilik, qərəzsizlik və balanslılıq prinsiplərinə riayət edəcəkləri barədə öhdəliklər götürmüşlər.

Beynəlxalq QHT-lərin Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı bir fakta münasibət bildirmək istərdim. Bu günlərdə yerli mətbuatda ABŞ Milli Demokratiya İnstitutunun Azərbaycandakı nümayəndəliyinin rəhbəri Aleks Qriqoryevsin ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin pozulmasına yönəlmiş fəaliyyəti haqqında məlumat yayıldı. Əgər orada göstərilən faktlar təsdiq olunsa, biz bu qurumla əməkdaşlığımızı dayandırmalı olacağıq. Üstəlik, MDİ-nin nümayəndəsi martın 10-da "Fəvvarələr" meydanında keçirilməsinə cəhd olunmuş qeyri-qanuni aksiyada iştirakını etiraf etmişdir. Görünür ki, MDİ-nin Bakı nümayəndəliyi və onun əməkdaşları haqqında yayılan məlumatlar ciddi yoxlanılmalıdır.

Biz müşahidələrimizi və tədqiqatlarımızı davam etdiririk. Bu gün Azərbaycan qanunvericiliyinin tələblərini pozan

digər təşkilatların adının çəkilməsini hələ ki, məqsədəmüvafiq hesab etmirəm. Lakin nəticə çıxarmasalar, onları Azərbaycan qanunlarına hörmət etməyə məcbur edəcəyik. Ədliyyə Nazirliyi də nizamnamə məqsədlərindən kənara çıxan QHT-lərə bir neçə dəfə xəbərdarlıq etmişdir. Əgər həmin QHT-lər bu iradlardan nəticə çıxarmasalar, onlar barəsində də ciddi tədbirlər görüləcəkdir. Ümumiyyətlə, belə hallar Azərbaycan cəmiyyətində ciddi narahatlıq yaradır, ölkəmizin daxili işlərinə müdaxilə kimi qiymətləndirilir. Bu məsələlər aidiyyəti dövlət orqanlarını ciddi düşündürməlidir.

– Ancaq bir sıra hallar ölkəmizdə fəaliyyət göstərən diplomatik missiyaların da həm beynəlxalq, həm də Azərbaycan qanunvericiliyinin tələblərinə laqeyd yanaşdığını deməyə əsas verir.

– Sizinlə razıyam. Beynəlxalq münasibətlər haqqında 1961-ci il Vyana Konvensiyasına əsasən diplomatik nümayəndəliyin əməkdaşları qəbul edən dövlətin ərazisində hər hansı şərait və hadisəni aydınlaşdırarkən və ya öyrənərkən bunu qanuni vasitələrlə, başqa sözlə desək, qəbul edən dövlətin qanunvericiliyi ilə qadağan edilməyən vasitələrlə yerinə yetirmək öhdəliyi daşıyırlar. Həmçinin sözügedən beynəlxalq konvensiyaya əsasən, diplomatik nümayəndəliklərin əsas funksiyalarından biri məhz iki ölkə arasında dostluq münasibətlərini təşviq etmək və bu münasibətlərin irəli aparılmasına çalışmaqdır. Lakin bəzi hallarda xarici səfirliklərin nümayəndələri Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxilə edir, siyasi proseslərə, öz təlimatları ilə onun icraçılarına təsir göstərməyə çalışır və müəyyən mənada maraqlı tərəfə çevrilərək həm beynəlxalq, həm də Azərbaycan qanunlarının tələblərini pozurlar.

Digər tərəfdən, Vyana Konvensiyasına əsasən qəbul edən dövlətin diplomatik missiyanın əməkdaşlarının toxunulmazlığını təmin etmək üçün zəruri tədbirlər həyata keçirmək

öhdəliyi vardır. Bu öhdəliyin icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi həm ölkəmizdə akkreditə olunmuş diplomatik missiyalara müvafiq rəsmi bildiriş ünvanlamış, həm də həmin sənədi öz internet səhifəsində yerləşdirmişdir. Bildirişdə qeyd olunur ki, diplomatik missiyaların əməkdaşları və onların ailə üzvləri, Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş əraziləri və qoşunların təmas xətti istisna olmaqla, ölkənin bütün ərazisində qarşılıqlılıq prinsipi əsasında sərbəst hərəkət etmək imkanına malikdirlər. Bununla yanaşı, onlara tövsiyə olunur ki, sərhəd bölgələrinə səfərlər planlaşdırarkən öncədən bununla bağlı Xarici İşlər Nazirliyi ilə məsləhətləşmələr aparılsın. Həmçinin Azərbaycanın hər hansı bölgəsində rəsmi görüşlər keçirmək və ya rəsmi tədbirlərdə iştirak etmək planlaşdırılırsa, bu halda nəzərdə tutulan səfərdən 7 iş günü əvvəl Azərbaycan XİN-ə nota ilə yazılı müraciət olunmalıdır. Bəzi hallarda Konvensiyanın tələblərinin və Xarici İşlər Nazirliyinin tövsiyələrinin nəzərə alınmaması, ilk növbədə, diplomatların təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə maneə yaradır. Bütün bunları nəzərə alaraq, hesab edirəm ki, ölkədə akkreditə olunmuş diplomatik missiyalar fəaliyyətlərində Vyana Konvensiyasının müddəalarını rəhbər tutmalı və Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxilə etməməlidirlər.

– Ramiz müəllim, Siz bu il keçiriləcək seçki mövzusuna da toxundunuz. Prezident Administrasiyası namizədlə bağlı nə düşünür, seçkilərə neçə hazırlaşır və konkret olaraq budəfəki seçkidən nə gözləyir? Bütün əvvəlki seçkilərdə beynəlxalq təşkilatlarla yaxından əməkdaşlıq edilmişdir. Builki seçkilərdə də belə əməkdaşlıq olacaqmı?

– Son 20 ilin təcrübəsi göstərir ki, Azərbaycan vətəndaşları öz intellekti, böyük dövlət xadimi qabiliyyəti, idarəçilikdə yenilikçiliyi ilə seçilən və müasir beynəlxalq siyasətin

bütün nüanslarını bilən lider ətrafında birləşirlər. Prezident İlham Əliyev milli liderə xas bütün keyfiyyətlərə malikdir. Ötən 10 ildə onun rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət Azərbaycanın hərtərəfli və dinamik inkişafını, cəmiyyətimizin rifahını, ölkəmizin milli maraqlarını və beynəlxalq nüfuzunun yüksəlməsini təmin etmişdir. Cənab Prezident ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi kursunu dönmədən davam etdirmiş, xalqın etimadına və dəstəyinə arxalanaraq bütün qüvvəsini və hakim komandanın potensialını səfərbər etməyi bacarmış, bugünkü inkişafa nail olmuşdur. Buna görə də xalqımız birmənalı şəkildə cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasi kursu dəstəkləyir, onun gələcəkdə də davam etdirilməsini zəruri sayır, bu gün ölkədə ona alternativ görmür. Təsadüfi deyil ki, Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, Ağsaqqallar Şurası, Qızıl Aypara Cəmiyyəti kimi Azərbaycanın ən kütləvi, böyük təşkilatları artıq cənab İlham Əliyevin namizədliyini irəli sürmüşlər. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, əgər biz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizin əldə etdiyi heyrətamiz nailiyyətləri, keçirilmiş sosioloji sorğuların nəticəsi olaraq onun xalq arasında 87-93 faiz təşkil edən yüksək reytinqini və beynəlxalq nüfuzunu, habelə cənab Prezidentin öz sıralarında 600 mindən artıq vətəndaşı birləşdirən, ölkənin ən böyük və nüfuzlu siyasi təşkilatı olan Yeni Azərbaycan Partiyasına rəhbərlik etdiyini nəzərə alsaq, bu ilin payızında keçiriləcək prezident seçkilərinin nəticəsini görmək çətin olmaz – seçicilərin böyük əksəriyyəti öz səslərini Prezident İlham Əliyevə verəcəkdir.

Buna baxmayaraq, təbii ki, biz Administrasiya olaraq bu seçkilərə təşkilati nöqteyi-nəzərdən hazırlaşırıq, Mərkəzi Seçki Komissiyası ilə birlikdə üzərimizə düşən işləri görürük, fəaliyyətimizi seçki praktikasının təkmilləşdirilməsi, demokratik, azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi istiqamətində qururuq.

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı yenə də davam etdirəcəyik. Həm ATƏT, Avropa Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, MDB, GUAM və digər beynəlxalq təşkilatlarla, həm də bizimlə ikitərəfli əlaqələri olan ölkələrlə, onların seçki institutları ilə əməkdaşlıq edəcəyik.

Hesab edirik ki, seçkinin təşkili və seçki prosedurlarının şəffaflığının təmin olunması istiqamətində xarici tərəfdaşlarımızla birgə səmərəli və faydalı iş aparacağıq. Ancaq bütün hallarda son sözü Azərbaycan vətəndaşı deyəcək və kimin nə düşünməsindən asılı olmayaraq yalnız seçici səsi hər şeyi həll edəcəkdir.

AZƏRBAYCAN YALNIZ BƏRABƏRHÜQUQLU VƏ QARŞILIQLI HÖRMƏTƏ ƏSASLANAN DİALOQ APARMAQ ƏZMİNDƏDİR VƏ BUNA HAZIRDIR, DÖVLƏTLƏRARASI MÜNASİBƏTLƏRİN BAŞQA FORMALARI ONUN ÜÇÜN QƏBULEDİLMƏZDİR

AZƏRTAC-a müsahibə
(22.05.2014-cü il)

– İcazə verin, ilk növbədə, müsahibə üçün sizə təşəkkür edək. ABŞ-ın Azərbaycandakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Riçard Morninqstar bu günlərdə "Azadlıq" radiosunun müxbirinə müsahibə vermişdir. Bu müsahibə Azərbaycan cəmiyyətində anlaşılmazlıq yaratmışdır. Politoloqlar, ekspertlər, deputatiar, sıravi vətəndaşlar həmin müsahibəyə mənfi münasibət bildirmiş və onu diplomat üçün rəva görülməyən tonun təzahürü kimi qiymətləndirmişlər. Müsahibəni Prezident Administrasiyasının nümayəndələri də şərh etmişlər. Bu barədə sizinlə daha ətraflı söhbət etmək istərdik. Siz ABŞ səfirinin bu müsahibəsini Birləşmiş Ştatlar ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı münasibətlər kontekstində bütövlükdə necə qiymətləndirirsiniz?

– Mən, ilk növbədə, səfir Morninqstarın həmin müsahibədə ifadə olunmuş mövqeyinə münasibət bildirməyi zəruri hesab etmiş insanların hamısına təşəkkür etmək istərdim. Bu, bizim insanların əsl vətəndaşlıq mövqeyidir.

Doğrudan da dünyada, o cümlədən postsovet məkanında da bir çox cəhətdən məhz Qərbin təqsiri üzündən

kəskinləşmiş geosiyasi proseslər fonunda ABŞ səfirinin qərəzli müsahibəsi ən azı heyrət doğurur. Hər halda onu belə bir müsahibə verməyə və diplomatik etiket baxımından bu qədər qeyri-korrekt fikirlər söyləməyə hansı motivlərin və səbəblərin sövq etdiyini deməyə çətinlik çəkirəm. Bu, ölkənin daxili işlərinə açıq-aydın və kobudcasına müdaxilə deməkdir. İstənilən halda buna haqq qazandırmaq mümkün deyil və ola da bilməz. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, səfirin söylədiyi fikir mahiyyət etibarilə onun olduğu ölkənin daxili işlərinə açıq və bilavasitə müdaxilədir. Bu isə Diplomatik əlaqələr haqqında Vyana Konvensiyasına görə yolverilməzdir. Üstəlik, həmin müsahibənin tonu öz baxışlarını müstəqil dövlətə diktə etmək və qəbul etdirmək cəhdini xatırladır.

Səfir Morninqstar unutmamalıdır ki, Azərbaycan heç kimin müstəmləkəsi deyil, müstəqil dövlətdir. Morninqstar ABŞ-ın səfiri kimi çalışdığı ölkənin suverenliyinə hörmətlə yanaşmağa sadəcə borcludur. Yeri gəlmişkən, bu sözlər bəzi Qərb ölkələrinin səfirlərinə də birbaşa aiddir, onlar ABŞ səfirindən nümunə götürərək onun kimi hərəkət etməyə çalışırlar. Biz Azərbaycana hörmətsiz münasibətə dözmək niyyətində deyilik.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev dəfələrlə demişdir ki, o, istər Azərbaycana, istərsə də onun xalqına etinasız və hörmətsiz münasibətə dözməyəcək və buna yol verməyəcəkdir. Hesab edirəm ki, bizim amerikalı həmkarlar ölkəmizin rəhbərliyinin mövqeyini yaxşı bilirlər. Lakin əgər ABŞ səfiri heç nəyə məhəl qoymadan Azərbaycanın ünvanına bu cür kobud hücumlar etməyi özünə rəva görürsə, deməli, onun statusu ilə bağlı ciddi problemləri vardır. Təəssüf ki, səfir Morninqstarın diplomat üçün yolverilməz formada bizə diktə etməyə, ölkəmizin daxili işlərinə qarışmağa cəhd etməsi birinci dəfə deyildir. Bu, onun diplomat kimi

peşəkarlığını çox böyük sual altına qoyur. Səfirin Azərbaycanın qonşuları barədə söylədiklərində daha bir mühüm fakt diqqəti cəlb edir. Bu cür bəyanatlar sırf təhrikçilikdən başqa bir şey deyildir. Azərbaycan üçüncü qüvvələrin arzularından asılı olmayaraq, öz qonşuları ilə mehriban qonşuluq münasibətləri saxlayır və həmişə saxlayacaqdır. İndiki dövrdə dünyada yaranmış vəziyyət bizim fəaliyyətimizin düzgün və səmərəli olduğunu növbəti dəfə sübut edir.

Bu müsahibənin kontekstindən çıxış edərək deyə bilərəm ki, səfir əndazəni aşmışdır. O, özünü Azərbaycanda qaraqışqırıq salmaqla hökmranlıq edən bir qubernator zənn etmişdir. Səfirin özünə güvənməsi elə özünə qarşı çevrilmişdir. Çoxsaylı görkəmli ekspertlər, o cümlədən amerikalı ekspertlər hesab edirlər ki, Vaşinqtonun indiki xarici siyasətində böhran elementləri göz qabağındadır. ABŞ dövlət katibi cənab C.Kerrinin bu sahədə konseptual dəyişikliklərin zəruri olması barədə bəyanatı da bu fikri təsdiqləyir. Görünür, Morninqstar dünyada yeni siyasi meyilləri sezməmişdir. Aşkardır ki, səfir Morninqstarın və onun fəaliyyətinə bilavasitə rəhbərlik edənlərin dünyagörüşü keçmişdə ilişib qalmışdır və müasir dövrün tələblərinə ziddir. Çoxqütblü dünya müstəmləkəçilik təfəkküründən imtina etməyə çağırır.

– Gəlin, söhbətimizi daha konkret şəkildə davam etdirək. Səfirin belə bir fikrindən başlayaq ki, guya Azərbaycanın müstəqilliyinin qarantları məhz ABŞ və Avropa İttifaqıdır. Guya əgər sabah ABŞ "qapını çırparaq" Azərbaycandan çıxıb getsə, bizim işlərimiz pis olacaqdır. Səfir Azərbaycanın suverenliyi üçün təhdidlər kimi qonşularımızı göstərir, Rusiyanı xüsusi vurğulamağa çalışır. Bu fikir real vəziyyətə nə dərəcədə uyğundur?

– Heç kəs unutmamalıdır ki, Konstitusiyaya uyğun olaraq ölkəmizin müstəqilliyinin qarantı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevdir. Heç bir kənar

qüvvə heç vaxt bizim müstəqilliyimizin qarantı kimi çıxış etməmişdir, etmir və edə bilməz. Qoy, Morninqstar bizim üçün heç fikir çəkməsin, Azərbaycanın indiki inkişaf səviyyəsi, iqtisadiyyatın artımı və dövlətçilik təsisatlarının möhkəmlənməsi bizə xalqın dəstəyinə güvənərək ölkənin müstəqilliyini müdafiə etmək imkanı verir.

Dövlətlərin müstəqilliyinə təhdidlər həmişə dünyanı təkbaşına idarə edənlərdən yaranmışdır. Bu gün vəziyyət başqadır.

Sizin sualınızın ikinci hissəsinə gəldikdə isə məlum həqiqəti xatırlatmaq istəyirəm – diplomatların vəzifəsi qapıları açmaqdır, onu arxasınca çırpmaq deyildir. Bunu hər kəs edə bilər, lakin əgər sizə diplomat missiyası həvalə edilmişdirsə, zəhmət çəkin, bu missiyanı məsuliyyətlə və vicdanla yerinə yetirin. Regiondan çıxıb getmək və təhrikçi fikirlər söyləməklə Azərbaycanı şantaj etmək lazım deyil. Şantaj, hədə-qorxu dili ilə etimad və rəğbət qazanmaq mümkün deyil. Yaxşısı budur, münasibətlər bərabərhüquqlu əsasda qurulsun və dövlət müstəqilliyini boğmaq siyasətinə ümid bəslənməsin.

Morninqstarın sözlərinə görə o, Prezident İlham Əliyevlə artıq 19 ildir ki, tanışdır. Lakin görünür, bu müddətdə səfir bir həqiqəti dərk etməmişdir ki, Azərbaycan lideri yüksək tonla danışmağı, hədələri və şantajı qəbul etmir. Yoxsa Morninqstar Azərbaycanda vəziyyət barədə qeyri-korrekt fikirlər söyləməyi özünə rəva görməzdi. Biz yalnız bərabərhüquqlu və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dialoq aparmaq əzmindəyik və buna hazırıq, dövlətlərarası münasibətlərin başqa formaları bizim üçün qəbuledilməzdir. Mən şübhə etmirəm ki, Vaşinqtonda Azərbaycanla bağlı siyasəti sağlam düşüncəli və təcrübəli siyasətçilər müəyyən edir. Onlar çox gözəl başa düşürlər ki, Azərbaycandan getmək onlara hansı geosiyasi qiymətə başa gələcəkdir. Avropa İttifaqı ölkələrində

də bunu yaxşı başa düşürlər. Beynəlxalq məsələlərin mövcud vəziyyətini nəzərə alsaq, ABŞ səfirinin mövqeyi olduqca qeyri-ciddi səslənir. Mən güman etmirəm ki, ABŞ özünün çoxdanışan səfirinin məsuliyyətsiz bəyanatları ucbatından Avropanın enerji təhlükəsizliyi məsələsində mühüm rol oynayan Azərbaycan ilə münasibətləri korlayacaqdır. Razılaşın ki, ABŞ diplomatiyasının ənənəvi praqmatizmi buna imkan verməz. Morninqstara gəldikdə isə, məndə belə bir fikir yaranır ki, o, Azərbaycanda səfir kimi özünü doğrultmadı.

İndi isə ABŞ nümayəndəsinin Azərbaycanın öz qonşuları ilə qarşılıqlı münasibətləri barədə sözlərinə diqqət yetirək. Mən növbəti dəfə vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycanın xarici siyasəti onunla həmhüdud ölkələrlə mehriban qonşuluq və sülh münasibətlərinə əsaslanır. Biz onların daxili işlərinə qarışmırıq və özümüzə münasibətdə də bunu tələb edirik. Rusiyaya gəldikdə isə, bu ölkə bizim ən yaxın qonşumuzdur və onunla münasibətlər Azərbaycanın xarici siyasətində həmişə xüsusi bir vektor olmuşdur. Ölkələrimiz arasında qarşılıqlı anlaşma vardır. Ortaya çıxan bütün məsələlər yalnız danışıqlar və bərabərhüquqlu dialoq yolu ilə həll edilir. Həllini gözləyən yeganə məsələ Dağlıq Qarabağ problemidir. Belə hesab etmək qeyri-obyektiv olardı ki, indiki məqamda Rusiya ilə Azərbaycan arasında hansısa bir gərginlik vardır. Hərçənd, istər daxildə, istərsə də xaricdə müəyyən qüvvələr Azərbaycan ilə Rusiya arasında münasibətləri korlamaq üçün dəfələrlə cəhd göstərmişlər. Lakin bu iki dövlətin rəhbərlərinin müdrikliyi və qarşılıqlı etimadı sayəsində belə təhriklər uğursuz olmuşdur.

Səfir Morninqstar hesab edir ki, Azərbaycanın cənubdan İranla və şimaldan Rusiya ilə qonşu olması guya bizim ölkəmiz üçün təhlükədir. Hərçənd, o, nədənsə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə əsas təhlükəni unutmuşdur. Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etmiş Ermənistan təkcə Azər-

baycanın ərazi bütövlüyü üçün başlıca təhlükə deyil, həm də regionda barıt çəlləyidir. ABŞ-da bu barədə narahat olmalıdırlar, nəinki bizim qonşumuzun kim olması barədə. Erməni işğalçılar bizim torpaqları tərk edib getməyincə regionda hərbi münaqişənin başlanması təhlükəsi qaçılmazdır.

Əgər ABŞ həqiqətən özünü müstəqilliyin qarantı hesab edir və bizim qeydimizə qalırsa, onda nəyə görə o, "Azadlığa Dəstək Aktı"na 907-ci düzəlişi indiyə qədər ləğv etməyib? Düzdür, Vaşinqton hazırda həmin düzəlişin qüvvəsini dayandırmışdır, lakin əgər amerikalılar ikitərəfli münasibətlərin inkişafında, həqiqətən, bu dərəcədə səmimi maraqlıdırlarsa, onda nə üçün həmin düzəlişi birdəfəlik ləğv etmək istəmirlər? Yaxud, nə üçün ABŞ Ermənistana təsir göstərmir ki, o, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını tərk etsin? Axı, elə hallar məlumdur ki, ABŞ-ın mənafeyi bunu tələb edəndə dərhal praktiki fəaliyyətə başlayıb. Məsələn, Liviyada ABŞ və NATO suveren dövlətə qarşı güc tətbiq etmək aksiyasına başladılar, özü də BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq sənədinin mürəkkəbi qurumamış. Bircə anda müvafiq qərar qəbul edildi və operativ şəkildə həyata keçirildi. Yaxud, İraqı və keçmiş Yuqoslaviyanı xatırlayaq, orada ABŞ BMT Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarını gözləmədən güc tətbiq etmişdir. Bəs səbəb nədir ki, ABŞ Ermənistan tərəfdən Azərbaycana münasibətdə beynəlxalq hüququn pozulmasına bu dərəcədə laqeyddir? Mənim fikrimcə, ABŞ səfiri ilk növbədə, Azərbaycan ictimaiyyəti üçün məhz bu məsələləri aydınlaşdırmalı idi, – iyirmi ildən artıqdır ki, bu məsələlər, o cümlədən elə Morninqstarın ölkəsinin təqsiri üzündən öz həllini tapmır.

– Qarabağ mövzusunu davam etdirək. Müsahibəsindən görünür ki, Azərbaycanın daxili işlərinə açıq-aşkar müdaxilə edən Morninqstar Qarabağla əlaqədar isə birbaşa cavabdan yayınır. Başa düşürük ki, Ş.M.Taleyranın məşhur ifadəsinə görə, dil diplomata fikirlərini gizlətmək üçün verilmişdir. Lakin nədənsə bu prinsip Qərb, o cümlədən Amerika diplomatlarında yalnız Qarabağ münaqişəsinə münasibətdə özünü göstərir. Nə üçün? Bundan əlavə, səfir Ukrayna hadisələri ilə əlaqədar ABŞ-ın Cənubi Qafqazda fəallaşmasının zəruri olduğunu qeyd edir. Bu barədə sizin fikriniz necədir?

– Atəşkəs rejiminin 20 illiyi bu yaxınlarda tamam olmuşdur. Bu müddətdə Azərbaycan münaqişənin sülh yolu ilə tənzimlənməsi üçün çox səy göstərmişdir. Biz ATƏT-in Minsk qrupu ilə sıx əməkdaşlıq edir və sülhə nail olmaq üçün bütün imkanlardan istifadə etməyə çalışırıq. Lakin çox təəssüf ki, hələ nəticə yoxdur. Nə üçün? Cavab sadədir. Ona görə ki, ABŞ-ın heç də sonuncu rol oynamadığı ATƏT-in Minsk qrupu guya təcavüzkarı işğal etdiyi torpaqlardan çıxıb getməyə məcbur edə bilmir.

Məlum olduğu kimi, Qərbin bütün siyasi strukturları Azərbaycan torpaqlarının işğal edilməsi faktı ilə razıdırlar. Lakin onların hamısı ABŞ-ın təsiri ilə tərəfləri bu problemi sülh yolu ilə həll etməyə çağırırlar. Ermənistan yaxşı görür ki, ATƏT-in Minsk qrupunun üzvləri olan ölkələr bu problemin həllində fəallıq görüntüsü yaradır, əslində isə özlərinin fəaliyyətsizliyi ilə təcavüzkarın bu münaqişənin həllini uzatmasına kömək edirlər.

Hətta sıravi obıvatel də şübhə etmir ki, əgər hər hansı qonşu dövlət ATƏT-in Minsk qrupunun üzvləri olan ölkələrin ərazisinin bir hissəsini zəbt edərsə, həmin ölkə dərhal bu işğala cavab olaraq öz silahlı qüvvələrinin bütün gücünü tətbiq edər. Ermənilərin təcavüzünə isə onlar nədənsə barmaqarası baxırlar. Sizcə bu, ikili standartların aşkar təzahürü deyilmi?

Lakin fakt faktlığında qalır – amerikalılar beynəlxalq hüquq normalarını təcavüzkara münasibətdə tətbiq etməkdə

fəallıq göstərməyi zəruri hesab etmirlər. Bunun əvəzinə onlar erməni işğalçıların hərəkətlərini sanki təşviq edirlər.

ABŞ Konqresi Dağlıq Qarabağ separatçılarına hər il maddi yardım göstərir. Müxtəlif məlumatlara görə 1998-ci ildən bəri bu tanınmamış rejimə 83 milyon dollar məbləğində maddi yardım ayrılmışdır. Faktiki yardımın həcmi isə 40 milyon dollar olmuşdur. Bundan əlavə, 1992-ci ildən bu günə qədər ABŞ Ermənistana 2 milyard dollardan artıq maliyyə yardımı göstərmişdir. Bu pulun hansı hissəsinin separatçı rejimə çatması məlum deyil. Keçən il ABŞ Konqresinin Alt komitəsi qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikası"na maliyyə yardımının həcmini artıraraq 2 milyon dollardan 5 milyon dollara çatdırmağı təklif etmişdi. Sual edilir: Nə üçün? Əgər ABŞ həqiqətən beynəlxalq hüququn zəfər çalmasını istəyirsə, onda separatçılara kömək etməyin və üstəlik, onları maliyyələşdirməyin nə mənası var?

Heç kəs üçün sirr deyildir ki, ABŞ Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll edilənə qədər Ermənistanla sərhədlərin açılması məqsədilə Türkiyəyə böyük təzyiq göstərir. Amerikalılar belə səylər göstərərkən yaddan çıxarmamalıdırlar ki, bu sərhədlər Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi ilə əlaqədar bağlanmışdır. Türkiyə rəhbərliyi daim bəyan edir ki, işğal edilmiş rayonlar azad olunmayınca Ankara öz qərarını dəyişməyəcəkdir. ABŞ isə məlum olmayan səbəblərə görə belə hesab edir ki, əgər təcavüzkara münasibətdə güzəştə gedilərsə, bu, onu kompromis cavab addımı atmağa məcbur edər. Əlbəttə, amerikalıların məntiqi heyrət doğurur, mən deyərdim ki, bu məsələdə, ümumiyyətlə, məntiq yoxdur. Hamıya aydındır ki, ABŞ sərhədlərin açılmasına çalışmaqla heç də Qarabağ münaqişəsini həll etmək məqsədi güdmür. Onun yalnız bir məqsədi var: Ermənistanı öz təsir dairəsinə daxil etmək. Vaşinqton bu cür dolaşıq oyunlar oynayarkən başa düşməlidir ki, bütün bunlar kənardan

kifayət qədər açıq görünür. ABŞ səfirindən soruşmaq istərdik: onun dövləti nə vaxta qədər separatçıları təşviq edəcək və eyni zamanda, özünü elə göstərəcək ki, guya münaqişənin həll olunmasını ürəkdən istəyir?

ABŞ-ın bu cür hərəkətlərinin daha bir aşkar məqsədi var: Azərbaycan ilə Türkiyə arasında münasibətləri korlamaq. Bu geosiyasi oyunları başa düşməmək üçün nə qədər sadəlövh olmaq lazımdır!

Qərbdə, o cümlədən ABŞ-da başa düşməlidirlər ki, Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilər azad edilməyincə Azərbaycan başqa dövlətin forpostu olan bu ölkə ilə, – nə qədər vədlər verilsə də, – heç vaxt əməkdaşlıq etməyə razı olmayacaqdır.

Ukrayna hadisələri ilə əlaqədar ABŞ-ın Cənubi Qafqazda diplomatik fəallaşması barədə səfirin sözləri təəccüb doğurmaya bilməz. O, elə belə də deyir: Ukrayna böhranından sonra Dağlıq Qarabağ probleminin həlli məsələsində bizim mövqeyimiz daha əhəmiyyətli olmuşdur. Beləliklə, o etiraf edir ki, ABŞ Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün indiyə qədər lazımınca səy göstərməmişdir.

Qərb birdən-birə ayılmışdır ki, Ukraynanın ərazi bütövlüyü məsələsində beynəlxalq prinsipə riayət edilməlidir. Azərbaycana münasibətdə bu prinsip, eləcə də "təcavüzkar" ifadəsi nədənsə bütün beynəlxalq sazişlərdən və beynəlxalq təşkilatların sənədlərindən pozulur.

Buna görə də amerikalı diplomatın bu fikrinin səmimi etiraf, yoxsa heç nə ilə təsdiqlənməyən növbəti bəyanat olmasını deməyə çətinlik çəkirəm. Əgər bu, səmimi etirafdırsa, onda çox məsələlərə yenidən baxmaq lazım gələcək, əks halda Morninqstarın bu sözləri heç bir öhdəlik doğurmayan növbəti bəyanatdır.

– Morninqstar qeyd edir ki, Azərbaycanda hakimiyyət monolit deyildir, bu hakimiyyətdə Azərbaycan-Ame-

rika münasibətlərini korlamağa çalışan qüvvələr var, ölkənin xarici siyasət xəttinə baxışlar müxtəlifdir. O hesab edir ki, iqtidarın bəzi nümayəndələri qərbpərəst əhval-ruhiyyədədir və ölkənin gələcəyini Qərb ilə sıx əlaqələrdə görür, lakin başqa qüvvələr – Qərbin əleyhinə olanlar da vardır. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Bu, səfirin növbəti yanılmasıdır. Onun sözlərinin həqiqətlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Prezident İlham Əliyevin komandası kifayət qədər monolitdir. Azərbaycanın uğurlu xarici və daxili siyasəti bu cür iyrənc insinuasiyalara ən yaxşı cavabdır. Ölkə hökuməti tarazlaşdırılmış xarici siyasət yürüdür və milli mənafelərin tələb etdiyi kimi hərəkət edir. Azərbaycanın tarazlaşdırılmış xarici siyasətini hakimiyyətdə monolitliyin olmaması kimi qələmə vermək arzuedilənin həqiqət kimi təqdim edilməsi cəhdidir, bəlkə də təhrikçilikdir. Hökumət xarici siyasətini müəyyən edərkən ayrı-ayrı şəxslərin simpatiyalarını və antipatiyalarını əsas götürmür, ölkənin həyati mənafelərini rəhbər tutur. Bu mənafelər Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyasında aydın yazılmışdır. ABŞ səfiri istəsə bu sənədlə tanış ola bilər.

Görünür, səfir belə bir fikir söyləməklə öz ölkəsinin təcrübəsindən çıxış edir, orada ABŞ-ın siyasi elitası arasında xarici siyasətin bu və ya digər istiqaməti barəsində ciddi fikir ayrılıqları mövcuddur. Əyani misal kimi bir faktı xatırlamaq olar ki, ABŞ Prezidenti düz bir il ərzində Azərbaycanda səfir təyin edə bilmədi. Məgər bu fakt ABŞ-ın siyasi elitasında aşkar ziddiyyətlərin göstəricisi deyilmi? Bu fakt onu sübut edir ki, ABŞ-ın Cənubi Qafqazda xarici siyasəti erməni lobbiçilərinin əhval-ruhiyyəsindən nə qədər asılıdır. Zənnimcə, hər şeyi öz adı ilə adlandırmaq lazımdır və səfir bunu başqalarından daha yaxşı bilməlidir.

– ABŞ səfirinin Ukraynada Maydan hadisələri barədə sözləri də suallar doğurur. Cənab Morninqstarın fikrincə, bu hadisələrdən müvafiq nəticələr çıxarmaq və ibrət dərsi almaq lazımdır. Sizin fikrinizcə, səfir nəyə eyham vurur?

– Morninqstar haqlıdır, Ukrayna hadisələri hər bir suveren dövlət üçün dərs olmalıdır. Bu hadisələr bizim inkişaf yolumuzun düzgün olmasını bir daha sübut edir. Demokratiya uzun və çox mürəkkəb prosesdir, ona can atmaq lazımdır, lakin bunu səliqə ilə etmək və hərtərəfli ölçüb-biçmək lazımdır. Avantüra və emosional çıxışlar, kənardan qızışdırılan qüvvələr heç vaxt ölkədə sabitliyin bərqərar olmasına və inkişafa şərait yaratmayacaqdır. Biz uzun illər boyu bu dərsləri öyrənirik. Maydanda baş verən faciəli proseslərdə Qərbin fəal iştirakı göz qabağındadır. Qərb nümayəndələri pozucu qüvvələri hüquqazidd hərəkətlərə açıq təhrik edir, Kiyevdə qanuni hakimiyyətə qarşı etiraz aksiyalarında iştirak edir, nümayişçiləri dəstəkləyir, Ukraynanın o vaxtkı Prezidenti Yanukoviçə qarşı sanksiyalar tətbiq ediləcəyi barədə hədələyirdilər. Bütün bu hərəkətləri suveren ölkənin daxili işlərinə bilavasitə və kobud müdaxilə kimi səciyyələndirmək olar. ABŞ və Aİ gizlətmirdilər ki, onlar Prezident Yanukoviçi devirmək və onların maraqlarına cavab verən qüvvələri hakimiyyətə gətirmək üçün hər cür səy göstərirlər. Onlar buna 1990-cı illərin əvvəlindən hazırlaşırdılar. Təsadüfi deyildir ki, ABŞ Dövlət Departamentinin rəsmi nümayəndəsi V.Nuland bəyan etmişdir ki, ABŞ hakimiyyət orqanları 1991-ci ildən bəri Ukraynada demokratik proseslərə 5 milyard dollar xərcləmişlər. Lakin təcrübə göstərir ki, əksər hallarda bu pullar dağıdıcı qüvvələrin yaradılmasına xərclənir. Ukraynada qeyri-hökumət təşkilatlarının və millətçi qüvvələrin fəaliyyətinin Qərb tərəfindən maliyyələşdirilməsinin hansı fəlakətə gətirib çıxarması heç kəsdə şübhə doğurmur.

Müqayisə üçün demək istəyirəm ki, müxtəlif vaxtlarda bizə də informasiya daxil olurdu ki, müəyyən qüvvələr ölkə-

mizdə də buna oxşar ssenariləri reallaşdırmağa cəhd göstərirlər. Ekspertlərin və analitiklərin fikrincə, 2013-cü ilin baharında "feysbuk inqilabı" üçün 3 milyon dollardan artıq vəsait sərf edilmişdir. Özü də bu, demokratiyanın dəstəklənməsi kimi qələmə verilir. Gərək siyasi cəhətdən tam savadsız olasan ki, bu qondarma "inqilab" arxasında nələr gizləndiyini başa düşməyəsən. Bütün ərəb dünyası gözümüzün qabağındadır.

Bu və ya digər dövlətdə demokratik təsisatların təşəkkülünə kömək etmək müsbət addımdır, lakin yalnız o zaman ki, həmin niyyətlər vətəndaş cəmiyyətinin maraqlarına xidmət etsin, "nüfuz agentləri" və ya "beşinci kolon" xarici dövlətlərin xüsusi xidmətləri tərəfindən qarşıya qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirəndə yox.

Maydan hadisələri göstərdi ki, ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə və onları qonşularla münaqişəyə sövq etmək sonda faciəli nəticələrə gətirib çıxarır. İnkişafın təbii dinamikasını pozmaq və demokratiyanı zorakı üsullarla bərqərar etmək olmaz. Başa düşmək lazımdır ki, demokratiyanın güclə tranziti strategiyası demokratik təsisatların inkişafına gətirib çıxara bilməz, əksinə, nəticələri məlum olmayan yeni münaqişələr yaranmasına kömək edir. Belə təcrübə həmişə bu təşəbbüsü irəli sürənlərin özləri üçün qanlı sonluqla bitir. Bu gün Ukrayna öz dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdir, lakin münaqişənin tənzimlənməsi üçün Qərb tərəfdən praktiki tədbirlər görülməsi müşahidə olunmur. Bəs, Ukraynanın siyasi və kriminal qruplarını bu cür canfəşanlıqla demokratik inqilaba çağıranlar və bunun üçün sanballı məbləğlər ayıranlar indi haradadırlar?

Qərb özünün, necə deyərlər, "gözaltı etdiyi" ölkələrdə öz agentlərinə mövcud hakimiyyətdən necə yaxa qurtarmaq, Qərbi qane etməyən hakimiyyəti hansı üsullarla devirmək, necə inqilab etmək barədə təlimatlar verir. Lakin "beşinci

kolon" fəaliyyətə başlayan kimi Qərb dərhal özünün bütün təbliğat arsenalını onun nəzarət etdiyi dağıdıcı qrupların dəstəklənməsinə səfərbər edir.

Səfir Morninqstar Azərbaycan barədə heç narahat olmasın və həyəcan keçirməsin. Biz özümüz üçün çoxdan lazımi nəticələr çıxarmışıq, özü də bunlar heç də "ən pis" nəticələr deyil. Daha dəqiq desək, biz həmin nəticələri hələ 2003-cü və 2005-ci illərdə çıxarmışıq. Tarix təkrarlanır və biz həmin qanunauyğunluğu növbəti dəfə Ukrayna nümunəsində izləyirik. Ukraynanın bugünkü qarmaqarışıqlıqdan sonra özünə gəlməsi üçün hələ çox vaxt lazımdır.

– Səfir Morninqstar müsahibəsində korrupsiyaya qarşı mübarizə məsələsinə də toxunur. O, iddia edir ki, bu mübarizə seçmə xarakter daşıyır və əsasən məişət korrupsiyasına aiddir. Məsələnin bu cür qoyuluşu həqiqəti nə dərəcədə əks etdirir?

– İcazə verin, məsələnin bu şəkildə qoyuluşu ilə razılaşmayım. Azərbaycanda korrupsiyaya qarşı mübarizə sistemli xarakter daşıyır, o cümlədən də səhiyyə və təhsil sahələrində. "ASAN xidmət"in yaradılması buna sübutdur. Bu, dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın təmin edilməsi və korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində son onilliyin ən əhəmiyyətli institusional islahatıdır. O, Qərbin özü üçün də nümunə ola bilər. 2013-cü ilin yanvarında fəaliyyətə başlayandan bəri 1 milyon 711 min nəfər "ASAN xidmət"dən istifadə etmişdir.

Azərbaycan ABŞ Prezidenti Barak Obamanın təşəbbüsü ilə yaradılmış Açıq Hökumət Tərəfdaşlığına qoşulmuş birinci ölkədir. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı, "Transparency International" kimi ixtisaslaşdırılmış beynəlxalq təşkilatların əksəriyyəti Azərbaycanda korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində fəaliyyəti yüksək qiymətləndirmişdir. "Transparency International" tərəfindən aparılmış son tədqiqatlara görə, ölkə əhalisinin 68 faizi korrupsiyaya qarşı mübarizə

sahəsində görülmüş tədbirləri səmərəli hesab edir. Bundan əlavə, vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının korrupsiyaya qarşı mübarizəyə və maarifçiliyə cəlb edilməsi üçün "İctimai iştirakçılıq haqqında" Qanun qəbul edilmişdir. Preventiv tədbirlərə gəldikdə isə, təkcə 2013-cü ildə korrupsiya ilə bağlı 201 iş, 2014-cü ilin ilk beş ayı ərzində isə 66 iş məhkəməyə verilmişdir. Gördüyümüz kimi, bu məsələdə də səfirin rəyi qərəzlidir. Mənim fikrimcə, göstərilən rəqəmlər sizin suala ən yaxşı cavabdır.

– Səfir Morninqstar hesab edir ki, Azərbaycanda hakimiyyət orqanları demək olar ki, bütün istiqamətlərdə QHT-lərin fəaliyyətinə ciddi əngəllər törədir, Vergilər və Ədliyyə nazirlikləri isə daim onları yoxlayırlar. Bu ittihamlar nə dərəcədə əsaslıdır?

– Mən hələ keçən il bir müsahibəmdə qeyd etmişdim ki, qeydiyyatdan keçmiş beynəlxalq təşkilatlarla yanaşı, qeydiyyatdan keçməmiş təşkilatlar da fəaliyyət göstərir. Təbii ki, onların fəaliyyəti şübhə doğurur. Eyni zamanda, qeydiyyatdan keçmiş beynəlxalq QHT-lərin maliyyə hesabatı praktiki olaraq yoxdur. Xarici donorlardan alınan qrantların və ianələrin çox hissəsinin nəyə xərclənməsi əslində məlum deyildir. Bu məsələdə şəffaflıq yoxdur. Qüvvədə olan qanunvericiliyə görə, yerli və xarici QHT-lərin gəlirləri və xərcləri barədə informasiya dövlət sirri və ya kommersiya sirri ola bilməz. Onlar hər il Maliyyə Nazirliyinə müvafiq hesabat təqdim etməli, nazirlik isə qanunun tələblərinin yerinə yetirilməsinə ciddi nəzarət etməlidir. Bütün sivil ölkələrdə bu cür qayda vardır. Bəzi hallarda belə təşkilatların həqiqi məqsədləri gizli qalır. Hökumət milli mənafelərin müdafiə edilməsi məqsədilə bu işdə qayda yaratmağa, müəyyən addımlar atmağa çalışanda yerli QHT-lər və onların beynəlxalq himayədarları dərhal hay-küy qaldırır, söz və toplaşmaq azadlığının pozulmasından dəm vurmağa başlayırlar.

Aparılmış araşdırmalar göstərir ki, hətta qrantlar qeydiyyata alınandan sonra da iri maliyyə vəsaitləri ayrılması davam edir, bu vəsaitlər haqda məlumat verilmir. Maliyyə axınları barədə informasiyanın olmaması latent korrupsiya təzahürlərinə dəlalət edir. Bəzi beynəlxalq QHT-lər əslində onların mandatlarına uyğun olmayan məsələlərlə məşğul olurlar. Onlar rəsmən müəyyən qrant layihəsi elan edir, əslində isə tamamilə başqa, çox vaxt dağıdıcı məqsədlər üçün vəsait ayırırlar.

– Sirr deyildir ki, son vaxtlar bəzi xarici QHT-lərin nümayəndələrinin maliyyə əməliyyatları ilə ölkədə dağıdıcı qüvvələrin fəallaşması arasında sinxron əlaqə müşahidə olunur. ABŞ Milli Demokratiya İnstitutunun Azərbaycandakı nümayəndəliyinin keçmiş rəhbərinin fəaliyyəti yaqin ki, yadınızdadır. Bu cür hərəkətlər Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmaq deyildirmi?

– Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq QHT-lər öz fəaliyyətlərini Azərbaycan qanunlarının tələblərinə müvafiq şəkildə təşkil etməlidirlər. Beynəlxalq QHT-lərin əsas məqsədlərindən biri ölkənin daxili işlərinə qarışmaq, qanunazidd hərəkətlərə təhrik etmək, öz fəaliyyətinə siyasi don geydirmək deyil, vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının inkişafına kömək etməkdir.

Bu suala rəqəmlərlə cavab vermək istərdim. ABŞ-ın IREX, ABA, NDI, Revenue Watch Institute, USAID, NED kimi qeyri-hökumət təşkilatlarının Azərbaycandakı filialları və nümayəndəlikləri 2003-2013-cü illərdə yerli QHT-lərə təqribən 25 milyon dollar məbləğində qrantlar ayırmışlar.

Bundan əlavə, təqribi hesablamalara görə, Soros Fondu və onunla əlaqədar təşkilatlar 1996-cı ildən bəri Azərbaycan QHT-lərinə təqribən 50 milyon dollar vəsait ayırmışlar. Fond ölkəmizdə fəaliyyətini rəsmən hələ 2012-ci ildə dayandırmasına baxmayaraq, QHT sektorunun maliyyələşdirilməsini da-

yandırmamışdır. O, özü ilə affiliasiya edilmiş təşkilatlar vasitəsilə maliyyələşdirməni davam etdirir. Xatırlatmaq istəyirəm ki, Soros Fondunun – Açıq Cəmiyyət İnstitutunun Yardım Fondunun fəaliyyətini dayandırmasına səbəb iqtidar ilə onun qarşılıqlı münasibətləri deyil, məhz yerli QHT-lərə ayrılmış pullarla bağlı korrupsiya qalmaqalları olmuşdur. Bu işin təşəbbüsçüləri isə radikal müxalifətçi partiyaların mənafelərinə xidmət edən yerli QHT-lər idi. Fondun baş ofisi bu qalmaqaldan diqqəti yayındırmaq üçün belə bir addım atmağa məcbur olmuşdu. Bu, aysberqin yalnız görünən hissəsidir.

Morninqstar iddia edir ki, vətəndaş cəmiyyəti institutlarına, beynəlxalq və xarici QHT-lərə təzyiq göstərilir. Vergilər Nazirliyi və Ədliyyə Nazirliyi onları yoxlayır. Sırf məntiqdən çıxış etmək lazımdır: məgər bu nazirliklər onları yoxlamalı deyilmi? Belə halda ABŞ-da Vergilər Nazirliyi və Ədliyyə Nazirliyi necə hərəkət edərdi? Axı, ABŞ qanunvericiliyi də qanunun pozulmasına görə ən ciddi tədbirlər nəzərdə tutur.

– Sonuncu sual. ABŞ səfiri hesab edir ki, Azərbaycanda söz və toplaşmaq azadlığı sahəsində ciddi problemlər vardır. Guya hakimiyyət orqanları vətəndaşların öz iradələrini müstəqil ifadə etməsinə mane olur və müasir vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü yolunda əngəllər yaradır. Səfir guya Qərb dəyərlərinin daşıyıcıları olan vətəndaşların təqib edilməsinə görə xüsusi təəssüflənir. Bu barədə siz nə deyə bilərsiniz?

– Sizin sualınıza sualla cavab verəcəyəm. Siz deyin, ABŞ-ın özündə söz azadlığına və insan hüquqlarına riayət edilməsi baxımından hər şey qaydasındadırmı? Sadəcə məsələ bu problemə hansı rakursdan və hansı niyyətlə baxmağımızdan asılıdır. Elə həmin Birləşmiş Ştatları götürək. Quantanamoda və ABŞ-ın Avropadakı başqa məxfi həbsxanalarında amerikalı əsgərlərin müsəlman əsirlərə necə işgəncələr verməsini bütün dünya dəhşət içində müşahidə

edirdi. Sonradan məlum oldu ki, məhbusların əksəriyyətinin cinayətlərdə və terrorizmdə, ümumiyyətlə, əli olmamışdır, onları Amerika xüsusi xidmətlərinin anlaşılmaz gümanları əsasında həbs etmişlər. İnsanlar qandallanmış və uzun müddət ən dəhşətli şəraitdə saxlanmışlar. ABŞ-da və Avropada "Uoll Striti zəbt et", "Frankfurtu zəbt et" və başqa etiraz aksiyalarını xatırlamaq olar. Bu ölkələrin polisinin nümayişçilərlə necə kobud və qəddar rəftar etməsini dünya ictimaiyyəti unutmamışdır. Bəs bu yaxınlarda Belçikada və Almaniyada nümayişlər zamanı polisin həddi aşan hərəkətlərini necə izah etmək olar? Axı, adlarını çəkdiyimiz ölkələrin hamısı inkişaf etmiş vətəndaş cəmiyyətinə malik olan demokratik ölkələr hesab edilir.

Son illərdə ABŞ-ın nəinki ayrı-ayrı şəxslərə, hətta bütöv dövlətlərə münasibətdə beynəlxalq hüquq normalarını pozması ilə bağlı təkzibedilməz faktlar vardır. Avropa dövlətlərinin başçılarının telefon söhbətlərinin dinlənilməsi halları buna parlaq nümunədir. Bəs, özündə insan hüquqlarının çox kobud şəkildə pozulması ilə bağlı çoxsaylı faktlar olduğu halda, ABŞ nə üçün başqalarına demokratiya dərsi keçməyə çalışır?

Azərbaycan Respublikasında insanların bütün hüquq və azadlıqları təmin edilmişdir. Müxalifət partiyaları fəaliyyət göstərir, müxalifət qəzetləri nəşr edilir. Müxalifət partiyaları öz fikirlərini söyləmək və qanun çərçivəsində kütləvi toplantılar keçirmək üçün hər cür imkana malikdirlər. Polisin icazəsiz aksiyaların qarşısını alması normal haldır, çünki hamı qanun qarşısında bərabərdir və qanunun tələblərinə hamı riayət etməlidir. Hakim partiya da qanunun müddəalarına riayət edir və biz qanunun pozulmasını təşviq etmək niyyətində deyilik.

Qərb dəyərlərinin daşıyıcıları anlayışına gəldikdə isə, səfir Morninqstarın konkret kimi nəzərdə tutduğunu bil-

mirəm. Mənə belə bir kateqoriya məlum deyil. Vətəndaşların iki kateqoriyası var. Birinci – ölkənin qanunlarına hörmətlə yanaşanlar, ikinci – öz tamahkar məqsədlərini təmin etmək üçün üçüncü qüvvələrin əlində alətə çevrilməyə hazır olan şəxslər. Onların dəqiq dəyərlər sistemi yoxdur. Bu cür adamlar Şərqdə də var, Qərbdə də və mənim fikrimcə, səfirin bu cür bölgü aparması bizim milli dəyərlərə açıq-aşkar hörmətsizlik təzahürüdür.

Nəhayət, Amerika səfirini bizə necə yaşamaq lazım olduğunu öyrətməkdən əl çəkməyə çağırmaq istərdim. Əgər tərəflər bir-birinə hörmət etməsələr, bir-birini başa düşməsələr onların münasibətləri heç vaxt yaxşı nəticə verməyəcəkdir. Bizə saxta təbəssümlər lazım deyil. Bizə səmimi tərəfdaşlar lazımdır. Biz öz dostluğumuzu dəfələrlə sübut etmişik və səfir Morninqstar bunu yaxşı bilir. Azərbaycan xalqı adekvat münasibət gözləyir.

– Sağ olun.

İKİLİ STANDARTLARIN DÜNYA NİZAMI VƏ MÜASİR AZƏRBAYCAN

Biz hamımız son 25 ildə dünyanın geosiyasi xəritəsinin necə dəyişməsinin şahidiyik. Şərqi Avropa ölkələrində "məxməri inqilablar" "sosializm düşərgəsi"nin dağılmasının və dünya arenasında qüvvələrin yenidən yerləşməsinin başlanğıc nöqtəsi oldu. Dünyanın yalnız bir mərkəzdən idarə edilməsinin təməli qoyuldu. SSRİ dağılandan sonra ikiqütblü dünya faktiki olaraq birqütblü dünya ilə əvəz edildi və belə dünyada mövcud olmağın bütün xüsusiyyətlərini biz artıq öz gündəlik həyatımızda hiss etməyə başlayırıq.

İstər-istəməz bir faktı xatırlayıram. XX əsrin 80-ci illərinin axırlarında Sov.İKP MK yanında İctimai Elmlər Akademiyasında müxtəlif, o cümlədən xarici ölkələrdən olan politoloqlarla söhbətlərdə dəfələrlə eşitmişdim ki, SSRİ-nin dağılması praktiki olaraq həll edilib və bunun ardınca Yaxın Şərqin "yenidən formatlanması" dövrü başlanacaq.

İllər keçdi. "Ərəb baharı" hadisələrini müşahidə edərkən bu qənaətə gəldim ki, kütlələrin şüuruna "üsyan etmək hüququ vətəndaşların hakimiyyətin qəsb edilməsinə müqavimət göstərməsi kimi təbii hüququdur" tezisinin yeridilməsi ilə yanaşı, burada, əlbəttə, mükəmməl hazırlanmış texnologiyalar işləyir. Həmin texnologiyaların müəllifləri və bu cür aksiyaların hazırlanma mexanizmləri yaxşı məlumdur. Bu halda, nə qədər qəribə də olsa, demokratik səsvermə və seçki prosedurları nəticəsində hakimiyyətə gəlmiş hökumətlərə qarşı müqavimət göstərilir.

Hələ SSRİ-nin mövcud olduğu dövrdə Baltikyanı ölkələrə gələn məşhur Cin Şarp vaxtilə Cənub-Şərqi Asiya materialı üzərində işlənib hazırlanan metodların müəllifi və onların sınaqdan çıxarılmasının təşəbbüsçüsüdür. Bu gün onu Vladimir Leninin və Mahatma Qandinin bir növ simbiozu adlandırır və faktiki olaraq "ərəb baharı"nın ideya atası hesab edirlər. Doğrudan da, "müsəlman qardaşlar" və onlara yaxın təşkilatlar Şarpın "Diktaturadan demokratiyaya doğru" və "Qeyri-zorakı hərəkətlərin 198 metodu" kimi əsərlərini ərəb dilinə tərcümə edib kütləvi tirajla nəşr etməkdən əlavə onları öz saytlarında da yerləşdiriblər. Lakin Lenini ruhlandıran ayrıca götürülmüş bir ölkədə kommunizm qurmaq ideyası idisə, Qandi isə passiv müqavimət yolu ilə öz vətəninin müstəqilliyinə nail olmaq istəyirdisə, Şarp ilə bağlı halda biz yüksək ideyalar və ideologiyalar görmürük. Əsas məqsəd dağıtmaqdır. Məhz dövlət maşınının sındırılması xarici qüvvələrin "idarə edilən xaos" deyilən vəziyyət yaratmasına imkan verir.

Siyasi ekspertlər hesab edirlər ki, Şarp Qərbin müxtəlif ölkələrinin, xüsusi xidmətlərinin, o cümlədən ABŞ Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin göstərişlərini yerinə yetirir. Aşkar görünür ki, onlar həqiqətdən çox uzaqlaşmayıblar. Bununla belə etiraf etmək lazımdır ki, o, həqiqətən dövlət hakimiyyəti ilə mübarizə arsenalına yeni metodlar və yanaşmalar daxil edib. Nümunə kimi məsələn, bunu xatırlatmaq kifayətdir ki, Qahirədəki Beynəlxalq Qeyri-Zorakılıq Münaqişələr Mərkəzi müxtəlif ölkələrdən olan müxalifətçiləri onun ideyaları ilə tanış etmək üçün onları müvafiq treninqlərə cəlb edirdi.

Bu gün politoloqların çoxu qeyd edir ki, "rəngli inqilablar" istənilən regionda təhlükəsizlik üçün təhdid mənbəyinə çevrilir və müstəsna olaraq ABŞ-ı qane etməyən hökumətləri onun nəzarəti altında olan rejimlərlə əvəz etmək məqsədi güdür. Bütün bunlar müxtəlif ölkələrdə, o cümlədən keçmiş SSRİ məkanındakı respublikalarda demokratikləşmə və üzdəniraq "demokratiya proqramları" həyata keçirmək arzusu adı altında baş verir.

ABŞ-ın Rusiyadakı sabiq səfiri Maykl Makfl riyakarlıqla deyir ki, bu gün ABŞ Prezidenti Barak Obamanın nümayəndələri "rəngli inqilablar"a sponsorluq etmirlər. Bununla belə, o da etiraf edir ki, ABŞ əvvəllər bu işlə məşğul olurdu. O, Yuqoslaviyadakı "buldozer inqilabı" və sonradan Serbiyada baş verən hadisələrdən bəhs edərək açıq etiraf edir ki, "vəziyyətin sabitliyini pozmaq üçün müxalifətə birbaşa pul verilirdi və bu, öz işini gördü".

Lakin Şarpın texnologiyaları hakimiyyətin iflic olmasını təmin etmək lazım gələndə işə düşürsə, guya Amerikanın siyasi mədəniyyət modelini populyarlaşdıran ictimai təsisatlar şəbəkəsi yaratmaq praktikası bir qədər fərqlidir. Aparılan təhlil göstərir ki, əslində xaricdəki müvafiq strukturlar "Amerika demokratiyası"nın irəlilədilməsi üzrə potensial baxımdan fəal agentə çevrilə biləcək hər kəsin qeyri-hökumət təşkilatları çərçivəsində dəstəklənməsi, öyrədilməsi və təşkil edilməsi ilə məşğul olurlar.

Onlar yaxşı bilirlər ki, yalnız müvafiq sayda QHT-lər olduqda, onlar müntəzəm maliyyələşdirildikdə və təlimatlandırıldıqda bu QHT-lərə kafi sayda şəxs cəlb etmək olar. Yalnız bundan sonra müvafiq instansiyalara raport vermək mümkün olacaq ki, bu və ya digər ölkədə "rəngli inqilab" üçün artıq baza yaradılıb. Bundan sonra artıq sınaqdan çıxarılmış sxemlər işə düşəcək. Bu halda ədalət uğrunda mübarizənin qeyri-zorakı metodlarının nə vaxt öz yerini zorakılığa güzəşt edəcəyi və qarşısıalınmaz faciəli nəticələrə gətirib çıxaracağı həddi müəyyən etmək çətindir.

Kütlələrin şüuruna əvvəlcədən "xalqın üsyan etmək hüququ" kimi müəyyən fikirlər yeridilir. Belə bir tezis də yayılır ki, inqilab guya rasional və kortəbii şəkildə baş verən ha-

disədir, yaranmış ziddiyyətlər düyünündən çıxış yoludur. Lakin "rəngli inqilablar" dövrünü yaşamış ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, bu inqilablar həyata keçiriləndən sonra problemlərin və ziddiyyətlərin həcmi qat-qat artır.

Biz xalqın hüququ barədə danışanda bu problemin hüquqi aspektlərini təfsilatı ilə öyrənmiş mütəfəkkirlərə müraciət etmək yerinə düşərdi. Bu aspektlər hüquq məsələlərində şəksiz nüfuz sahibi olan İmmanuil Kantın əsərlərində yetərincə aydın şərh edilib.

Hüquq prinsipləri və qiyam

İ.Kant 1793-cü ildə yazılmış "Zərb-məsəl haqqında" əsərində üsyanı "cəmiyyət çərçivəsində ən mənfur və ən ciddi cəzalandırılan cinayət" hesab edir, çünki o, cəmiyyətin əsaslarını dağıdır. O, öz fikrini davam etdirərək yazır: "Xalq öz hüququna bu yolla nail olmaqla ən böyük ədalətsizlik edir, çünki hüquq ən azı təsir göstərmir"[1]. Bu halda filosof belə hesab edir ki, qiyamların ədalətli olması barədə bütün mülahizələr ona əsaslanır ki, bu halda təsəvvürəgəlməz nemətlər haqqında bütün vədlərə baxmayaraq, "hüquq prinsipi" özü nəzərə alınmır. Məhz bu hüququn pozulması ona gətirib çıxarır ki, hər bir qiyam anarxiya vəziyyəti ilə başa çatır. Beləliklə, yüksək ideallar naminə edilən hərəkətlər xalqın bir hissəsi tərəfindən onun digər hissəsinə münasibətdə törədilən ən böyük ədalətsizliyə gətirib çıxarır.

Mütəfəkkirin mülahizələrində iki prinsip qarşı-qarşıya qoyulur: hüquq prinsipi və xoşbəxtlik prinsipi. Paradoks ondan ibarədir ki, məhz bu prinsiplərin saxtalaşdırılması xalqın

[1] Кант, Иммануил. Сочинения в шести томах. М., "Мысль", 1965. Т.4. Ч.2., с.59-105.

dövlət hakimiyyətini devirmək hüququ barədə məsələlərdə çaşqınlığa gətirib çıxarır, bu da öz növbəsində xalqın hüququnu kobud şəkildə pozur.

Xalqın istənilən hakimiyyətə, o cümlədən istibdadçı hakimiyyətə müqavimət göstərmək hüququ prinsipini Kantın nəyə görə inkar etməsini təhlil etməyə çalışaq. Kantın arqumentlərini nəzərdən keçirək:

– təbəələr xoşbəxtliyə təbii can atmaq naminə hökmdarı devirmək istəyirlər, lakin "müqavimət hüququnun əsaslandırılması zamanı xoşbəxtliyə istinad etmək prinsipcə yararsızdır, çünki o, təqdim edilən və tələb olunan maddi məqsədlərə aiddir", onlar isə subyektivdir və deməli, ümumilik çatışmır. Təbəənin vəzifəsi istənilən hakimiyyətə qanuni hakimiyyət kimi tabe olmaqdır;

– dövlət qanunvericiliyində müqavimət göstərmək hüququnun nəzərdə tutulması "dövlətin nüfuzunun ikiləşməsinə" və dövlət hakimiyyətinin vəhdətinin pozulmasına gətirib çıxarardı, çünki o, narazı təbəələrin hakimlərə çevrilməsinə imkan verərdi;

– müqavimət hüququ konstitusiyada ziddiyyət yaradır, çünki müqavimət hüququ mövcud olduqda "qanunverici hakimiyyət başqa bir hakimiyyətə onun qanunvericiliyini, eləcə də onun özünü dağıtmaq hüququ verir. Bu dağıtma dağıdıcı normanın özünün əsasında baş verir, bu isə ziddiyyətlidir";

– qarşıdurmada istər-istəməz belə bir sual yaranır: hökmdar ilə xalqın mübahisəsində hakim kim olacaq? Hər bir ali hakimə qarşı yeni müqavimət hüququ irəli sürülə bilər, buna görə də biz sonsuzluğa gedib çıxa bilərik;

– xalqın dövlət haqqında mühakimə yürütmək səlahiyyəti yoxdur, çünki o, şəxsi fikirlərlə məhduddur, dövlət təsis edildikdə isə "xalq özünün məcburedici mühakimə səlahiyyətini ona verir";

– xalqın dövlətə münasibətdə məcburi hakimiyyət hüququ yoxdur, çünki xalq dövlət deyil, amma dövlətin tabeliyindədir;

– müqavimət hüququ yalnız məcburi hakimiyyətə məxsus olmalıdır, o, bütün məcburiyyət hüquqlarını həyata keçirməyə borcludur.

Kanta görə müqavimət yalnız qanuni konstitusiyanı məhv edən müqavimət kimi, bütün mülki-hüquqi münasibətlərin və deməli, istənilən hüququn çevrilişi kimi başa düşülür.

Beləliklə, müqavimət hüququ, ilk növbədə, dövlətin konstitusiyası ilə uzlaşmır. Dövlət hakimiyyətinin mümkün qeyri-mükəmməlliklərinə baxmayaraq, onun dəyişdirilməsi üçün müəyyən mexanizmlər mövcuddur. Bu mexanizmlərin hər hansı şəkildə pozulması, ilk növbədə, hüquqi kollapsa gətirib çıxarır.

Kanta bu qədər müfəssəl müraciətdən aydın olur ki, hakimiyyətin dəyişdirilməsinin yeni mexanizmləri əhalinin bir hissəsinin hüquqi savadsızlığından istifadə edərək, onun şüuruna hüquq ideyasına tamamilə yabançı fikirlər yeridir. Kantın irsinə müraciətdən aydın olur ki, "xalqın üsyan etmək hüququ" söz birləşməsinin özü yüksək dərəcədə absurddur.

İkili standartlar siyasəti və "beşinci kolon"

Bu il sentyabrın axırlarından başlayaraq, artıq iki aydır ki, dünya bu dəfə Honkonqda növbəti "rəngli inqilab" cəhdinin şahididir. Bu hadisələr bizə bir daha göstərdi ki, dünyada müəyyən qüvvələr onları qane etməyən hakimiyyətin dəyişdirilməsi üçün "rəngli inqilablar"dan istifadə etmək praktikasından hələ imtina etməyiblər. Hərçənd, bu inqilabların bütün mənfi nəticələri və onların doğurduğu hərcmərclik göz qabağındadır.

Belə kəskin etirazların təşkil olunmasında əsas rol oynayan üzdəniraq "beşinci kolon"dur. Bəs "beşinci kolon" nədir və onun ilhamvericisi kimlərdir? Müxtəlif ölkələrdə "beşinci kolon" fərqli ola bilər. Təcrübə göstərir ki, müvafiq ekspertlər konkret ölkədəki vəziyyəti hərtərəfli öyrənir və çoxsaylı amillərdən asılı olaraq əhalinin bu və ya digər qruplarından "beşinci kolon" formalaşdırmaq üçün həmin qrupları seçirlər.

Məlumdur ki, bu anlayış ilk dəfə keçən əsrin 30-cu illərinin ortalarında Madridə hücum edən frankistlər tərəfindən işlədilib. Həmin dövrdə general Frankonun ordusu Madrid üzərinə dörd kolonla hücum edirdi, beşinci kolon dedikdə isə, onun arxa cəbhədə işləyən agentlərinin və təxribatçılarının pozucu fəaliyyəti başa düşülürdü. Sonrakı illərdə bu terminin mənası xeyli dəyişib.

Bu gün "beşinci kolon" anlayışının interpretasiyaları çoxdur – ölkə daxilində agentura şəbəkəsindən başlamış, digər dövlətlərin mənafelərini təmin edən, yığcam şəkildə yaşayan etnik və dini qruplara qədər. Tarixçilər bu söz birləşməsindən düşmən ölkələrin pozucu agenturasını göstərmək üçün istifadə edirlər. Çox vaxt bu termin kollaborasionizmə, yəni, düşmənin mənafeyi üçün, öz dövlətinin ziyanına düşmənlə şüurlu, könüllü və bilərəkdən əməkdaşlığa bərabər tutulur. Beləliklə, "beşinci kolon" birbaşa və ya dolayısı ilə xarici hökumətlər üçün işləyən və fəaliyyəti öz ölkəsinin milli maraqlarına müxtəlif üsullar və metodlarla ziyan vurmaq məqsədi güdən ayrı-ayrı insanlar, yaxud insan qrupları, təşkilatlar və hərəkatlardır. Ən təəccüblüsü budur ki, bəzən hər hansı mühüm proseslərdə özünün iştirak etməsi faktına aludə olan "sütül" gənclər onlardan öz məqsədlərinə nail olmaq üçün alət kimi istifadə edilməsini yaxşı təsəvvür etmirlər.

Bu sahədə spesifik meyil ondan ibarətdir ki, beynəlxalq münasibətlərdə qarşılıqlı asılılığın qloballaşması və güclənməsi, ayrı-ayrı qeyri-hökumət təşkilatlarının (QHT) beynəlxalq arenaya çıxması və insan hüquqları kateqoriyasının transmilliləşməsi nəticəsində "beşinci kolon" müasir şəraitə uyğunlaşaraq yeni forma kəsb edib.

Bu gün müxtəlif beynəlxalq hüquq-müdafiə təşkilatları, ABŞ-ın, onun Avropadakı müttəfiqlərinin beyin mərkəzləri və adi QHT-lər öz həqiqi məqsədlərini maskalayaraq guya insan hüquqlarının müdafiəsi, demokratik dəyərlərin və bazar iqtisadiyyatının təşkilati əsaslarının yayılması üçün bütün dünyada öz filiallarının nəhəng şəbəkəsini yaradıblar. Yeni tipli "beşinci kolon" rolunda çıxış edənlər də məhz onlardır. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə, xüsusən postsovet məkanındakı ölkələrdə göstərilən strukturlar həmin dövlətlərin qanunvericiliyi ilə hesablaşmadan işləyirlər. Bu təşkilatların əksəriyyəti Qərb dövlətlərinin hökumətlərindən birbaşa və ya xüsusi xidmətlərin formalaşdırdığı müxtəlif fondlar vasitəsilə çox böyük məbləğdə maliyyə dəstəyi alır.

XXI əsrdə Qərbin başqa regionlardakı dövlətlərə münasibəti yalnız forma etibarilə dəyişib. İnkişaf etmiş Qərb dövlətləri, o cümlədən ABŞ bu gün də əvvəlki kimi açıq-aydın ikili standartlar siyasəti yürüdür, insan hüquqlarından hökumətlərə təzyiq aləti kimi istifadə etməklə dünyanın əksər ölkələrinin daxili işlərinə qarışır. Onlar məhz bu məqsədlə həmin ölkələrdə yeni tipli "beşinci kolon"lar formalaşdırır və onların köməyi ilə həmin dövlətlərin daxili və xarici siyasətini müəyyən etməyə çalışırlar. Bu praktikanın məqsədi insan azadlıqlarının və hüquqlarının müdafiəsi deyil, konkret siyasi və iqtisadi səmərə əldə etmək üçün bu və ya digər dövləti arzu olunan güzəştlərə məcbur etməkdir. XXI əsrdə beynəlxalq münasibətlərdə güc siyasətinin yeni formasının reallaşması məhz bundan ibarətdir.

Demokratiyanın yayılması ABŞ-ın milli mənafeləri kontekstində

Tədqiqatçıların çoxu bu fikirlə razıdır ki, beynəlxalq münasibətlər sistemi üçün ən təhlükəli amil demokratiya ideyası pərdəsi altında siyasi xarakterli müxtəlif ideyaların təbliğ edilməsidir. Faktiki olaraq birqütblü dünyaya transformasiya etmiş müasir postbipolyar dünyada ABŞ-ın siyasətini məhz bu sözlərlə təsvir etmək olar. Bu, o cümlədən Barak Obamanın baxışlarında aydın təzahür edir. O, "sülh" şüarları altında ABŞ-ın milli maraqlarını fəal təbliğ edir. Obama, məsələn, "Klintonun qlobal təşəbbüsü" adlı illik forumdakı çıxışında bildirib ki, xarici ölkələrdə vətəndaş cəmiyyətinin dəstəklənməsi milli təhlükəsizlik məsələsidir və Vaşinqton həmişə, bütün dünyada müxtəlif QHT-ləri dəstəkləyəcək.

İlk baxışda demokratiyanın yayılması kimi humanist niyyətlərin arxasında ABŞ-ın tamamilə real siyasi məqsədləri dayanır. Barak Obamanın bu bəyanatı əyani şəkildə göstərir ki, ABŞ-ın QHT-lərə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarına, insan hüquq və azadlıqlarına diqqəti yalnız və yalnız Amerikanın geosiyasi maraqlarından irəli gəlir. Onların arasında sözəbaxan və ABŞ-ın göstərişlərini yerinə yetirən qrupların hakimiyyətə gəlməsinin dəstəklənməsini, Amerika kapitalının yeni bazarlara nüfuz etməsini və başqa ölkələrin təbii sərvətlərinin istismarının yeni formalarının tətbiq olunmasını, onları özündən daha çox asılı etmək məqsədilə müxtəlif millətlərin milli və mədəni xüsusiyyətlərinin nivelirlənməsini, "istehlakçı demokratiya və mədəniyyət" formalaşmasını və s. qeyd etmək olar. Bəziləri bunu müstəmləkəçiliyin müasir forması adlandırır, bəziləri dünya iqtisadiyyatının yeni bazarlar axtarmağa məhkum olması barədə danışır və s. Lakin məsələnin mahiyyəti bununla dəyişmir.

Digər tərəfdən, Barak Obama bəyan edir ki, demokratiyaya doğru irəliləyən və insan hüquqlarının müdafiəsi təsisatlarını inkişaf etdirən hər bir ölkə bizim dostumuzdur və biz onları həmişə dəstəkləyirik. Bu bəyanatlar da həqiqətdən son dərəcə uzaqdır və yuxarıda göstərilən siyasətin davamıdır. Məsələn, Vaşinqton demokratiyanın yayılması məramını deyil, özünün geosiyasi maraqlarını əsas götürərək İran-İraq müharibəsi dövründə Səddam Hüseynin qeyri-demokratik rejimini silahla təchiz etməklə onu dəstəkləyirdi. Əlbəttə, "düşmənimin düşməni mənim dostumdur" prinsipinə istinad etmək olar, lakin indiki halda bu tezis regionda sülh yaradılmasına kömək etmək istəyindən daha çox ABŞ-ın siyasi və iqtisadi maraqlarını əks etdirir.

Amerika Administrasiyası onilliklər boyu siyasi realizmin, hələ bu məktəbin banisi Hans Morgentau tərəfindən ifadə edilmiş başlıca prinsiplərini pozur. Biz bütün bu prinsipləri hərtərəfli müzakirə etmək fikrində deyilik. Onlardan yalnız birini göstərək: "Universal mənəvi dəyərlər bu və ya digər dövlətlərin siyasətini qiymətləndirmə vasitəsi ola bilməz. Dövlətlər salamat qalma prinsipini mənəvi dəyərlərdən üstün tutmalıdırlar... Müxtəlif dövlətlərdə mənəvi normalar müxtəlifdir"[1].

Morgentaunun bu tezislərindən çıxan nəticə belədir: dövlətlərin siyasəti barədə xeyir və şər baxımından mühakimə yürütmək olmaz. Başqa sözlə desək, ABŞ üçün şər hesab edilə biləcək məsələ başqa dövlətlər üçün heç də belə deyildir. Siyasətdə mənəvi normalar ilə manipulyasiya etməkdən çəkindirən "milli maraq" kateqoriyası bu problemi çox səmərəli şəkildə həll edir. Beynəlxalq arenada dövlətlərin milli mənafeləri qarşısında hətta hüquqi öhdəliklər də

[1] Hans Morgenthau, 1948. Politics Among Nations (New York: Knopf), Chapters 1 and 2. http://www.people.fas.harvard.edu/~plam/ /irnotes07/Morgenthau1948.pdf

geri çəkilməlidir və bu, Morgentauya görə "beynəlxalq siyasətin dəmir qanunu"dur.

Digər tərəfdən, Morgentaunun mənəvi normaların heç də universal olmaması barədə fikri onu göstərir ki, beynəlxalq münasibətlər sistemi milli maraqlardan və siyasi məqsədəuyğunluqdan çıxış edərək interpretasiya olunmalıdır. Əks halda, mənəvi normalar dövlətlərin dünya arenasında davranışını qiymətləndirmək üçün sadəcə səmərəsiz olacaq.

Buna baxmayaraq, bugünkü Obama Administrasiyası bu və ya digər dövlətlərin fəaliyyətinə yalnız öz siyasi istəkləri baxımından çıxış edərək qiymət verməyə çalışır. Ağ Ev hətta bununla da hesablaşmaq istəmir ki, dünyada hər bir ölkənin öz maraqları, inkişaf məqsədləri və siyasi mədəniyyət xüsusiyyətləri vardır. Dünyada bütün ölkələrin ABŞ tərəfindən göstərilən qaydalar üzrə yaşayacağını gözləmək olmaz. Bu, apriori qeyri-mümkündür, çünki dünya özü eyni deyil, müxtəlifdir.

Hətta eyni ailədə doğulmuş və eyni tərbiyə almış uşaqlar da müxtəlifdir, nəinki Yer kürəsinin müxtəlif nöqtələrində yerləşən, tarixən formalaşmış sosial, iqtisadi, mənəvi və siyasi struktura, özlərinin milli mənafelərinə malik olan ölkələr. Müxtəlif dövlətlər arasında siyasi münasibətlərin məzmunu müxtəlif olduğu kimi, dünya da rəngarəngdir. Ağ Evin xarici siyasət strateqlərinin bunu başa düşməsinin vaxtıdır. Hərçənd, onların bunu dərk etmədiklərini güman etmək çətindir. Lakin iş burasındadır ki, müxtəlif, o cümlədən ABŞ-ın "milli maraqları" haqqında şüarlarla pərdələnən siyasi məqsədləri bütün gerçəklikləri üstələyir.

Beynəlxalq münasibətlərin regionallaşması ideyasını Kopenhagen Beynəlxalq Təhlükəsizlik Məktəbi də təsdiq edir. Bu məktəbin nümayəndəsi, London İqtisadiyyat və Siyasi Elmlər Məktəbinin professoru Barri Buzan yazır ki, bipolyar (ikiqütblü) beynəlxalq münasibətlər sisteminin dağılması və

Qərb ilə Şərqin ideoloji qarşıdurmasının başa çatması şəraitində müxtəlif regionlarda müstəqil beynəlxalq siyasi prosesin həcmi artır[1].

Ona görə də bu müəllifin fikrincə, postbipolyar dünyada beynəlxalq münasibətlərin qlobal səviyyəsi prinsiplərinin regiona proyeksiyası imkanları azalır. Regional dövlətlər öz xarici siyasətinin manevr dərəcəsini daha çox gücləndirmək imkanı qazanırlar. Bütün bunlara əsasən güman etmək olardı ki, qlobal qüvvələr müxtəlif regionlarda inkişafın dəyişən məntiqinə uyğunlaşmalıdırlar. Lakin reallıqda belə deyil. ABŞ-ın və onun Qərbdəki müttəfiqlərinin xarici siyasət strategiyası öz hegemonluğunu nümayiş etdirərək hələ də bu və ya digər regional şəraitə uyğunlaşmaq istəmir. Belə hərəkətlər reallığa uyğun gəlmir, dünyanın müxtəlifliyi ilə ziddiyyət təşkil edir. Məsələn, ABŞ-ın yürütdüyü xarici siyasətin effektivliyinin məhdudlaşdırıcısı məhz budur.

Lakin Qərbin ən səmimi politoloqlarından biri olan Zbiqnev Bjezinski bu fikirlə razılaşmır. O hesab edir ki, lider mövqeyi tutan ABŞ dünyada qaydanı bərpa edən "böyük qardaş" rolunda çıxış edir. Onun fikrincə, "ABŞ əsas sülhməramlı rolunda çıxış edib və bundan sonra da çıxış edəcəkdir". Lakin təəssüf ki, faktlar hələlik tamam başqa mətləbdən xəbər verir. ABŞ-ın xarici siyasətində ədalətsizlik və subyektivizm üstünlük təşkil edir.

Müasir dünyanın inkişaf təcrübəsi göstərir ki, birqütblülük, bir güc mərkəzinin üstünlüyünün artması xalqlar və dövlətlər arasında etimadın azalmasına gətirib çıxarır. Bu qeyri-sabit konstruksiya beynəlxalq münasibətlərin harmo-

[1] Security: A New Framework for Analysis Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde 1997
http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Internationale_Beziehungen/BA_Einfuehrung_in_die_IB/BUZAN%20+%20WAEVER+%20WILDE_%201998_Security_CH%201+2.pdf

nikləşməsinə təsir göstərməyə, dünyada nizam yaradılması, regional və qlobal təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün əsas kimi xidmət etməyə qabil olmamasını sübut edib. Dünyanı öz maraqlarına uyğun olaraq yenidən qurmaq əsla ağlabatan deyildir. Axı, asanlıqla görmək olar ki, demokratik dəyərlər pərdəsi altında gizlədilmiş mənafelərin aqressiv şəkildə irəlilədilməsi Barak Obamanın hesab etdiyi kimi, liberal Amerika ideyalarının lokomotivi deyil, əksinə, bu ideyaların yayılması yolunda əngəl olur. Bunu hətta beynəlxalq münasibətlər sahəsində görkəmli Amerika alimləri, məsələn, Stiven Uolt da vurğulayır.

O yazır: "Liberalizmin əsas xüsusiyyətləri olduqca cəlbedicidir və mən taleyimdən çox razıyam ki, demək olar, bütün həyatımı (əsasən) liberal Amerikada yaşamışam. Lakin bu cür baza əhəmiyyətli liberal prinsiplərin mənəvi cəhətdən cəlbediciliyi heç də o demək deyildir ki, bu, xarici siyasətin həyata keçirilməsi üzrə sağlam və məntiqli rəhbər vasitədir. Əslində, son iki onilliyin tarixi onu göstərir ki, əgər böyük dövlət öz xarici siyasətini əsas etibarilə liberal ideallara uyğun olaraq həyata keçirsə, bu, labüd surətdə həmin siyasəti baha başa gələn uğursuzluqlara gətirib çıxaracaqdır. Təəssüf ki, son 20 ilin təcrübəsi liberalizmin xarici siyasətin həyata keçirilməsində pis məsləhətçi olduğunu göstərir..."[1].

Onun fikrincə, liberalizm xarici siyasət məsələlərində dəqiq strategiya verə bilməz. Əgər bu və ya digər dövlət beynəlxalq arenada beynəlxalq siyasətin həyata keçirilməsinin Qərb anlayışlarını və dəyərlərini rəhbər tutmursa, Vaşinqton buna ciddi qəzəb və nifrət bildirməklə reaksiya verir. Bu isə

[1] Democracy, Freedom, and Apple Pie Aren't a Foreign Policy. Stephen M. Walt http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/07//01/american_values_are_to_blame_for_the_worlds_chaos_democracy_human_rights_ukraine_iraq
http://inosmi.ru/world/20140703/221401996.html

reallıqda yaranmış mürəkkəb vəziyyəti daha da gərginləşdirir.

Belə stereotip onunla şərtlənir ki, liberalizm konsepsiyası amerikalı siyasətçilərin əksəriyyətinə liberal Qərb dəyərlərinin alternativsizliyi ideyasını aşılayır. Buna görə də amerikalı siyasətçilər hətta təsəvvür edə bilmirlər ki, onların dünyasından fərqli, öz dəyərləri və əxlaqı olan dünya da var. Bu cür davranış ABŞ-ın xarici siyasətinin manevr imkanlarını xeyli məhdudlaşdırır və çox güman ki, bu siyasətin həyata keçirilməsinə kömək etməkdən daha çox münaqişələrdə "özününkülər və yadlar" qütbləşməsini gücləndirir.

ABŞ-ın xarici siyasətinin patriarxlarından biri olan professor Henri Kissincer də "Dünya nizamı: millətlərin xarakteri və tarixin gedişi barədə düşüncələr" adlı yeni kitabında bugünkü dünya nizamının böhranından bəhs edərək yazır: "Birqütblü zaman kəsiyi bu gün özünün şərəfsiz sonluğuna yaxınlaşır. Kiçik Corc Buş dövründə 11 sentyabr (2001-ci il) terror aktlarından sonra Amerika öz üzərinə gücü çatmayan bir vəzifə götürüb, onun birinci prezidentlik müddətində isə xarici siyasətin militaristləşdirilməsi baş verib, bunun nəticəsində ən yaxşı halda Əfqanıstanda işlər düyünə düşüb, İraqda mürəkkəb vəziyyət yaranıb. Nəticə budur: Qərb alyansında parçalanma, Amerika cəmiyyətində məyusluq və teokratik İranın güclənməsi. Barak Obama dövründə Birləşmiş Ştatlar öz fəaliyyət xəttinin təshihində ola bilsin ki, çox uzağa gedib. Əvvəlcə İraqdakı, sonra isə Əfqanıstandakı Amerika əsgərlərinin evə qaytarılması vurğulanır. Lakin indiki dövrdə Birləşmiş Ştatlar Yaxın Şərqdə yenidən hərbi əməliyyatlara başlamağa hazırdır, habelə Putini dayandırmaq üçün səy göstərir. Ərəblərin oyanmasından sonra yürüdülən siyasəti də ardıcıl siyasət adlandırmaq çətindir...".

Henri Kissincerin gəldiyi qənaət qlobal geosiyasətin əsas prinsiplərini yeniləşdirməyin zəruri olmasından ibarətdir. Onun "beynəlxalq münasibətlərin mövcud sistemi böhran keçirir" tezisi müasir reallığı əks etdirir. H.Kissincerin fikrincə, bu gün hətta sərt güc tətbiq edilməsi bahasına da olsa, Amerika dəyərlərinin bütün dünyada yayılmasının tərəfdarları ABŞ-ın xarici siyasətində möhkəm mövqe tutur.

Dünya nizamının təmin edilməsi mexanizmlərinin əksəriyyəti yetərincə çoxdan formalaşıb. Beynəlxalq münasibətlərdə müasir böhranın səbəbi onunla bağlıdır ki, bu münasibətləri ağlabatan şəkildə yenidən qurmaq, müasir reallıqlara uyğunlaşdırmaq əvəzinə onları sındırırlar. Heç də təsadüfi deyil ki, "Müasir dünyanın əsasını təşkil edən qayda konsepsiyasının böhran vəziyyətində olmasını" vurğulayan Henri Kissincer bunu iri dövlətlərin qüvvələr tarazlığı yaratmağa deyil, özlərinin maraqlarını maksimum təmin etməyə çalışmaları ilə izah edir. Yeri gəlmişkən, o, dünya nizamının böhranının başqa bir səbəbi barədə də yazır: bütün bunların arxasında Amerika Birləşmiş Ştatlarının dünyada liderliyi təmin etmək üçün yeni üsullar axtarması dayanır.

Lap yaxın vaxtlarda – noyabr ayının ortalarında Avstraliyanın Brisben şəhərində "böyük iyirmiliyin" (G20) sammitində Barak Obama Henri Kissincerin gəldiyi bu nəticələri bir növ təsdiq edərək, ABŞ-ı hər hansı təhdidə davam gətirməyə qabil olan "yeganə dünya dövləti" adlandırıb. Bu, dünya birliyinə yeni xəbərdarlıq siqnalı idi ki, o, "çoxqütblü dünya arzusunda olmasın".

Həqiqətən də, Ağ Evin "regionda sülhü və həmrəyliyi təmin edirik", "demokratiyanı yayırıq", "regiona sabitlik gətirmək istəyirik" kimi bəyanatlarının arxasında bu gün tamam başqa məqsədlər dayanır. Bunu yəqin etmək üçün müasir dünyada dövlətlərarası münaqişələrin və müharibələrin yaranması səbəblərinə obyektiv nəzər salmaq kifayətdir.

Amma hər halda, hətta Henri Kissincer kimi görkəmli alim, beynəlxalq münasibətlər üzrə mütəxəssis və ABŞ-ın

xarici siyasətində böyük iş təcrübəsi olan bir adam sistemin böhranından danışırsa, Barak Obama Administrasiyası ABŞ-ın bu cür xarici siyasətinin qüsurlu olması barədə düşünməlidir.

Şübhə yoxdur ki, beynəlxalq münasibətlərdəki müasir böhran ABŞ-ın siyasəti ilə bağlıdır. Bu böhranın kökü amerikalı alim C.Nay tərəfindən neoliberalizm baxımından işlənib hazırlanmış "yumşaq güc" *(soft power)* nəzəriyyəsinin düzgün implementasiya edilməməsi ilə bağlıdır. "Yumşaq güc" dedikdə, ilk növbədə, qeyri-hərbi vasitələr, iqtisadi, informasiya, mədəni və digər təsir tədbirləri nəzərdə tutulur. Bu nəzəriyyənin inkişafında əsas oyunçular qeyri-dövlət subyektləridir. C.Naya görə, "yumşaq güc" "sənin ölkənin istədiyini başqa ölkələrin istəməsinə nail olmaq, çəkindirmək və məcbur etmək əvəzinə onları cəlb etmək və onlarla əməkdaşlıq etmək bacarığıdır"[1].

Bəli, dünya birliyi qlobal səviyyədə Amerikanın siyasətinə alternativ təqdim edə bilməyib. Sonuncu alternativ kommunizm idi, lakin bu eksperiment özünü doğrultmadı. Sosialist düşərgəsi parçalanandan sonra ABŞ bütün dünyada vesternləşmə siyasətində nəzərəçarpacaq uğurlar qazandı. Lakin çox vaxt Amerikanın dünyaya gətirdiyi "aydınlıq və demokratiya" ideyaları heç də humanist üsullarla inkişaf etdirilmir. Nümunələr istənilən qədərdir. Amerika demokratik tranzit nəzəriyyəsində bu postulata hətta "gücə əsaslanan demokratik tranzit nəzəriyyəsi" deyilən ayrıca bir istiqamət də həsr edilib. Lakin təcrübə göstərir ki, Yaxın Şərqdə bu cür eksperimentlər tərəqqiyə, sülhə və demokratiyaya deyil, daha çox terrorizmin, ümumi hərc-mərcliyin və gərginliyin görünməmiş dərəcədə artmasına gətirib çıxarır. Bu strategiya kiçik C.Buşun prezidentliyi dövründə çox populyar idi.

[1] Nye, Joseph. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990)

Yeri gəlmişkən, ABŞ-ın sabiq dövlət katibi Madlen Olbrayt da bunu etiraf edir. O, 2014-cü il noyabrın 21-də Demokratiyaya Dəstək Milli Fondunda çıxışında qeyd edib ki, demokratiyanı irəlilətmək səyləri onun militaristləşmiş aspekti ilə assosiasiya edilməyə başlayıb. "Amerikanın səsi" radiosu 2014-cü il noyabrın 21-də Olbraytın bu sözlərini sitat gətirib: "Demokratiya əvvəlki administrasiyanın fəaliyyəti nəticəsində, o cümlədən İraqda baş verənlərə görə pis reputasiya qazanıb".

Dünya ictimaiyyəti Barak Obamanın ABŞ rəhbərliyinə gəlməsi ilə bu təcavüzkar xarici siyasətin dəyişəcəyinə ümid edirdi. Bəs bu gün biz nə görürük? Suriyada və İraqda özlərini "İraq-Şam İslam Dövləti" (İŞİD) adlandıran terrorçu qruplaşmaya qarşı əməliyyat genişlənir. Halbuki bu qruplaşmanı ABŞ özü Suriya müxalifətini silahlandırmaqla, bunun nəticələrini proqnozlaşdırmadan yaradıb. Bu gün Amerika generalları hətta hava hücumları ilə kifayətlənmir, İŞİD-in məhv edilməsi üçün təkcə hava hücumlarının səmərəli olmamasına əsaslanaraq, Ağ Evdən quru qoşunlarının buraya yeridilməsini tələb edirlər. Məğrib ölkələri ABŞ tərəfindən öz keçmiş "demokratik" müttəfiqlərinə qarşı çox fəal dəstəklənən "Ərəb baharı"nın dağıtdığı ictimai nizamı hələ də tam bərpa edə bilmirlər. Bu regionda bütün xalq tərəfindən seçilmiş liderlər hərbi çevrilişlər yolu ilə devrilir, Qərb demokratiyaları isə yalnız "dərin narahatlıq keçirmələri" barədə bəyanatlar dərc edirlər. Demokratiyaya doğru durmadan irəliləyən hər kəsin arxasında ABŞ-ın dayanması barədə Obamanın ideyalarının gerçəkləşməsi bəs harada qaldı? Məgər bu, C.Nayın "yumşaq güc" barədə danışarkən istinad etdiyi cəlbetmə və kooperasiyadırmı? Bombardmanlar, rəngli inqilablar hazırlanması və buna oxşar pozucu ssenarilər vasitəsilə başqa ölkələri də ABŞ-ın istədiklərini istəməyə sövq etməyin mümkün olması ehtimalı azdır. Bütün bu faktlar onu göstərir ki,

Amerika xarici siyasətinin qondarma liberal məzmunu, əslində Hans Morgentaunun dediyi kimi, dəyişməz olan xudbin "milli maraqlar"ın həyata keçirilməsi üçün yalnız pərdədir.

Əgər ABŞ öz milli maraqlarına dönmədən əməl edirsə, onda başqa ölkələr nəyə görə öz maraqlarını inkar etməli və ya anlaşılmaz, dağıntılara gətirib çıxara biləcək güzəştlərə getməlidirlər. ABŞ-da E.Sunouden barəsində qaldırılmış işi nəyə görə cinayət işi (amma siyasi motivləri olmayan iş) hesab edirlər? Halbuki o da guya əsl liberal kimi hərəkət edib – azadlığı təhlükəsizlikdən üstün tutub, bir sıra milli və beynəlxalq qanunların, normaların ABŞ tərəfindən pozulmasını dünyaya açıqlayıb. Eyni zamanda, ABŞ-dakı və Avropadakı beynəlxalq "qeyri-hökumət" təşkilatları nə üçün Leyla Yunus və Arif Yunus, həmçinin "beşinci kolon"un digər nümayəndələri barəsində cinayət işləri üzrə araşdırmaları siyasi motivli araşdırma hesab edirlər? Nəyə görə ABŞ hamıdan transparentlik tələb edir və korrupsiya ilə mübarizəyə çağırır? Halbuki onun dünyanın müxtəlif guşələrində yaratdığı QHT-lərin fəaliyyəti yetərincə korrupsiyalaşıb və ictimai nəzarət üçün açıq deyildir.

Qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) yeni nəsil "beşinci kolon"lar rolunda

Dövlətlərin tarixindən bildiyimiz kimi, xarici dövlətlərin xeyrinə işləyən müxtəlif agentlər, terrorçular və separatçılar əsasən şüurlu şəkildə dövlətçiliyin zəiflədilməsinə çalışır, konstitusiyaya zidd hərəkətlər törədirlər. Bu işdə onlara inam verən o idi ki, onların fəaliyyəti xaricdən güclü dəstəklə təmin olunur və yaxşı haqq ödənilirdi. Xarici dövlətlər üçün ən böyük risk onların "beşinci kolon" yaratmaq planlarının üstünün açılması idi. Onlar ehtiyat edirdilər ki, bu planın iştirakçıları özlərinin xaricdəki himayədarlarını ələ verə, bununla da

dövlətlərarası ikitərəfli rəsmi münasibətlərə ziyan vura bilərlər. Sovet İttifaqının dağılması dalğasında ABŞ-da məhz bu cür riskləri minimuma endirmək üçün postsovet dövlətlərində "beşinci kolon"larla iş konsepsiyası hazırlanmışdı.

Əgər əvvəllər "beşinci kolon" üzvlərinin ələ alınması məsələləri ilə əsasən xüsusi xidmətlər məşğul olurdusa, keçən yüzilliyin 90-cı illərinin əvvəlində "beşinci kolon"ların dəstəklənməsi və formalaşması üzrə səlahiyyətlərin və maliyyə vəsaitlərinin xeyli qismi ABŞ Dövlət Departamentinə həvalə edildi. O da öz növbəsində bu işi ona yaxın olan QHT-lər və fondlar vasitəsilə həyata keçirirdi. Bu, artıq Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin ictimaiyyətdən gizlədilən qara büdcəsi deyildi. İndi bu mənbə demokratiyanın dəstəklənməsi, insan hüquqlarının müdafiəsi, KİV azadlığının təmin edilməsi və digər yetərincə ümumi bölmələri ilə dünya üçün açıq idi. Bu bölmələrə çox böyük məbləğlər sərf edilirdi, lakin əsas xidmət heç də bu deyildi. ABŞ birbaşa ələalma metodlarından bir növ imtina edərək "beşinci kolon"ların agentləri və rezidentləri arasında bilavasitə əlaqələri xeyli təkmilləşdirdi.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə ABŞ tərəfindən yaradılmış QHT-lərin nümayəndələrinin çoxu əksər hallarda heç ağıllarına da gətirmir ki, onlar "beşinci kolon"lar rolunda çıxış edir və onların informasiyasından elə öz ölkələrində sabitliyi pozmaq üçün istifadə edilir. Onlar bilmirlər ki, "demokratiya dəyərlərinin yayılması" anlayışı ilə pərdələnmiş böyük Amerika siyasətinin agentləridirlər. Nəticədə bu cür şəbəkələrin üstü açıldıqda belə, onların nümayəndələri çox söz deyə bilmirlər, çünki hansı konkret planların həyata keçirilməsi üçün işlədiklərindən özlərinin də dəqiq məlumatı olmur. Yeni nəsil "beşinci kolon"ların əsas fərqli xüsusiyyəti, həmçinin ABŞ və onun müttəfiqlərinin bu agentlərlə işinin bugünkü özəlliyi məhz budur.

Dövlət Departamentinə yaxın QHT-lərin qeyri-transparent fəaliyyəti, həmin QHT-lərdə korrupsiya faktları və bu

təşkilatların büdcələrində dövlət vəsaitlərinin üstünlük təşkil etməsi daha bir mühüm reallıqdır. Məsələn, Azərbaycanda "beşinci kolon" yaradılması üzrə müxtəlif QHT-lərin fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsi sxemi təxminən belədir. Dövlət Departamenti demokratiyanın yayılması üzrə əsas təşkilat olan USAİD (ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi) üçün pul ayırır. USAİD də öz növbəsində rəngli inqilabların NED (Milli Demokratiya Fondu), İRİ (Beynəlxalq Respublika İnstitutu) və NDİ (Milli Demokratiya İnstitutu) kimi təşkilatçılarını maliyyələşdirir. Bundan əlavə, USAİD yerli QHT-ləri və xarici təşkilatların Azərbaycandakı digər nümayəndəliklərini birbaşa maliyyələşdirir. Bununla yanaşı, Milli Demokratiya Fondu (NED) yerli QHT-ləri və xarici təşkilatların ölkəmizdəki nümayəndəliklərini bilavasitə özü maliyyələşdirir.

QHT sektorunun Amerika fondları vasitəsilə maliyyələşdirilməsi sxemi

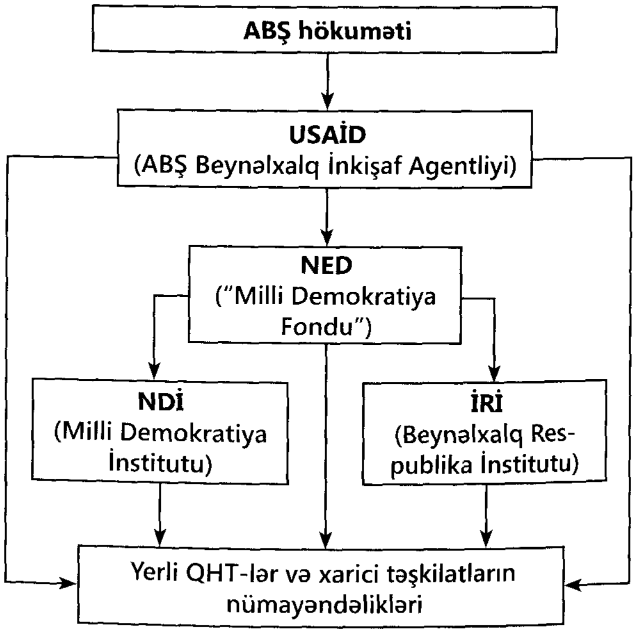

Maliyyə axınlarının hərəkəti yuxarıdakı sxemdə əyani şəkildə görünür. Bu sxem başlıca məqsədi "beşinci kolon"ları formalaşdırmaq və dəstəkləmək olan bütün qeyri-hökumət fondlarının və təşkilatlarının əslində necə işlədiklərini yalnız qismən anlamağa imkan verir. ABŞ-ın vergi ödəyicilərinin pulları əslində bu və ya digər ölkədə hakimiyyətin dəyişdirilməsinə və ya həmin ölkənin hökumətini Amerika Administrasiyasının tələblərini yerinə yetirməyə məcbur etmək üçün xərclənir. Ağ Ev qeyri-hökumət təşkilatlarının şəxsində bu xəyali vətəndaş sektorunu demokratiyanı yayanlar kimi təqdim etməyə çalışır.

Nyu-Yorkdan olan geosiyasi analitik Erik Drayserin fikrincə, ABŞ və onun müttəfiqləri Azərbaycanda vəziyyətin sabitliyini pozmaq məqsədilə "insan hüquqları", "vətəndaş cəmiyyətinin azadlığı" və "demokratiya" haqqında standart demoqoqluğa keçiblər. Məsələn, üzdəniraq "siyasi məhbuslar"dan biri Anar Məmmədli seçkilərin monitorinqi və demokratiya üzrə tədris mərkəzinin rəhbəridir. Müəllif yazır: "Təşkilat 2002-ci ildə yaradıldığı andan ABŞ-ın "yumşaq güc"ünün əlavəsi olub. O, ABŞ hökuməti tərəfindən maliyyələşdirilən demokratiyaya dəstək milli fondunun bir qolu olan Milli Demokratiya İnstitutunun (NDİ) maliyyə dəstəyi ilə QHT-nin və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının köməyi ilə bütün dünyada "yumşaq güc" yaymaq məqsədilə yaradılıb".

Erik Drayser hesab edir ki, Anar Məmmədli və onun "siyasi məhbus" həmkarları əslində ABŞ-ın və onun müttəfiqlərinin agentləridir, onların siyasi və ictimai həyatı bütünlüklə Qərb təşkilatlarına borcludur. ABŞ nə üçün vəzifəsi seçkiləri şübhə altına almaq olan agentlər yerləşdirir və bununla da onun qəzəbinə tuş gəlmiş hökumətləri mütiliyə məcbur edir? Cavab üçün uzağa getmək lazım deyil. 2003-cü ildə Gürcüstanda "Qızılgül inqilabı"nı, 2004-cü ildə Ukraynada "Narıncı inqilab"ı xatırlamaq kifayətdir.

E.Drayser mülahizələrini davam etdirərək yazır ki, Vaşinqton və Brüssel tərəfindən təqdim olunmuş qondarma "siyasi məhbus"ların siyahısına nəzər salsaq aşkar görünər ki, bu adamlar Azərbaycanı Amerikanın tələblərinə uyğun çalışmağa məcbur etmək məqsədilə xaricdəki sponsorların adından fəaliyyət göstərirlər. Burada təzə heç nə yoxdur, çünki ABŞ bütün dünyada vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarından və QHT-lərdən öz məqsədlərinə çatmaq, hakimiyyəti dəyişmək və ya onları ABŞ-ın göstərişlərini yerinə yetirməyə məcbur etmək üçün təzyiq aləti kimi istifadə edir. Qısası, "sözə baxmayan"lara təsir tədbirləri yaxşı məlumdur və dəfələrlə sınaqdan çıxarılıb: güc aksiyaları, iqtisadi və təbliğat xarakterli təzyiq, daxili işlərə qarışmaq.

Başqa sözlə desək, vətəndaş cəmiyyəti haqqında hər hansı mülahizələr ABŞ-ın "yumşaq güc" sxeminin reallaşdırılması üçün kodlaşdırılmış dildir. Ona görə dövlətlər tərəfindən bu cür təşkilatlara qarşı hər hansı hərəkətlər Amerikanın maraqlarının zəiflədilməsi cəhdləri hesab edilir. Vaşinqton strateqlərinin fikrincə, Azərbaycan NDİ-nin fəaliyyətini, "World vision" təşkilatının, Amerika Hüquqşünaslar Assosiasiyasının (ABACELLİ), habelə Beynəlxalq Araşdırmalar və Mübadilə Şurasının (İREX) aktivlərini dondurmaqla hüquqazidd hərəkət edib. Onlar hesab edirlər ki, bütün bu qurumlar bilavasitə ABŞ, Avropa dövlətləri və təşkilatları tərəfindən maliyyələşdirildiyinə görə, Azərbaycan dövləti onların fəaliyyətini tənzimləyən tədbirlər görməməli idi.

Bununla yanaşı, aşkardır ki, qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyəti ilə bağlı yeni normativ-hüquqi aktların qəbul edilməsi də bu sahədə qanunçuluğun təmin olunmasına və QHT-lərin müvafiq dövlət strukturları ilə qarşılıqlı fəaliyyətinin asanlaşdırılmasına yönəlib.

Şəffaflığın artırılması Azərbaycanda həyata keçirilən bütün islahatların məzmununun əsasını təşkil edir. Biz bu müddəanı əsas tuturuq ki, şəffaflığın təmin edilməsi tədbirləri həm dövlət sektorunun, həm də vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının fəaliyyətini əhatə etməlidir və bu, ədalətlidir.

Noyabrın 20-dən etibarən QHT-lərin fəaliyyəti barədə qanunvericilik aktı – "Qrantlar haqqında" Qanun qüvvəyə minib. Həmin Qanuna əsasən qrantları yalnız ölkəmizdə donorlar qismində çıxış etmək hüququna malik olan, filialları və ya nümayəndəlikləri qeydiyyatdan keçmiş xarici təşkilatlar ayıra bilər. Bu, QHT-lər üçün qrantlar ayrılmasının və ən başlıcası, onlardan hansı məqsədlər üçün istifadə olunmasının şəffaflığını təmin edəcəkdir.

Bu, ondan irəli gəlir ki, vətəndaş cəmiyyətinin iştirakçılarının, xüsusən beynəlxalq QHT-lərin Azərbaycanda fəaliyyəti yetərincə şəffaf deyildir. Burada korrupsiya və pulların yuyulması faktları mövcuddur, özü də təkcə Azərbaycanda yox, Qərb ölkələrində də.

Nümunə kimi Amerikanın məşhur United Way qeyri-hökumət təşkilatı ilə bağlı əhvalatı xatırlatmaq olar. Bu QHT-nin sədri Uilyam Aramoni bir milyon dollardan artıq vəsaiti mənimsədiyinə görə 7 il azadlıqdan məhrum edilib.

Helsinki Beynəlxalq İnsan Hüquqları Federasiyasının maliyyə meneceri 1,2 milyon avro məbləğində vəsaiti mənimsədiyinə görə Avstriya məhkəməsi tərəfindən 3 il həbs cəzasına məhkum edilib.

Azərbaycanda "Milli və Beynəlxalq Araşdırmalar Mərkəzi" İctimai Birliyi bir neçə il ərzində 9 qrant sazişi üzrə təqribən 358 min manat alıb. Qanuna görə, bu cür sazişlər qeydiyyata alınmaq üçün Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilməlidir. Lakin bu mərkəz 9 qrant sazişindən yalnız ikisini qeydiyyatdan keçirib.

Daha bir nümunə kimi "Sülh və Demokratiya İnstitutu"-nu göstərmək olar. Bu institutun rəhbəri Leyla Yunus "Azərbaycan qadınları Qafqazda sülh və demokratiya uğrunda"

QHT-nin təsisçisi olmadığı halda məhz bu təşkilatın hesablarından müxtəlif valyutalarda iri məbləğlər çıxararaq onlardan şəxsi məqsədləri üçün istifadə edib.

Yalnız təəssüflənmək olar ki, xarici QHT-lərin Azərbaycandakı filialları və nümayəndəlikləri çox vaxt milli qanunvericiliyin tələblərini və beynəlxalq hüquq normalarını pozurlar.

Məsələn, son illərdə ABŞ-ın Milli Demokratiya Fondu (National Endowment for Democracy – NED) tərəfindən Azərbaycan QHT-lərinə 83 saziş üzrə təqribən 2,8 milyon manat, Amerika Milli Demokratiya İnstitutu (NDİ) tərəfindən 12 saziş üzrə təqribən yarım milyon manat, Beynəlxalq Araşdırmalar və Mübadilə Şurası (İREX) tərəfindən 35 saziş üzrə təqribən 900 min manat, Avropa Demokratiyaya Dəstək Fondu (EED) tərəfindən 300 min manat, Açıq Cəmiyyətə Dəstək Fondu (Lixtenşteyn) tərəfindən 625 qrant sazişi üzrə 7,6 milyon manat vəsait ayrılıb. Bu qrant sazişlərinin xeyli hissəsi qeydiyyata alınmayıb.

Bəzi donorlar QHT-lərə pulu nağd, yəni, rəsmi sənədləşdirmə olmadan verirlər. Bu, ciddi hüquq pozuntusudur. Bütün bunlar heyrət doğurur, ən azı ona görə ki, nəticədə QHT-lər aldıqları vəsaitlərdən müvafiq vergiləri ödəmirlər.

Bəzi QHT-lər aldıqları qrantları vətəndaş cəmiyyəti strukturlarının inkişafına deyil, ölkədə konstitusion quruluşu zorakılıqla dəyişmək cəhdlərinə yönəldirlər. Xarici donorlar müəyyən təşkilatları maliyyələşdirməklə onları Azərbaycan qanunlarını və ölkədə sabitliyi kobud şəkildə pozmağa məcbur edirlər. Bununla da həmin donorlar faktiki surətdə vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının inkişafı ilə məşğul olmaq əvəzinə, "beşinci kolon"dan olan müəyyən şəxslərə pul verərək onlardan Azərbaycan dövlətinə qarşı istifadə edirlər.

Məsələn, Avropa Demokratiyaya Dəstək Fondu yeganə məqsədi Azərbaycan dövlətinə qara yaxmaq, Azərbaycanın

nüfuzunu azaltmaq olan Meydan TV layihəsinə təqribən 300 min dollar məbləğində qrant ayırıb.

Bu cür fəaliyyət siyasi riyakarlığın sübutu olmaqla bərabər, həm də vətəndaş cəmiyyəti ideyasının özünün əhəmiyyətinə ziyan vurur.

Vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarına dövlət dəstəyində prinsip etibarilə heç bir pis cəhət yoxdur. Ölkədə vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu yolunda Azərbaycan hökuməti də çox tədbirlər görür. Məsələn, 2007-ci ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası yaradılıb. Bu Şura 2008-ci ildə insan hüquqları və demokratiya sahəsində 20 layihəyə 166 min AZN məbləğində maliyyə ayırmışdısa, artıq 2013-cü ildə belə layihələrin sayı 46-ya, onların büdcəsinin ümumi həcmi isə 543 min AZN-ə çatıb. Məgər, bu, Azərbaycan dövləti tərəfindən vətəndaş sektorunun və demokratiyanın əsaslarının inkişafına diqqət və dəstəyin göstəricisi deyilmi? Elə isə bizim vətəndaş cəmiyyətini inkişaf etdirmək və dəstəkləmək cəhdlərimiz Qərb tərəfindən nə üçün tənqid edilir?

Paradoksal vəziyyət yaranır: Nə üçün Qərb ölkələrinə başqa dövlətlərdəki QHT-ləri maliyyələşdirmək olar və bu, "demokratiyanın inkişafına kömək" kimi təqdim edilir, amma dövlətlər özləri bunu edə bilməzlər. Məsələn, bizi ittiham edirlər ki, Azərbaycan öz QHT-lərini maliyyələşdirməklə və öz qanunları ilə vətəndaş sektorunun fəaliyyətini guya məhdudlaşdırır. Məgər, hər hansı demokratik dövlətin qanunvericiliyinin tələb etdiyi hesabat verilməsi, maliyyə aşkarlığı və pul köçürmələrinin transparentliyi təzyiq kimi qiymətləndirilə bilərmi? Bəlkə Azərbaycan xarici QHT-lər üçün xüsusi qanunvericilik yaratmalıdır? Bəlkə onlar üçün ümumiyyətlə qanunlar yazılmayıb?

Lakin faktlar bunu deməyə əsas verir ki, xarici donorlar tərəfindən yaradılmış təşkilatlar demokratiyanın və vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı naminə işləmir, onlar hökumətə təzyiq üçün əsas mexanizmlərdir və qrant verənlərin siyasi məqsədlərinin, iqtisadi maraqlarının reallaşdırılmasına xidmət edirlər. Xaricdən maliyyələşdirilən yerli QHT-lərin böyük əksəriyyəti demokratik ibarələrdən istifadə etməklə "beşinci kolon"lar rolunu yerinə yetirir, onların məqsədi ölkədə qeyri-sabitlik və ya kənardan idarə edilən hərc-mərclik yaratmaqdır.

Yeri gəlmişkən, istintaqla müəyyən edilib ki, saxlanılmış və həbs edilmiş üzdəniraq "insan hüquqları və azadlıqları uğrunda mübarizlər"in fəaliyyəti Qərbdə yaradılmış beynəlxalq strukturlar tərəfindən qeyri-qanuni şəkildə maliyyələşdirilirdi. Bu adamlar siyasi fəaliyyətinə görə deyil, cinayət xarakterli konkret əməllərə görə həbs ediliblər. Xaricdəki müəssisə və idarələr gizlətmirlər ki, üzdəniraq "siyasi məhbuslar" onların yaratdıqları "beşinci kolon"un nümayəndələridir. Buna görə də həmin şəxslərin həbs edilməsinə onların kəskin reaksiya verməsini anlamaq çətin deyil.

Ağ Evdə belə bir fikri gizlətməyə heç çalışmırlar ki, Amerikanın xaricdəki QHT-ləri üçün qanun yazılmayıb. Məsələn, Barak Obamanın bu yaxınlarda imzaladığı "Vətəndaş cəmiyyəti haqqında" memorandumda açıq-aşkar deyilir ki, ABŞ xaricdəki vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının inkişafını dəstəkləmək üçün hətta xarici dövlətlərin qanunvericiliyinə qarşı çıxmağa hazır olmalıdır. Sənəddə deyilir: "Əgər yerli qanunlar vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının fəaliyyət imkanlarını məhdudlaşdırırsa və ya yerli qanunlar vətəndaş cəmiyyətinin iştirakçılarının və onların missiyalarının təhlükəsizliyi nəzərə alınmaqla əsas ifadə azadlığı, dinc yığıncaqlar və assosiasiyalar azadlığını məhdudlaşdırırsa, ABŞ hökuməti hətta bu halda da vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları ilə işlə-

yir. Xarici siyasət məsələlərinə cəlb edilmiş idarələr müvafiq vəsaitlərin köməyi ilə xarici dövlətlərin hökumətlərinin vətəndaş cəmiyyətinə Amerikanın köməyinin xarakterinə, ABŞ hökumətinin proqramlarının həyata keçirilməsi üçün fiziki və ya hüquqi şəxslərin, yaxud bu proqramların istifadəçilərinin seçiminə təsir göstərmək cəhdlərinə qarşı çıxış edəcəklər..."[1].

Beləliklə, ABŞ başqa dövlətlərin daxili işlərinə qarışmasını gizlətməyə heç cəhd də göstərmir. Ağ Ev birmənalı bəyan edir ki, bütün dünyada işləyən bu cür təşkilatlara, yəni, "beşinci kolon"lara Amerika dövləti, həmin ölkələrin qanunvericiliyinin pozulmasına baxmayaraq, açıq dəstək verəcək və bunu ABŞ-ın milli maraqlarının irəliləməsi xatirinə edəcəkdir. Memorandumda göstərilən sahədə fəaliyyəti gücləndirmək üçün hətta bu siyasətə cəlb edilmiş dövlət idarələrinin sayı artırılıb.

ABŞ-ın özündə isə xarici agentlərin qeydiyyatı haqqında 1938-ci ildə qəbul edilmiş Akt (FARA) hələ də qüvvədədir. Həmin Akta əsasən xarici şirkət və təşkilatların hökmən qeydiyyata alınması tələb edilir. Bəs, ABŞ-ın başqa ölkələrdən tələb etdiyi bərabər şərait hanı? Barak Obama bu ilin may ayında Vest-Pointdə çıxışında vurğulayıb ki, ABŞ özü dünyaya nümunə göstərir və bütün başqa ölkələrin riayət etdiyi qaydaların təsirindən özünü kənarlaşdıra bilməz. Onda belə bir sual yaranır: Bəs nə üçün Amerika qanunları xarici şirkətlərin və təşkilatların qeydiyyata alınmasını və hesabat vermələrini tələb edir və bu, ABŞ tərəfindən qanuni hesab edilir, amma başqa ölkələrin (o cümlədən Azərbaycanın) bu cür siyasəti QHT-lərin azadlığının məhdudlaşdırılması kimi qiymətləndirilir? Nəyə görə Amerika QHT-ləri olduqları ölkələrdə qeydiyyatdan keçmək və hesabat ver-

[1] Президентский меморандум о гражданском обществе *23 сентября 2014 года, раздел 2*

mək istəmir, qanunvericiliyin müvafiq tələblərini vətəndaş cəmiyyətinə və qeyri-hökumət təşkilatlarına təzyiq kimi qiymətləndirirlər, halbuki ABŞ-ın özünün qanunları Birləşmiş Ştatlarda işləyən xarici təşkilatlar üçün bunu tələb edir?

Məgər Barak Obama "Mən düşünmürəm ki, Amerikada seçkiqabağı kampaniyalar güclü maraq qrupları və bundan daha betəri, xarici təşkilatlar tərəfindən maliyyələşdirilməlidir" sözlərini məhz "beşinci kolon"un ABŞ siyasətinə təsirindən ehtiyat edərək deməyibmi?

Doğrudan da, qədim yunanlar demişkən, Yupiterə icazə verilən, Öküzə icazə verilməyib.

Yenə ikili standartlar və güclünün hüququ. ABŞ-ın bəyan edilmiş siyasətindəki bütün bu uyğunsuzluqlar, onun qərəzliliyi və dövlətlərin ikitərəfli münasibətlərinin ziyanına olaraq xarici ölkələrdəki "beşinci kolon"ların açıq dəstəklənməsi Azərbaycana da, yəqin ki, dünya dövlətlərinin əksəriyyətinə də aşkar görünür. Deməli, bu dövlətlər müvafiq nəticələr çıxarmaqda və öz qanunvericiliklərinə düzəlişlər etməkdə haqlıdırlar.

QHT-lərin fəaliyyəti və onlarla bağlı problemlər Amerikanın başqa ölkələrə demokratiya və vətəndaş cəmiyyəti modelini zorla qəbul etdirməsi məsələsinin bir tərəfidir. Məsələnin digər tərəfi lobbizm və Amerikanın xaricdəki nümayəndələrinin işi üçün onun beyin mərkəzlərində analitik adlandırılan materiallar hazırlanmasıdır. ABŞ-ın bəzi ştatlarının qanunvericilik orqanları tərəfindən sənədlər (məsələn, qondarma "Dağlıq Qarabağ respublikası"nın müstəqilliyinin tanınması barədə) qəbul edilməsində və Konqres komitələrində lobbiçilik çoxdan məlumdur.

Lakin ekspert arayışlarının hazırlanmasında ayrı-ayrı analitik mərkəzlərin və beyin mərkəzlərinin qərəzli mövqeyi Amerikanın öz KİV-ləri tərəfindən ifşa edilib. Onların arasında Brukinqs İnstitutu, Atlantika Şurası, Strateji və Beynəl-

xalq Araşdırmalar Mərkəzi kimi nüfuzlu təsisatlar və beyin mərkəzləri var. Norveç, Qətər, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri kimi ölkələr bu institutların iri donorlarıdır. Məsələn, Qətər dövləti 4 ildə Brukinqs İnstitutuna təxminən 15 milyon dollar sərmayə qoyub[1].

Bu və digər ölkələrin sifarişinə əsasən hazırlanan ekspert arayışlarının əksəriyyəti müəyyən şəxslərə (konqresmenlərə, nazirlərə, hətta prezidentə) təqdim olunur və onların əsasında siyasi qərarlar qəbul edilir. Nəticədə ABŞ-da xarici siyasət məsələlərinə dair qərarlar qərəzli və qeyri-obyektiv informasiya əsasında qəbul olunur. Buna görə də Ağ Evin bir sıra regionlarda xarici siyasəti subyektiv xarakter daşıyır və əsasən ABŞ-ın özünün hesab etdiyi kimi, "obyektiv qlobal lider" tərəfindən problemlərin ədalətli həllinə deyil, ilkin korporativ sifarişin icrasına yönəlmiş olur.

Konkret fakta müraciət edək. "Baltimore Jewish Times" qəzetinin sabiq baş redaktoru, tanınmış publisist Maayan Jaffe "Times of İsrael" qəzetində dərc olunmuş "Erməni lobbisinin ABŞ Konqresinin üzvlərinə təsiri haqqında" sərlövhəli məqaləsində qeyd edir ki, ermənilər Konqresdə yaradılmış lobbi qrupuna 88 konqresmen və senator cəlb ediblər. O yazır ki, Amerikadakı erməni lobbisi bir qrupdan yox, bir neçə təşkilatdan ibarət şəbəkədir. O yazır: "Bu qruplar arasında Amerika erməni siyasi fəaliyyət komitəsi, Amerika erməni milli komitəsi və Amerika erməni assambleyası var. Onlar dövlət strukturları tərəfindən tanınır və dəstəklənir". Müəllif vurğulayır ki, Ermənistanın Konqresdəki dostları bu ölkənin ABŞ-ın düşmənləri ilə sıx əlaqələrini gizlətməyə çalışırlar.

Belə hesab etmək olmaz ki, Dövlət Departamentində bütün bunları bilmirlər. Məsələnin mahiyyəti bunda deyil,

[1] Иностранные державы покупают себе влияние в аналитических центрах
http://www.inopressa.ru/article/08sep2014/nytimes/influence.html

Ağ Evin rəhbərliyinin sadiq qaldığı "ikili standartlar" konsepsiyasındadır. Məsələn, ABŞ Ermənistanın 20 ildən artıq müddətdə Azərbaycanın (Amerikanın rəsmi dairələrində hesab edildiyi kimi onun strateji tərəfdaşının) ərazisinin 20 faizini işğal altında saxladığını bildiyi halda, guya "yumşaq güc" prinsipinə əsaslanaraq təcavüzkarın nazı ilə oynayır.

Yaxud başqa misal. ABŞ bu fakta necə göz yuma bilər ki, Ermənistan Azərbaycanın ərazisini işğal edərək burada, özü də qarşıdurma vəziyyətində olan iki qoşunun təmas xəttinin lap yanında 40 mindən çox hərbi qulluqçunun və minlərlə vahid döyüş texnikasının iştirakı ilə hərbi təlimlər keçirir. Üstəlik, ermənilərin Mi-24 döyüş helikopteri Ermənistan və Azərbaycan qoşunlarını ayıran kiçik sahəyə soxularaq təhdidedici uçuşlar keçirir, bizim qoşunların mövqelərinə hücum etməyə cəhd göstərir. Bu, bizim hərbçiləri cavab hərəkətlərinə sövq etmək üçün şüurlu şəkildə törədilən provokasiya idi. Buna görə də tamamilə təbiidir ki, silahlı qarşıdurmanın bütün qaydalarına əsasən həmin helikopter vurulmalı idi və o, vurulub. Bəs nəyə görə ABŞ Ermənistanı bu təhlükəli provokasiyaya görə qınamır, halbuki Ukraynada baş verən hadisələrlə əlaqədar Rusiyanın ünvanına az qala hər gün xəbərdaredici bəyanatlar səslənir. Ermənistanın ünvanına isə heç nə deyilmir. Məgər bu, ABŞ-ın xarici siyasətində ikili standartların göstəricisi deyilmi?

Vaşinqton artıq başa düşməlidir ki, "yumşaq güc" o vaxt səmərəli olur ki, o, ABŞ-ın başqa ölkələrin (məsələn, Azərbaycanın) milli maraqları ilə üst-üstə düşən milli maraqlarının həyata keçirilməsinə əsaslansın. Azərbaycanın milli maraqları ilə hesablaşmadan öz siyasi məqsədlərini həyata keçirmək cəhdləri heç vaxt uğur qazanmayacaq. Məsələn, ABŞ Ukraynanın ərazi bütövlüyünə tərəfdar çıxır və bütün mümkün üsullarla onu qorumağa çalışır. Bəs, nəyə görə ABŞ Azərbaycana münasibətdə müvafiq yanaşma tətbiq etmir, onun ərazi bütövlüyünü açıq müdafiə etmir, təcavüzkarı pisləmir?

Əgər demokratiyanın inkişaf etdirilməsi ABŞ üçün milli təhlükəsizlik məsələsidirsə, onda Azərbaycan üçün də işğal altında olan ərazilər üzərində nəzarətin bərpa edilməsi milli təhlükəsizlik məsələsidir. Başqa sözlə desək, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsi də demokratik dəyərlərin inkişaf etdirilməsi strategiyasının tərkib hissəsi olmalıdır. Qafqazdakı münaqişələr həll edilmədən bütövlükdə bu regionda səmərəli transmilli əməkdaşlığa nail olmaq mümkün deyil. Səmimi etiraf etmək lazımdır, ABŞ Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi üzrə Minsk qrupunun həmsədri kimi, bu problemin həllində lazımi maraq göstərmir. Axı, onun həlli, Vaşinqtonun bəyan etdiyi kimi, geniş mənada ABŞ-ın da marağındadır.

Amma bununla belə ABŞ 1992-ci ildən bəri Ermənistana iki milyard dollardan artıq, Dağlıq Qarabağ separatçılarına isə 1998-ci ildən bəri 83 milyon dollardan çox maliyyə yardımı göstərib. Göründüyü kimi, Amerika əsla gizlətmir ki, o, Ermənistanın yürütdüyü, bu uzanan münaqişənin dondurulmasına yönəlmiş fəaliyyət xəttini dəstəkləyir.

Qeyd etməliyəm ki, ABŞ rəsmiləri bu sətirlərin müəllifinə dəfələrlə etiraf ediblər ki, "Amerikada erməni lobbisinin Konqresdə və Senatda mövqeləri güclüdür, bundan əlavə, çoxsaylı erməni diasporu bizim elektoratdır, ona görə biz bu amillə hesablaşmağa məcburuq. Biz Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində hər hansı təzyiq metodları tətbiq edə bilmərik".

Bax belə: nə az, nə də çox – erməni diasporunun "məclisi idarə etdiyi" regionlarda ədaləti bərpa etməyə qabil olan "yeganə dünya dövlətinin" xarici siyasət strateqlərinin mövqeyi belədir.

Hərçənd, burada təəccüblü heç nə yoxdur. Axı, ABŞ-ın indiki dövlət katibi Con Kerrinin özü senator ikən Azərbaycana qarşı yönəlmiş 907-ci düzəlişin müəlliflərindən biri olub. Heç kəs üçün sirr deyil ki, o, ABŞ-ın Erməni Milli Konqresi ilə sıx bağlıdır. Lakin ədalət naminə deməliyik ki, əvvəlki dövlət katiblərindən fərqli olaraq o, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi məsələlərinə daha çox diqqət yetirir. Lakin nəticə yoxdur.

Problemin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ABŞ ikili standartlar siyasəti apardıqca, bəzi ölkələrdə işğalı pislədiyi halda, başqa ölkələrdə buna nəinki göz yumduqca, hətta faktiki olaraq bu vəziyyəti təşviq etdikcə, başqa ölkələrin hökumətləri ilə razılaşdırmadan, onların milli mənafelərinə və qanunvericiliklərinə məhəl qoymadan hərəkət etdikcə onun səmərəli xarici siyasət həyata keçirməsinə heç bir güc – istər "yumşaq güc", istərsə də "sərt güc" kömək etməyəcək. ABŞ-da bunu nə qədər tez başa düşsələr və regionda öz xarici siyasətini bu reallığa nə qədər tez uyğunlaşdırsalar, bir o qədər səmərəli nəticə əldə edərlər.

"Beşinci kolon": dağıdıcı fəaliyyətin eskalasiyası cəhdləri

"... Xaricdən ianələr alan, vicdanını xaricilərə satan ünsürlərə Azərbaycan siyasətində yer yoxdur".

İlham ƏLİYEV

Amerika Birləşmiş Ştatları və onun müttəfiqləri tərəfindən radikal müxalifət fəallarının və QHT-lərin dəstəklənməsi, bu təşkilatların qeyri-qanuni maliyyələşdirilməsi, onların köməyi ilə ölkəmizdə hakimiyyətə təzyiq göstərmək, hərc-mərclik və qanunsuzluq şəraiti yaratmaq cəhdləri ilə bağlıdır. Deməliyik ki, bu, Qərbin "beşinci kolon" ilə iş ssenarisinə üzvi şəkildə daxildir. Bu cür qeyri-qanuni siyasi və maliyyə dəstəyi, müvafiq göstərişlər nəticəsində başlıca nümayəndələri qismində ayrı-ayrı radikallarla yanaşı, Xalq Cəbhəsi və Müsavat partiyalarının çıxış etdiyi "beşinci kolon" öz pozucu hərəkətlərini gücləndirməyə çalışır.

Getdikcə daha da radikallaşan Xalq Cəbhəsi Partiyası artıq çoxdan bəri təhrikçilərin və intriqabazların, hərc-mərclik və dağıdıcılıq ehtirası ilə yaşayan insanların yuvasına çevrilib. Gerçəkliyi şüurlu surətdə dərk edə bilməyən insanlar da burada kök salıblar. Bunlar öz təfəkkürlərinə görə irrasional adamlardır. Bu partiyaya məxsus olan "Azadlıq" qəzeti yalan və iftira ruporu rolunu yerinə yetirir, onun hər bir səhifəsi intriqalarla, insanların şərəf və ləyaqətini alçaldan materiallar, uydurma və böhtanlarla doludur. Bu partiyanın imici belədir.

Bu gün həmin partiya təşkilati böhran və tam deqradasiya həddindədir. Onun fəaliyyəti o dərəcədə abırsız xarakter alıb ki, hətta "Yeni Müsavat" qəzetinin redaktoru da Əli Kərimlinin və onun partiyasının fəaliyyətini kəskin pisləyərək bəyan edir: "Əli Kərimli və onun partiyası sağalmaz xəstəliyə tutulub. Əli Kərimlinin və partiyasının – siyasi savadı, geridə qalmış, sivilizasiya və demokratik qaydalar haqqında elementar təsəvvürləri olmayan insanların hakimiyyətə gəlməsinə yol verməkdənsə, indiki iqtidarın mövcudluğunu qat-qat faydalı hesab edirəm". Bax, belə səmimi etiraf.

Xalq Cəbhəsi Partiyasının daxilində vəziyyəti tam parçalanma, vurnuxma, hərc-mərclik kimi səciyyələndirmək olar. Partiyanın üzvlərinin çoxu Əli Kərimlinin və onun qrupunun qəbuledilməz radikalizmindən və barışmaz mövqeyindən, radikal dini qruplaşmalarla əməkdaşlıqdan narazı olduqlarını bildirirlər. Partiyadaxili repressiyalar, partiyadaxili demokratiyanın olmaması, Əli Kərimlinin avtoritarizmi, parti-

yalararası münaqişələr buna gətirib çıxarıb ki, KİV-lərdə verilən məlumata görə, AXC-nin Sumqayıt bölməsinin 52 üzvü bu günlərdə onun sıralarından çıxıb. Müsavat Partiyası da oxşar vəziyyətdədir. Bu partiya da tam parçalanma mərhələsindədir.

Ölkədə cərəyan edən ciddi quruculuq dəyişiklikləri kimi, zaman özü də "beşinci kolon"un vəziyyətinə təsir göstərir. Yüksək rütbəli müəyyən şəxslərin Xalq Cəbhəsi və Müsavat partiyaları sıralarından kütləvi şəkildə, qalmaqalla çıxmaları batan gəmidən qaçmağı xatırladır. Demokrat Partiyasının sədri Sərdar Cəlaloğlu hesab edir ki, çoxdan müxalifətdə olan bu adamlar sadəcə çox yorulublar və buna görə özləri kənarlaşmaq istəyirlər. Lakin o, sözünü axıracan demir – onlar özlərini kimdən və nədən kənarlaşdırırlar? Axı, adamlar o partiyaların sıralarını tərk edir ki, həmin partiyalar pozucu fəaliyyəti genişləndirməyə çalışırlar. Məsələ burasındadır ki, "beşinci kolon" zəruri sosial bazadan məhrum olub və buna görə onlara yuxarıdan verilən göstərişləri həyata keçirə bilmir. Bu partiyaların sıralarında qalmağın mənasızlığı bununla izah edilir.

Bu il noyabrın 9-da Bakıda qondarma "Milli Şura"nın, əslində isə Xalq Cəbhəsi Partiyasının azsaylı tərəfdarlarının şəhər hakimiyyəti ilə razılaşdırılmış mitinqi oldu. Mitinqin əsas təşkilatçıları Əli Kərimli və Cəmil Həsənli idi. Mitinqin keçirilməsi faktının özündən göründüyü kimi, radikal müxalifətin səsini heç kəs boğmur. Onlar öz mitinqlərini maneəsiz keçirirlər (bu, müxalifətin xaricdəki donorlarına xatırlamadır. Onların fikrincə, agentlərinin mitinq keçirmələrinə imkan verilmir). Siyasi ekspertlər hesab edirlər ki, bu mitinq əvvəlkilərdən heç nə ilə fərqlənməyib, tam iflas olub və biabırçılıqla başa çatıb: "O, radikal müxalifətin peşəkarlıq baxımından tamamilə yararsız olmasını göstərdi. Yenə az sayda adam, eyni şüarlar, bir-birinə oxşar çıxışlar, çeynənmiş,

zəhlətökən sözlər. Mitinq "Milli Şura" üçün növbəti biabırçılıq oldu". Ekspertlərin fikrincə, bu, radikalların sosial bazasının olmamasının və aqressivliyinin artmasının nəticəsidir.

Eldar Namazovun da missiyası bundan yaxşı olmayıb. O, "beşinci kolon"un ən "parlaq" nümayəndələrindən biridir. Bunu yalnız kor adam görməz. O, bu yaxınlarda David Şahnazaryan ilə birgə verdiyi bəyanatda bunu yerinə yetirilmiş borc hissi ilə təsdiq etdi. Bu bəyanat vətənpərvərliyə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyətinə tamamilə ziddir. Bu bəyanat heç də sülhə, problemin mərhələli həllinə çağırış deyil, obyektivliyin, prinsipial mövqeyin olmamasıdır. Axı, Ermənistan bizim torpaqlarımızı işğal edib. Deməli, bu vəziyyətdən çıxış etmək lazımdır. Bir də ki, Namazov Dağlıq Qarabağ münaqişəsi problemləri ilə "məşğul olarkən" kimi təmsil edir? Məlum olduğu kimi, heç kəsi. Görünür, həyat bu reneqatı gücü çatan işlə məşğul olmağa hələ də öyrətməyib. Aydındır ki, marginal Eldar Namazov "beşinci kolon" maraqlarına o dərəcədə bağlanıb ki, təcavüzkarı ondan zərər çəkmiş ölkəyə bərabər tutur. O, başa düşə bilmir ki, bizə özgəninki lazım deyil, biz yalnız Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə çalışırıq. Bizim üçün bu, problemin alfa və omeqasıdır.

Təəssüf ki, Eldar Namazov və həmçinin "beşinci kolon"un önündə gedən radikal müxalifət üçün Dağlıq Qarabağ problemi (son dərəcə vacib problem) onların fəaliyyətində prioritet deyil, onun liderlərinin bu məsələyə dair demaqoqcasına bəyanatlarının arxasında isə şəxsi ambisiyaları və üzdə qalmaq arzusu gizlənir. Onları ən çox narahat edən özlərinin xaricdəki bosslarına daha yaxşı yarınmaq, onların xoş münasibətini qazanmaqdır.

Bu məsələdə ən çox irəli gedən "Azadlıq" radiosunun jurnalisti Xədicə İsmayıldır. O, öz "dostları" olan həmkarları ilə birlikdə "cidd-cəhdlə" çalışaraq anti-Azərbaycan verilişləri

təşkil edir, cəfəng bəyanatlarla çıxış edir, ictimaiyyətin tanınmış nümayəndələrinə açıq-aşkar düşmən münasibət nümayiş etdirir, təhqiramiz məzmunlu yalanlar yayır. Aydındır ki, cəmiyyətə bu cür meydan oxumaq öz Vətənini sevənlərin deyil, X.İsmayılın xaricdəki himayədarlarının xoşuna gəlir. Üstəlik, onun tutduğu mövqenin jurnalist peşəsinə, ümumiyyətlə, heç bir aidiyyəti yoxdur. İctimaiyyətdə belə bir qəti inam yaranıb ki, "Azadlıq" radiosunun əməkdaşları çox iyrənc bir yol tutublar. Sübuta ehtiyac yoxdur ki, saxtalaşmış informasiya təqdim edilməsi xarici xüsusi xidmətlər üçün işləməyə bərabərdir. Bu, xəyanətdir. Jurnalistlərin və normal düşüncəli adi insanların fikri belədir: "Əgər demokratiyanın rəmzi Xədicə İsmayıldırsa, gələcəkdə cəmiyyəti nələrin gözlədiyini təsəvvür etmək dəhşətdir".

Ölkəmizin sürətli sosial-iqtisadi inkişafı "beşinci kolon"u pozucu fəaliyyət üçün geniş meydandan məhrum edib. Onun nümayəndələrinin son sığınacağı cəmiyyəti və hətta Prezidentin ətrafını parçalamaq cəhdləridir. Rəhbər işçilər haqqında mütəşəkkil qaydada açıq-aydın yalan məlumatlar yaymaqla hakimiyyəti zəiflətmək üçün gülünc cəhdlər, hakimiyyətdə olan şəxslər arasında guya müharibə qızışması barədə fantaziyalarla onları bir-birinə qarşı qoymaq istəyi onların bəsitliyini və siyasi savadsızlığını bir daha nümayiş etdirir. Onlar İlham Əliyevin ətrafının əvvəlki kimi monolit olmasını, bu ətrafı parçalamaq mümkün olmamasını, Prezidentin ölkə əhalisi arasında və ölkənin hüdudlarından kənarda nüfuzunun və populyarlığının yüksək olmasını başa düşməyərək, dövlətimizin başçısına qarşı birbaşa şəxsi təhqirlərə və çirkin hücumlara keçməyə başlayıblar. Əlbəttə, yaxşısı budur, onlar başa düşsünlər ki, onların aqressiyası özlərinə biabırçılıqdan başqa heç nə gətirməyəcək və nəticədə onlar siyasət səhnəsini tərk etməyə məcbur olacaqlar.

Qərbin rəsmi dairələri öz hərəkətlərini xeyirxah niyyətlərlə izah etmək üçün nə qədər çalışsalar da, fakt faktlığında qalır: müstəqil partiyalardan fərqli olaraq onların maliyyələşdirdiyi və dəstəklədiyi vətəndaş cəmiyyətinin bütün strukturları və radikal partiyalar "beşinci kolon"ların müasir nümunələridir. Əlbəttə, onların pozucu fəaliyyəti kənar qüvvələr tərəfindən dəstəklənir və tənzimlənir.

Qərəzlilik, ikili standartların tətbiq edilməsi Avropa İttifaqının rəhbərlərini də səciyyələndirir. Lap yaxın vaxtlarda, noyabrın 26-da Saxarov adına mükafatın təqdim edilməsi mərasimində Avropa Parlamentinin sədri Martin Şults Azərbaycandakı üzdəniraq "siyasi məhbuslar" barədə də bəyanat verib, Leyla Yunusu xatırlayıb. Əlbəttə, Martin Şults kimi şəxsin dilindən bu cür tənqid səslənməsi nonsens kimi qəbul edilməlidir.

Bu misal onu göstərir ki, keçmiş tarixi dövrlə müqayisədə bu gün dünya arenasında siyasi hadisələrin gedişini müəyyən edən siyasətçilər sırasında tam böhran müşahidə edirik. Təəssüf ki, dünya siyasətinin taleyüklü məsələləri ilə məşğul olan şəxslər regional və qlobal siyasi proseslərin incəliklərini anlamaq kimi zəruri qabiliyyətdən məhrumdurlar və beynəlxalq xarakterli məsələləri həll etmək üçün son dərəcə səriştəsizdirlər. Bir də ki, nə deyəsən, Qərb mətbuatının özündə Martin Şults barədə heç də xoşagələn xarakteristika verilmir: o, sağlam məntiqdən məhrum olan çıxışları və qeyri-adekvat mühakimələri ilə "məşhurdur", islamofobiya ideyaları ilə "ad çıxarıb", onun çıxışları və bəyanatları çox vaxt siyasi qalmaqallarla müşayiət olunur. Onun İtaliya barədə və Böyük Britaniyanın Avropa İttifaqında rolu haqda sözləri ciddi beynəlxalq qalmaqala səbəb olur. Britaniyada çıxan "Economist" qəzetinin 11 may 2013-cü il tarixli nömrəsində Martin Şultsun Brüsseldə yüksək vəzifə tutmaq istəyi karikatura formasında təqdim edilir.

Azərbaycanda vəziyyətə qiymət vermək istəyən Avropa Parlamentinin sədri belə şəxsdir. Mən qəti əminəm ki, Martin Şults öz istəyi ilə hərəkət etmir: bu gün o, sadəcə olaraq "böyük qardaş" vəzifəsini yerinə yetirir, əks halda o, indi əyləşdiyi kürsünü görə bilməzdi. Axı, məlumdur ki, o, Azərbaycan haqqında, onun Avropa üçün əhəmiyyəti barədə müsbət sözlər söylədiyi hallar da olub.

Qərbdə müəyyən dairələr nahaq yerə Azərbaycan haqqında yalan rəy yaratmağa çalışırlar. Hərçənd bu dairə çox məhduddur. Əksinə, biz məmnunuq ki, bilikləri və nüfuzu korporativ maraqlara xidmət etməyən siyasətçilərin sayı daha çoxdur. Kim bunu istəyirsə görür ki, Azərbaycan demokratik cəmiyyətə xas keyfiyyətlərə malik olan müasir dövlət kimi davamlı inkişaf edir.

Hələ dünən hər bir əhəmiyyətsiz məsələyə görə insanları meydana çağıranların çoxunun şüuru dəyişir. Onlar başa düşürlər ki, bu yolun axırı yoxdur. Transformasiya etməyən yalnız özlərini müxalifətin – konstruktiv müxalifətin yox, "beşinci kolon"un lideri adlandıran əvvəlki radikallardır. Buna görə də onlar getdikcə daha aqressiv olur: özü də təkcə iqtidara qarşı yox, həm də dünənki partiya yoldaşlarına qarşı. Müxalifət nəşrlərini vərəqləsək, bunu asanlıqla yəqin edə bilərik. Liderlik uğrunda mübarizədə qarşılıqlı nifrət, radikallar arasında söyüş və iyrənc təhqirlər həddinə çatan qarşıdurma adi hala çevrilib.

Bu gün kənardan maliyyələşdirilən müxalifəti təmsil edənlər və insanları mitinqlərə çıxmağa çağıranlar 1990-cı illərin əvvəlində dövlət çevrilişi edərək hakimiyyəti güclə ələ keçirmişdi. Onlar bu hakimiyyəti heç bir il də əldə saxlaya bilmədilər, ölkəni dərin böhran vəziyyətinə çatdırdılar. Səbəblər məlumdur: dövlət idarəçiliyi haqqında elementar anlayışların olmaması, hakimiyyəti ələ keçirməyin təşkilatçılarının ambisiyaları ilə onların intellekt səviyyəsinin uyğunsuzluğu, hakimiyyətdə olarkən yeritdikləri zərərli daxili və xarici siyasət və ən başlıcası, bu insanların siyasi və əxlaqi yararsızlığını başa düşərək onları dəstəkləməyən xalqın mövqeyi.

Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyasının sədri Mirmahmud Mirəli oğlu "Reytinq" qəzetinin müxbirinə müsahibəsində (09.11.2014) etiraf edir: "Biz öz üzərimizə götürdüyümüz işlərin öhdəsindən gələ bilmədik. Hakimiyyəti əldə saxlaya bilmədik... Üstəlik, baş verən proseslərdən nəticə çıxarmayıb, indiki vəziyyətə düşdük".

Beləliklə, öz üzərinə "beşinci kolon" rolunu götürmüş radikal müxalifətin əsas səciyyəvi cəhətləri ideya-siyasi boşluq, sosial bazanın məhdudluğu və pərakəndəlik, korporativ maraqların dövlət maraqlarından üstün tutulması, qisasçılıq cəhdləri, konstruktiv dialoqdan və siyasi mübarizənin sivil metodlarından çəkinməkdir.

Radikal müxalifət düşərgəsində yaranmış bu vəziyyət ilk növbədə tarixi şəraitlə bağlıdır. İş burasındadır ki, onun sıraları lap əvvəldən əsasən həyatda bəxti gətirməyən, bizim regionda cərəyan edən proseslərin həqiqi mahiyyətini anlamaqdan uzaq olan qeyri-sosial, riyakar elementlər hesabına artmışdır. Paradoksdur ki, bu partiyalar ciddi dəyişikliyə məruz qalmayaraq, bu gün də öz dağıdıcı siyasətini davam etdirir.

Bu siyasi qrupların fəaliyyətinin təhlili göstərir ki, onların dövlət quruculuğu, ölkənin daxili və xarici siyasəti, geosiyasi reallıqlar və çağırışlar barədə lazımi təsəvvürləri yoxdur. Radikal müxalifət cəmiyyətə faydalı ideyalar və real proqramlar təklif etmək, vətəndaşların etimadını qazanmaq iqtidarında olmadığından, ölkə hüdudlarından kənarda özünə dayaq axtarmağı üstün tutur. O, öz hakimiyyət ambisiyalarını təmin etmək xatirinə beynəlxalq instansiyalara çirkin insi-

nüasiyalar, böhtanlar göndərir, xaricdəki antiazərbaycan dairələri ilə əməkdaşlıq edir və dövlətimizin müstəqil siyasətinə xaricin təzyiq aləti kimi çıxış edir. İndiki radikal müxalifətin aqressivliyinin və millətə zidd mahiyyətinin səbəbi onun qisasçılıq cəhdləri, özünün acizliyini etiraf etmək istəməməsidir.

Siyasi naşılıq və vətənpərvərliyin, konstruktivizm qabiliyyətinin olmaması, hakimiyyət hərisliyi, hadisələrə dövlətçilik təfəkkürü mövqeyindən qiymət verməyi bacarmamaq və xaricdəki antiazərbaycan qüvvələrindən asılılıq nəticəsində radikal müxalifət hökumətə qarşı mübarizəni dövlətin maraqlarına qarşı mübarizəyə çevirib.

Bugünkü radikal müxalifətin daha bir səciyyəvi antimilli cəhəti cəmiyyətin siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni həyatında müsbət nə varsa, hamısının tamamilə inkar edilməsində ifadə olunan sosial-siyasi nihilizmdir. O, "nə qədər pis olsa, bir o qədər yaxşıdır" prinsipini rəhbər tutaraq, iqtidarın siyasətini hər vasitə ilə hörmətdən salmağa çalışaraq özünün bütün cüzi resurslarını müstəqillik illəri ərzində ölkəmizdə qazanılmış uğurlara və müsbət dəyişikliklərə qara yaxmağa yönəldir.

Radikal müxalifətin daimi siyasi uğursuzluqları və ambisiyalarının perspektivsizliyini başa düşməsi nəticəsində öz planlarına ümidi itmiş, o, bədbinliyə və marginallaşmaya məruz qalmış, hakimiyyət uğrunda mübarizəsi isə pozucu fəaliyyət səviyyəsinə enmişdir.

Strategiya – postsənaye cəmiyyətinin qurulması

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev güclü iqtisadiyyat yaradılması xəttini əsas götürərək müasir müstəqil Azərbaycanın möhkəm təməlini qoyub. O, çox yaxşı bilirdi ki, üzdəniraq "beşinci kolon" kənar qüvvələr tə-

rəfindən formalaşır və dəstəklənir, bu qüvvələrə güclü Azərbaycan dövləti lazım deyil və onlar həmişə güclü müstəqil Azərbaycan yaradılması prosesinə qarşı çıxacaq, ölkəmizin imicini ləkələməyə çalışacaqlar. Ümummilli lider Heydər Əliyev bu cəhdlərin qarşısını almaq üçün çoxvektorlu xarici siyasət yürütməyə başladı. O, "Əsrin müqaviləsi"ni imzalamaqla əslində müstəqil Azərbaycanı iqtisadi yolla boğmağa çalışanlara tarixi hökm imzaladı.

Heydər Əliyev ABŞ-ın banilərinin və ya demokratik Avropa siyasətçilərinin prinsiplərini tətbiq etməklə bilirdi ki, Azərbaycan Respublikası üçün beynəlxalq birliyə ən yaxşı inteqrasiya yolu sabitlikdən, iqtisadiyyatdan və demokratiyadan keçir. Bu cür dərindən dərk edilmiş və uzaqgörən siyasət qısa müddətdə böyük uğurlar qazanmağa imkan verdi. Ölkəmizin iqtisadiyyatına xarici sərmayələr gəldi, beynəlxalq şirkətlərin ölkəmizdə nümayəndəlikləri açıldı, Azərbaycanın səsi beynəlxalq tribunalardan eşidildi. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqət, nəhayət, dünya ictimaiyyətinə çatmağa başladı.

"Şahdəniz" yatağının işlənilməsinin ikinci mərhələsinə dair bu yaxınlarda imzalanmış yekun investisiya sazişi də çox böyük uğur oldu. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının 20 illiyi günündə "Cənub" qaz dəhlizinin təməlinin təntənəli şəkildə qoyulması hadisəsi artıq "XXI əsrin müqaviləsi" adlanır. Bu, Azərbaycanın beynəlxalq arenada mövqelərini daha da gücləndirəcək, ölkəmizin enerji tərəfdaşı kimi etibarlılığını və onun geosiyasi mövqeyinin əhəmiyyətini bir daha sübut edəcəkdir. Prezident İlham Əliyev "Əsrin müqaviləsi"-nin imzalanmasının 20 illiyinə həsr edilmiş təntənəli mərasimindəki çıxışında xüsusi vurğulayıb ki, bu layihə azı 100 il ərzində təkcə Azərbaycana deyil, tərəfdaş dövlətlərə də dividend gətirəcəkdir.

Heç kəs şübhə etmir ki, Azərbaycan sadəcə neftin və qazın səmərəli təchizatçısına deyil, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin qarantlarından birinə çevrilir. Bu, əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş böyük strategiyanın – Azərbaycanı müasir özünəyetərli dövlətə çevirmək strategiyasının yalnız bir hissəsidir. Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyevin siyasi irsini yeni ideyalarla zənginləşdirərək son on ildə Azərbaycanı dünya birliyinin uğurlu ölkələri sırasına çıxarıb. Bu gün Azərbaycan Cənubi Qafqazda liderdir və regionda heç bir iri beynəlxalq layihə bizim milli maraqlarımız nəzərə alınmadan uğurla həyata keçirilə bilməz.

Bakı-Tbilisi-Qars, Astara-Rəşt-Qəzvin dəmir yolu layihələri və onların tezliklə, uğurla başa çatdırılması nəticəsində Bakı Qərb ilə Şərq, Şimal ilə Cənub arasında münasibətlərin əsas mərkəzinə çevriləcək.

Bu gün Azərbaycan postsənaye (informasiya) cəmiyyəti quruculuğu yolundadır. Postsənaye cəmiyyətinə keçid ideyası son on ildə Azərbaycanın inkişaf məntiqinə uyğundur. Bizim üçün postsənaye cəmiyyəti elə bir cəmiyyətdir ki, onun iqtisadiyyatında innovasiya sektoru, ona xas olan yüksək məhsuldarlıqlı sənaye, sosial-iqtisadi fəaliyyətin bütün formalarında zəruri biliklər bazası, ümumi daxili məhsulda yüksək keyfiyyətli innovasiya xidmətlərinin payının yüksək olması, bütün fəaliyyət növlərində rəqabət qabiliyyəti üstünlük təşkil edir.

Əlbəttə, Azərbaycan üçün postsənaye cəmiyyəti gələcəyin iqtisadi sistemidir. Lakin artıq bu gün həmin gələcəyin ciddi təməli yaradılır: milli innovasiya sistemi formalaşır, istehsalın texnolojiləşməsi tədricən artır. İnnovasiya sisteminin əsas məqsədi əhalinin həyat səviyyəsinin və həyatın keyfiyyətinin artırılması üçün dinamik iqtisadi inkişafın obyektiv ilkin şərtlərini yaratmaqdır.

Hökumət "insan kapitalı"nın təkrar istehsalı probleminə böyük diqqət yetirir, bu kapital investisiya resursu və istehsalın əsas amili hesab edilir. Yəni, insan kapitalı quruculuq prosesinin getdikcə daha əhəmiyyətli resursuna çevrilir.

Hökumət başa düşür ki, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının səmərəliliyini yalnız innovasiyalı iqtisadiyyatın təşəkkülü və inkişafı əsasında artırmaq mümkündür. Bu məqsədə nail olmaq üçün respublikada güclü innovasiya fəaliyyəti vüsət alıb. Bu, istehsalatda yüksək iqtisadi səmərəyə nail olmağa imkan verəcək. Bu baxımdan ölkədə bir neçə il bundan əvvəl yaradılmış texnoloji parklar həmin sistemin mühüm elementidir. Tezliklə texnoloji biznes inkubatorları, habelə sənaye müəssisələri klasterləri, yəni, birgə məqsədlərə nail olmaq və ya ümumi problemləri həll etmək üçün birləşən sənaye müəssisələrinin məcmusu yaradılacaq. Prezidentin Fərmanı ilə (noyabr 2012-ci il) Pirallahı qəsəbəsində informasiya texnologiyaları sahəsində biznes-inkubator üçün 50 hektar sahə ayrılıb, burada ofis mərkəzinin, elmi tədqiqat institutlarının, inkubasiya mərkəzinin, istehsalat obyektlərinin yaradılması üzrə intensiv iş aparılır.

Bütün bunlar bizim iqtisadiyyatda yeni istiqamətlərdir. Bu proseslər texniki, texnoloji və sosial yeniləşmənin, yəni, yeni, kreativ sinfin formalaşmasının təsiri altında baş verəcək. Bu, təbiidir, çünki postsənaye cəmiyyəti quruculuğu bu yeni sosial elementin formalaşması ilə müşayiət olunur. İstehsalın postsənaye mərhələsinin həlledici amili, onun mahiyyəti cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafının ən vacib və mühüm resursları olan informasiya və biliklərin müstəqil formalaşması olacaq. Elmdə bu mərhələyə informasiya cəmiyyəti və informasiya iqtisadiyyatı kimi tərif verilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, informasiya cəmiyyətinə keçid strategiyasını 2003-cü ildə təsdiq etmiş Azərbaycan bu sa-

hədə dünyada ilk dövlətlərdən biri və Cənubi Qafqazda yeganə dövlətdir.

Azərbaycan kreativ iqtisadiyyatın yaradılması ilə paralel olaraq başqa dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamağa əsaslanan "yumşaq güc" konsepsiyasını da formalaşdırmağa başlayıb. Bizim "yumşaq güc" konsepsiyamız Azərbaycan xalqının tarixinin, mədəniyyətinin, tolerantlığının, onun potensialının hərtərəfli nümayiş etdirilməsi yolu ilə milli maraqların təbliği ideyasına əsaslanır, bununla da beynəlxalq arenada dövlətimizə etimad artırır.

Başqa amillərlə yanaşı, ölkənin imicini inkişaf etdirən turizm, mədəniyyət və idman kimi spesifik sahələrin maddi bazasının sürətli inkişafı bu konsepsiyanın tərkib hissələridir. Azərbaycanda Beynəlxalq Humanitar Forumun, Mədəniyyətlərarası Dialoq üzrə Dünya Forumunun, Davos İqtisadi Forumunun, "Eurovision-2012" mahnı müsabiqəsinin, 2015-ci ildə birinci Avropa Oyunlarının, 2016-cı ildə "Formula-1" avtoyürüşlərinin və 2020-ci ildə futbol üzrə Avropa çempionatı matçlarının keçirilməsi – bütün bunlar Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatının müxtəlif sahələrində qazandığı böyük nailiyyətlərin beynəlxalq strukturlar tərəfindən etiraf edilməsi və qiymətləndirilməsi deməkdir.

Azərbaycanın qarşıya qoyduğu hədəflərə nail olması yolunda tərəqqisi nüfuzlu nəşrlərin və təsisatların dünya reytinqləri ilə də təsdiqlənir. Məsələn, Davos İqtisadi Forumunun ("The World Economic Forum") bu yaxınlarda dərc edilmiş reytinqində Azərbaycan iqtisadiyyatı qlobal rəqabət qabiliyyəti göstəricisi üzrə 38-ci yeri tutub. Dünya Bankının araşdırmalarının nəticələrinə görə, "Doing Business 2014" beynəlxalq reytinqində Azərbaycanın mövqeləri xeyli yaxşılaşıb.

Dünya standartları baxımından Azərbaycan iqtisadiyyatı ÜDM-in həcminə görə də yüksəlib. Ümumi daxili məhsulun

50 faizdən çoxu qeyri-neft sektorunda istehsal edilir. İşsizlik göstəricisi 5 faiz səviyyəsindədir. Ölkənin xarici borcu ÜDM-in təxminən 8 faizinə bərabərdir. Azərbaycan internetdən pulsuz istifadənin təmin edildiyi azsaylı ölkələrdən biridir. BMT-nin insan potensialının inkişafı göstəricisinə görə Azərbaycan 2013-cü ildə region ölkələrinin çoxunu qabaqlayaraq dünyada 76-cı yeri tutub və insan potensialının inkişaf göstəricisi yüksək olan dövlətlər sırasındadır.

2014-cü ildə ölkəmiz əldə edilən gəlirin illik artımına görə lider ölkələr sırasına daxildir. Bu barədə Euromonitor İnternational şirkətinin araşdırmasında qeyd edilir. 2014-cü ildə əldə edilən real gəlirin artımının 11,5 faiz səviyyəsində olacağı proqnozlaşdırılır. Həmin araşdırmada deyilir: "Qeyri-neft sektoru ölkədə gəlirlərin artmasını təmin etməklə Azərbaycanda məşğulluğun artmasının əsas mənbəyinə və generatoruna çevrilib". Bu göstərici üzrə lider ölkələr sırasına Azərbaycandan başqa Səudiyyə Ərəbistanı, Çin və Qazaxıstan da daxildir.

Artıq 20 ildir ki, Azərbaycan balanslaşdırılmış xarici siyasəti uğurla davam və inkişaf etdirir. Bu strategiya postsovet məkanında 2008-ci ilin avqustunda Gürcüstanda müharibə və 2014-cü ildə Ukrayna böhranı kimi hadisələrdə uğurla sınaqdan çıxarılıb. Azərbaycan bəzi dövlətlərdən fərqli olaraq ayrı-ayrı fövqəldövlətlərin maraqlarının icraçısı olmadığını dünyaya ardıcıl surətdə nümayiş etdirməklə hadisələrin qiymətləndirilməsində və beynəlxalq problemlərin həllində müstəqil yanaşma tərəfdarıdır, həmişə beynəlxalq hüququn normalarından və ölkənin maraqlarından çıxış edir.

Məsələn, Gürcüstan üçün ağır dövrdə Azərbaycan onu qazla təchiz etməklə dəstəkləyib, İranın nüvə proqramı məsələlərinin dinc yolla həlli üçün ardıcıl olaraq çıxış edir. Ukrayna böhranında biz BMT-nin Baş Məclisində səs ver-

məklə Ukraynanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədik, eyni zamanda, bu ölkənin daxili işlərinə qarışmağı, ölkədə hərcmərcliyə səbəb olmuş siyasəti pislədik. Bizim fikrimizcə, bu cür hərəkətlər, yalnız odun üstünə yağ tökür, nəticədə heç bir təqsiri olmayan dinc insanlar zərər çəkir. Bizim dövlətimiz hər hansı ölkəyə qarşı hər hansı sanksiyalar tətbiq edilməsinin perspektivsiz olmasına əmindir. Ədalətlilik, beynəlxalq hüquqa, dövlətlərin ərazi bütövlüyünə riayət edilməsi, onların daxili işlərinə qarışmamaq və dialoq ən mürəkkəb dövlətlərarası problemlərin həllinin açarıdır. Tam ədalətli söhbət gedirsə, onda Maydan tribunasından iğtişaşlara və hakimiyyəti ələ keçirməyə çağıranlara, yaxud 20 ildən artıq müddətdə Azərbaycan ərazisinin 20 faizini ilhaq etmiş, zəbt olunmuş torpaqların azad edilməsi barədə BMT-nin 4 qətnaməsini yerinə yetirməyən Ermənistana qarşı sanksiyalar tətbiq etmək lazımdır.

2011-ci ildə Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsi bizə uğurlu xarici siyasət strategiyamızın qlobal səviyyədə həyata keçirilməsini davam etdirməyə imkan verdi. Dünya nizamı və onun yaxşılaşdırılması imkanları barədə danışarkən 2014-cü ilin oktyabr ayında Bakıda keçirilən Beynəlxalq Humanitar Forumda Prezident İlham Əliyevin çıxışından aşağıdakı sözləri qeyd etmək yerinə düşər: "Hesab edirəm ki, əgər hər bir ölkə müstəqil xarici siyasət aparsa, onda dünyada müharibələr də az olar, anlaşılmazlıq da azalar. Hər bir ölkə digər ölkəyə hörmətlə yanaşmalıdır. Hər bir ölkə digər ölkənin seçiminə də hörmətlə yanaşmalıdır – həm beynəlxalq müstəvidə, həm dinlərarası dialoq, humanitar sahədə...". Prezidentin bu sözləri Neovestfal beynəlxalq münasibətlər sisteminin möhkəmləndirilməsi zərurətinə diqqəti artırmağa çağırışdır. Həmin sistemdə dövlətlərin qərarlar qəbul etməkdə real suverenliyi qlobal sabitlik üçün bazis olmalıdır.

Biz çoxqütblü dünya anlayışını adi ritorika kimi deyil, strateji zərurət kimi qavrayırıq. Bir "qüvvə mərkəzi"nin hegemonluğu özünü doğrultmadı. O, qlobal xarakterli problemlər yaradır, dünya nizamını və beynəlxalq münasibətlərdə tarazlığı pozur, dövlətlər arasında etimada əsaslanan münasibətlər yaranmasına mane olur. Qlobal təhlükəsizliyin təmin edilməsi, terrorizmin və separatizmin, dini fanatizmin aradan qaldırılması dövlətlərarası münasibətlərdə dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq, habelə hüquq bərabərliyi və qarşılıqlı hörmət prinsiplərinə riayət edilmədən mümkün deyil.

Bizim üçün dövlət suverenliyinin dəstəklənməsi məsələsi ölkədə sabitliyin saxlanması üçün əsasdır. Lakin özünütəcrid siyasəti bizə yaddır. Azərbaycan heç vaxt özünü dünyadan "Çin səddi" ilə ayırmağa çalışmayıb. Biz ikitərəfli əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət veririk. Bu, bizim üçün prioritetdir. Sivilizasiyalı dövlət olan Azərbaycan bütün dövlətlərlə, Avropa Şurası ilə, digər beynəlxalq təşkilatlarla ikitərəfli münasibətləri inkişaf etdirmək arzusundadır. Biz ən yaxşı dünya təşkilatı praktikasını əks etdirən, öz üzvlərini dəstəkləyən Avropa İttifaqına daha yaxın olmağa çalışırıq. Biz istəyirik ki, bu siyasi qurumla münasibətlərimiz praqmatik yanaşmaya əsaslansın, qarşılıqlı maraqları əks etdirsin. Biz dünya xalqlarının maraqlarımıza cavab verən, mentalitetimizə uyğun olan və inkişafımızın sürətlənməsini təmin edən təcrübəsini əxz etməyə çalışırıq və bu niyyətlər konkret əməli addımlarla dəstəklənir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın xarici siyasətinə hücum xarakteri verib. Lakin bu kursla yanaşı, biz həm də müdafiə qabiliyyətimizi möhkəmlədirik. Ərazisinin beşdəbir hissəsi Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş ölkə realizmin "Sülh istəyirsənsə, müharibəyə hazırlaş" prinsipinə riayət et-

mədən mövcud ola bilməz. Bu gün bizim təkcə hərbi büdcəmiz Ermənistanın bütün büdcəsindən xeyli artıqdır, Azərbaycanın modernləşdirilmiş hərbi sənaye kompleksinin (HSK) məhsullarına isə artıq xarici bazarda tələbat var. Əlbəttə, biz münaqişənin dinc yolla həll edilməsinin tərəfdarıyıq. Lakin əgər beynəlxalq birlik fəaliyyətsizlik göstərsə və problemin həllini sonsuz uzatsa, bizim başqa variantımız – bu məsələnin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi çərçivəsində həlli variantı da var.

Güclənən iqtisadiyyat, uğurlu xarici siyasət strategiyası və möhkəmlənən hərbi potensial Azərbaycanın uğur qazandığı yeganə sahələr deyil. Vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı da bizim hökumətin prioritetləri siyahısındadır. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsindən keçən iyirmi beş ilə yaxın müddətdə demokratiyanın inkişafı, insan hüquqları, dövlət orqanlarının açıqlığı və onların vətəndaş cəmiyyətinə hesabat verməsi, dövlət orqanları tərəfindən ölkə vətəndaşlarına təqdim olunan xidmətlərin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması sahələrində mühüm islahatlar aparılıb. Azərbaycan əsla inkar etmir ki, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı və demokratiya təsisatlarının möhkəmlənməsi sahəsində hələ çox işlər görülməlidir. Biz başa düşürük ki, demokratik inkişaf siyasi mədəniyyətin, sosial psixologiyanın və vətəndaşların davranışının mürəkkəb və uzun təkamül, transformasiya prosesidir. Bu problemlər yuxarıdan, xüsusən kənardan zorla qəbul etdirilmə yolu ilə dərhal həll oluna bilməz. Bu cür eksperimentlər bizə yaxşı məlumdur və onların necə hərc-mərcliyə və qanunsuzluğa gətirib çıxarmasını əyani şəkildə görürük.

2013-cü il prezident seçkilərində İlham Əliyevin parlaq qələbəsi ölkə əhalisinin əksəriyyəti tərəfindən onun Azərbaycanı inkişaf etdirmək kursunun dəstəklənməsini göstərən bariz nümunədir. Ölkəmizin hər bir vətəndaşı Azərbaycanın sosial-iqtisadi və siyasi inkişafının artan tempini öz nümunəsində hiss edir. Azərbaycan hökuməti tərəfindən həyata keçirilən uzunmüddətli islahatlar bütün bunların səmərəli bazasıdır. Həmin islahatlar arasında qeyri-neft sektorunun, insan kapitalının, informasiya texnologiyalarının, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafını, dövlətin öz vətəndaşlarına hesabat verməsini və aşkarlığı qeyd etmək olar.

Aşkarlığın və vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin səmərəliliyinin artırılması sahəsində son uğurlu islahatlardan biri Prezidentin ideyası əsasında yaradılmış "ASAN xidmət"dir. Avropa Şurasının baş katibi Turbyörn Yaqland ölkəmizdə səfərdə olarkən ASAN sosial infrastrukturunu nadir, innovasiyalı və korrupsiyadan uzaq sistem adlandıraraq Qərbi Avropa ölkələrini Azərbaycandan nümunə götürməyə çağırıb. Bu gün məhz "ASAN xidmət" korrupsiyaya qarşı mübarizə və dövlət orqanlarının transparentliyinin təmin edilməsi sahəsində uğurlu islahat nümunəsidir. BMT İnkişaf Proqramının rəhbəri Helen Klark bu yaxınlarda Azərbaycanda səfərdə olarkən məhz bu təcrübəni qeyd edib, başqa ölkələri Azərbaycandan nümunə götürməyi tövsiyə edib.

Transparency İnternational təşkilatı tərəfindən aparılmış sorğunun nəticələrinə görə vətəndaşların 68 faizi korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində aparılan islahatlardan razıdır. Təbii ki, bu işdə ölkənin regionlarında yaradılmış ASAN mərkəzləri mühüm rol oynayır. Həmin mərkəzlər sayəsində bu gün ölkəmizin vətəndaşları "bir pəncərə" prinsipi üzrə işləyən 10 dövlət orqanının xidmətlərindən istifadə edə bilirlər. Vətəndaşlar bu mərkəzi tərk etmədən operativ, açıq, keyfiyyətlə və bürokratik əngəllərsiz öz məsələlərini həll edirlər. Əgər Qərb və onun yaratdığı beynəlxalq vətəndaş cəmiyyəti təsisatları Azərbaycanda demokratiyanın inkişafı, insan hüquqları və transparentlik barədə belə narahatlıq

keçirirlərsə, onda bu sahədə bizim uğurlarımızı niyə qeyd etmirlər?

Azərbaycan vətəndaş cəmiyyətinin inkişafının bəzi aspektlərində hətta Avropanın da bacarmadığı sahələrdə uğur qazanıb. Məsələn, multikulturalizm və tolerantlıq sahəsində. Azərbaycan özünün hər bir vətəndaşının konstitusion hüquq və azadlıqlarına təminat verməklə müxtəlif konfessiyalara və millətlərə məxsus insanların onun ərazisində dinc yanaşı yaşamasını təmin edib. Bununla bərabər, əhalinin əksəriyyətinin İslam dininə etiqad etməsinə baxmayaraq, Azərbaycan dünyəvi dövlət kimi qalıb.

Bu il oktyabrın 2-3-də keçirilmiş Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunda Prezident İlham Əliyev deyib: "Azərbaycanda bütün xalqlar dostluq, mehribanlıq şəraitində, bir ailə kimi yaşayır. Heç vaxt Azərbaycanda dini, milli zəmində qarşıdurma, anlaşılmazlıq olmayıb və bu, bizim böyük sərvətimizdir... Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir...". Prezidentin bu sözləri ölkəmizdə müxtəlif etnik və dini qrupların dinc yanaşı yaşamasının və kooperasiyasının bütün mahiyyətini və reallığını əks etdirir. Bu, Avropa ölkələrində eyni qəbildən problemlərin həlli üçün uğurlu nümunə ola bilər.

Bunlar, necə deyərlər, "aysberqin yalnız görünən hissəsidir", yəni, ölkəmizin qazandığı nailiyyətlərdən yalnız bir neçəsidir. Fundamental demokratik prinsiplərə möhkəm sədaqətini qoruyub saxlayan müstəqil respublikamız müxtəlif sahələrdə öz potensialını günbəgün artırır. Azərbaycan müasir müstəqil dövlət kimi hələ gənc olmasına baxmayaraq, böyük siyasətin iştirakçısına çevrilib. Heydər Əliyevin təbirincə desək, bu siyasəti cılız hisslərə və maraqlara tabe etmək olmaz. Hərçənd, "beşinci kolon"un nümayəndələri xaricdən aldıqları göstərişləri rəhbər tutaraq bunu etməyə uğursuz cəhdlər göstərirlər.

Sevindirici haldır ki, dünyada dostlarımızın sayı daim artır. Lakin britaniyalı yazıçı Kolin Qrinlendin dediyi kimi, "Uğurlu olmaq paxıllıq üçün münbit mühitdir". Buna görə də təəssüf ki, elə opponentlər və bədxahlar var ki, güclü Azərbaycan onlar üçün sanki boğazda qalan sümükdür. Ölkəmizin mürəkkəb geosiyasi məkanda yerləşməsinə baxmayaraq, müstəqil siyasət yeritməsi də heç də hamının xoşuna gəlmir.

Bizim uğurlarımıza sevinənlərlə yanaşı, Azərbaycanın əleyhdarları da var. Beləları arasında erməni lobbisi və onun təsiri altında olan riyakar və korrupsiyaya qurşanmış, o cümlədən amerikalı siyasətçilər xüsusi yer tutur. Beləları erməni lobbisinin pulu hesabına yaşadıqlarına görə həqiqəti israrla görməzliyə vurur və daim Azərbaycanı hörmətdən salmağa çalışırlar. Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev 1998-ci ildə "The New-York Tayms" qəzetinin jurnalistinin ABŞ-da korrupsiyaya onun münasibəti barədə sualının cavabında çox nəzakətlə demişdi: "Mən konqresmenlərdən soruşdum ki, onların Ermənistanla əlaqələri nə üçün bu dərəcədə sıxdır? Dedilər ki, erməni diasporu onlara çoxlu pul verir. Mən də sizdən soruşuram – məgər bu, korrupsiya deyilmi?".

"Qara qızıl"ın insan kapitalına çevrilməsini, qeyri-neft sektorunun inkişafını nəzərdə tutan uzaqgörən milli neft-qaz strategiyası, siyasi və iqtisadi islahatlar, vətəndaş cəmiyyətinin tərəqqisi və Azərbaycan xalqının milli maraqlarının müdafiəsi – bütün bunlar bizim dövlətimizə dünyanın 100-dən çox ölkəsi ilə qarşılıqlı faydalı və bərabərhüquqlu münasibətlər yaratmağa, 155 ölkənin dəstəyini qazanmağa imkan verib. Hər bir qlobal məsələyə dair Azərbaycanın beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanaraq bəyan etdiyi prinsipial və birmənalı mövqeyi bu işdə az rol oynamayıb. Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi bu cür düşünülmüş

və müdrik xarici siyasət sayəsində Azərbaycan qısa müddətdə dünyada böyük etimad və hörmət qazanıb. Bu, şüurlu şəkildə demokratiya və tərəqqi yolu seçmiş bütün Azərbaycan xalqının xidmətidir. Azərbaycan Prezidenti dəfələrlə vurğulayıb ki, demokratiya yolunu biz kiminsə təzyiqi altında deyil, özümüz seçmişik.

Bizim prioritetlər demokratik, sivil, hüquqi dövlət qurulması, özünəyetərli iqtisadiyyat yaradılması, əhalinin həyat şəraitinin daha da yaxşılaşdırılması, ənənəvi dəyərlər və Vətənə məhəbbət əsasında milli həmrəylikdir. Bütün bunlar postsənaye (informasiya) cəmiyyəti quruculuğu məcrasında həyata keçirilir. Bu yol böyük dövlət və siyasət xadimi Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi, Prezident İlham Əliyevin reallaşdırdığı strateji seçimdir.

Bir daha vurğulamaq istərdik ki, bugünkü Azərbaycan sürətlə inkişaf edən, Qafqazda regional gündəliyi formalaşdıran dövlətdir. Bizimlə beynəlxalq hüquq normalarına uyğun münasibətlər qurmağa meyil edən ölkələr və beynəlxalq münasibətlər sisteminin digər iştirakçıları Azərbaycanda həmişə hörmət və dəstək görəcəklər. Bizim dövlət beynəlxalq münasibətlərdə nəsihətçi tonunu, xüsusən "müəllimlər" öz dövlətlərindəki ciddi problemlərə göz yumanda, qəbul etmir. Biz bəyanatları və sözləri ilə əməlləri üst-üstə düşən ölkələrə həmişə hörmət göstərmişik. Dildə bir söz deyən, əməllərində isə Azərbaycana tamam başqa münasibət nümayiş etdirən dövlətlər bizim etimadımızı qazana bilməzlər.

Dövləti idarə etmək məharəti

Məşhur amerikalı filosof Frensis Fukuyamanın fikrincə, "güclü dövlət qurulması dünya birliyinin ən mühüm prob-

lemlərindən biridir. Çünki dövlətlərin zəifliyi və dağılması dünyanın çoxsaylı ən ciddi problemlərinin mənbəyidir"[1].

Onunla razılaşmalıyıq. Dövlətin funksiyasını heç vaxt zəiflətmək olmaz, hərçənd müasir liberalizmin tərəfdarları cəmiyyətə bunu təlqin etməyə çalışırlar ki, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları dövlətin vəzifələrinin çoxunu öz üzərinə götürə bilərlər. Zənnimcə, onlar ciddi yanılırlar. Liberalizmin adeptləri və idealistlər nə deyirlər desinlər, onlar öz baxışlarını əsaslandırmaq üçün nə qədər çalışsalar da, bizim güclü dövlətə və müxtəlif növ anarxistlərin "qırmızı xətti" keçmələrinə imkan verməyən güclü hakimiyyətə ehtiyacımız var.

Cəmiyyətdə sabitliyin təmin edilməsində dövlətin rolu o qədər böyükdür ki, onu heç bir ictimai təşkilat əvəz edə bilməz. Yaxın keçmişdə Franklin Ruzvelt, Uinston Çörçill, general Şarl de Qoll, İosif Stalin, sonrakı illərdə isə Konrad Adenauer, Fransua Mitteran, Mao Tszedun kimi görkəmli dövlət xadimləri bunu öz fəaliyyətləri ilə sübut ediblər. Bunu tarixin gedişi də sübut edib.

Təbii ki, hər bir siyasətçi, ilk növbədə, öz dövlətinin maraqlarını qoruyur. Lakin bununla bərabər, müharibədən sonrakı dövrdə dünya nizamının, qlobal və regional təhlükəsizliyin prinsipləri məhz bu cür parlaq siyasətçilər tərəfindən, onların səyləri ilə müəyyən edilib. Bu gün dünya siyasi səhnəsində belə güclü şəxsiyyətlər və dövlət xadimləri yoxdur. Onların yerlərini bu cür lider keyfiyyətlərinə, fitri xarizmaya və yüksək nüfuza malik olmayan adamlar tutub. Məhz bu səbəbdən, onlar dəyişmiş dünyada ümumbəşəri həmrəyliyi təmin etmək iqtidarında deyildir.

Bu gün bir sıra ölkələrdə siyasətçilər öz hərəkətlərində ikili mövqe tuturlar: onlar bir tərəfdən diqqətlərini daxili

[1] Фрэнсис Фукуяма. Сильное государство. М., 2006, стр.5.

problemlər üzərində cəmləşdiriblər, çünki dünya siyasət səhnəsinə çıxmaq üçün əvvəlcə müxtəlif vədlərlə seçicilərin dəstəyini qazanmalı olurlar. Digər tərəfdən – əsrlər boyu dövlət xadimlərinin düşüncəsinə hakim kəsilən regional və qlobal təhlükəsizlik məsələləri bu gün yenidən onların diqqət mərkəzində olmalı və hətta əvvəlkindən daha artıq əhəmiyyət kəsb etməlidir. Çünki müharibə çox baha başa gəlir.

Lakin Qərbin aparıcı dövlətlərinin müasir liderləri zəruri şəxsi keyfiyyətlərə malik olmadığına və dövləti idarə etmək məharətinə yiyələnmədiyinə görə öz sələflərindən xeyli geri qalırlar.

Xarici siyasət və ölkənin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi çox geniş əhatəli məsələlərin həlli ilə bağlıdır. Uzaqgörən dövlət xadimi risklərin və imkanların bütöv spektrini nəzərə almalı və qiymətləndirməlidir. İndiki şəraitdə xarici siyasət və təhlükəsizliyin təmin edilməsi, ilk növbədə, qüvvələr balansı və etibarlı müdafiə sistemi yaratmaq milli mənafeləri qorumaq deməkdir.

Bu mürəkkəb məsələnin həlli üçün milli lider dövlətin idarə edilməsi məharətinin bütün nüanslarına yiyələnməlidir. Azərbaycan xalqının iki dəfə bəxti gətirib – bu, 1993-cü və 2003-cü illərin prezident seçkiləri ilə bağlıdır. Ağılı dövlət xadimi həmişə yadda saxlayır ki, dövləti vəzifə, ilk növbədə, xalqın etimadı deməkdir. Buna görə dövlət xadiminin ali vəzifəsi öz xalqına, dövlətin firavanlığına xidmət etməkdir.

Bu baxımdan, tale Azərbaycan xalqı üçün gözəl gələcək hazırlayıb. Bu gələcəyi bütün varlığı ilə öz xalqına xidmət edən Prezident İlham Əliyevsiz təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. 2003-cü ilin payızında ölkənin ən birinci vəzifəsində Heydər Əliyevi əvəz edən İlham Əliyev hərtərəfli düşünülmüş fəaliyyət strategiyasını daha da zənginləşdirib. Onun fəaliyyəti inqilabi fəaliyyət oldu, çünki bir onillik ərzində

böyük ümidlərin həyata keçməsinə gətirib çıxardı. Əslində məhz bu, əhalinin iqtidara münasibətini, ictimai qüvvələrlə dialoqun taleyini müəyyənləşdirir.

Prezident İlham Əliyevin öz qurucu fəaliyyətində əsaslandığı innovasiyalı inkişaf konsepsiyası ölkənin modernləşməsi, postsənaye cəmiyyəti quruculuğu proqramında müstəsna rol oynayır. Dövlətimizin başçısı sosial-iqtisadi xarakterli mühüm təşəbbüsləri bir-birinin ardınca həyata keçirməklə öz müasirlərində fəaliyyət əzmini coşdurmağa, layiqli gələcəyin möhkəm əsaslarını qurmaq üçün həmfikirlərini arxasınca aparmağa nail oldu.

O, xalqa verdiyi sözünün üstündə durdu. Quruculuq sərhədlərini ilbəil genişləndirən nəhəng islahatlar proqramının xalqa faydası göz qabağındadır. Bu proqram Azərbaycanın beynəlxalq birlikdə mövqelərini möhkəmlətməyə imkan verir. Azərbaycanın regionda lider imicinin möhkəmlənməsi bir daha təsdiq edir ki, Prezident sosial-iqtisadi inkişafda sarsıntılarsız və itkilərsiz böyük sıçrayış etməyə imkan vermiş universal uğur formulu tapıb.

Azərbaycanda "cazibə mərkəzi" var. Onun mahiyyəti Prezident İlham Əliyevin irəli sürdüyü "milli ideya"dır. Milli həmrəylik bu ideya ətrafında cərəyan edir. O, ölkənin inkişafı üçün əsas mənəvi özəyə çevrilib. Bu ideya postsənaye, informasiya cəmiyyətinin yolunu işıqlandırır, böyük vəzifələrin həllinə hədəflənmiş insanları ruhlandırır və birləşdirir. Prezident Azərbaycan xalqının dəstəyinə arxalanaraq, milli mənafeləri müdafiə edərək firavan dövlət qurmağa yönəlmiş siyasət yürüdür. Ölkəmizin hər bir vətənpərvər vətəndaşı əmindir ki, qarşıya qoyulmuş vəzifələrin həlli yalnız güclü prezident hakimiyyəti və cəmiyyətdə sabitlik olduğu halda mümkündür.

Güclü hakimiyyətin vəzifəsi zamanı şəraitə və özünə tabe etməkdən, onlardan ölkə üçün maksimum səmərə əldə

etməkdən ibarətdir. Bu istək həmişə və hər yerdə özünü doğruldur, ölkə vətəndaşlarının inamını möhkəmləndirir. Qeyri-ordinar qərarların müəllifi olan, orijinal fikirləri məharətlə böyük işlərə çevirən İlham Əliyev yeni siyasi dəbin yaradıcısı obrazını təcəssüm etdirir.

O, zamanın və məkanın şəraiti və vəziyyətini ustalıqla idarə edərək öz komandası ilə birlikdə ölkənin resurs bazasını genişləndirməkdə, yeni niyyətlər və uğurlarla dünyanı təəccübləndirməkdə davam edir.

Prezident İlham Əliyevin son on ildəki fəaliyyəti sübut edir ki, tarixdə şəxsiyyətin rolu böyük və danılmazdır. İlham Əliyevin islahatlar proqramının əsl mahiyyəti hazırkı şəraitdə milli sənayenin, sosial infrastrukturun, indiki nəsillərin maddi rifahını və zəngin mənəvi həyat tərzini təmin edə bilən bütün sahələrin yenilənməsinin cəsarətli və geniş əhatəli layihələrinə tələbatın nə dərəcədə böyük olmasını nümayiş etdirdi.

Xatırladaq ki, İlham Əliyev dövlət başçısı olan zaman Azərbaycanda görkəmli siyasi xadim və milli lider Heydər Əliyevin səyləri ilə iqtisadi və siyasi sabitlik təmin edilmişdi. Ölkə artıq o vaxt özünü dünya birliyinə özünəyetərli və müstəqil subyekt kimi təqdim edə bilmişdi. Lakin varis özünün yüksək intellekti və təşkilatçılıq istedadı sayəsində böyük sələfinin kölgəsindən çıxmağa və ölkənin nailiyyətlərini artırmağa, səmərəli iqtisadiyyat yaratmağa nail oldu. Hazırda bu iqtisadiyyat inkişaf indekslərinə görə dünyada ən dinamik iqtisadiyyatlardan biridir.

Bu, yeni beynəlxalq koordinatlar sistemində gənc müstəqil dövlətin əhəmiyyətinin və yerinin müəyyən edilməsində mühüm amil rolu oynadı. Təsadüfi deyil ki, son illərdə Azərbaycan dünyanın aparıcı ölkələri ilə strateji tərəfdaşlıq qurmağa və inkişaf etdirməyə, qlobal inteqrasiya proqramına töhfəsini davamlı şəkildə artırmağa qabil olan subyektə çevrilib.

İndi Azərbaycan təkcə Avropanın enerji təhlükəsizliyinin deyil, həm də böyük Avrasiya məkanında ümumi təhlükəsizliyin qarantıdır. Bu, daxili sabitlik, iqtisadi inkişaf, davamlı ictimai-siyasi nizam, cəmiyyətin həyatının demokratikləşməsi sayəsində mümkün olub. Bu, qüvvələri və imkanları genişmiqyaslı modernləşmə proqramlarının həyata keçirilməsi üzərində cəmləşdirməyə imkan verir.

İlham Əliyevin söylədiyi fikirlərin və həyata keçirdiyi işlərin mahiyyətinə diqqətlə varsaq asanlıqla başa düşmək olar ki, bu fikirlər və əməli işlər dərindən dərk edilmiş milli ideyadır. Dövlətimizin başçısı məhz bu ideyadan çıxış edərək ölkəni postsənaye cəmiyyəti relsləri üzərinə – yüksək səviyyəli orbitə çıxarmaq kimi möhtəşəm bir planı həyata keçirir. Belə cəsarətli fəaliyyət xəttini həyata keçirməyi yalnız enerjili, uzaqgörən və istedadlı lider özünə rəva görə bilər.

Ulu əcdadlarımız deyiblər: "Dövlətin müdrikliklə idarə edilməsi təhlükəni azaltmaq və onu xalqdan uzaqlaşdırmaq deməkdir". Dövlətin idarə edilməsi məharətinin mahiyyəti də bundadır. İndiki mürəkkəb şəraitdə İlham Əliyev həm dövlət maşınını enişli-yoxuşlu yollardan keçirərək nəzərdə tutulan məqsədə yönəltməyə, həm də gələcək üçün etibarlı möhkəm təməl yaratmağa nail olub. Daim fəaliyyətdə olan, beynəlxalq əhəmiyyətli problemlərin həllində ədalətlilik prinsiplərini müdafiə edən Prezident təkcə öz həmvətənləri arasında deyil, həm də beynəlxalq dairələrdə yüksək hörmət və nüfuz qazanıb. O, özünün qeyri-adi qabiliyyətləri, beynəlxalq təhlükəsizlik problemlərinin, regional və qlobal məsələlərin həllinə, onun təşəbbüsü ilə başlanmış beynəlxalq layihələrə töhfəsi sayəsində dünyada sayılıb seçilən siyasi xadim kimi qəbul edilir. Bu, inkarolunmaz faktdır. Bu

cür diqqətə və ehtirama, bir qayda olaraq, xarizmatik, istedadlı, qeyri-ordinar təfəkkürə və siyasi intuisiyaya malik olan siyasətçilər layiq görülürlər.

Bu gün Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsləri ölkənin və regionun iqtisadi landşaftını dəyişir, öz liderini inamla dəstəkləyən xalqın mənəvi dirçəlişi üçün güclü stimula çevrilir. Məhz bu səbəbdən, Prezident bütün həmvətənlərinin güclü dəstəyini hiss etdiyindən, Dövlət Bayrağı Meydanındakı nitqini bu sözlərlə bitirib: "Əminəm ki, biz qarşıya qoyulmuş bütün məqsədlərimizə çatacağıq".

Bütün bunlar Azərbaycan xalqını böyük işlərə ruhlandırır.

Рамиз Мехтиев

руководитель Администрации Президента Азербайджана, Действительный член Национальной Академии Наук Азербайджана

МИРОПОРЯДОК ДВОЙНЫХ СТАНДАРТОВ И СОВРЕМЕННЫЙ АЗЕРБАЙДЖАН

Издательский Дом Шарг-Гарб
Баку – 2015

Данная книга руководителя Администрации Президента Азербайджанской Республики, академика Рамиза Мехтиева посвящена актуальным вопросам эффективного государственного управления, правовым и институциональным реформам в области борьбы с коррупцией, деятельности и задачам НПО, новому сложившемуся миропорядку и политике двойных стандартов, применяемой Западом в отношении Азербайджана.

В книге дается широкий анализ общественно-политической обстановки в мире после развала Советского Союза, рассказывается об истинных причинах «Арабской весны» и прочих «бархатных» и «цветных» революций.

Книга предназначена для ученых-политологов, преподавателей и студентов высших учебных заведений, а также для широкого круга читателей.

ИЛЬХАМ АЛИЕВ – НОВЫЙ ЛИДЕР НОВОГО ВЕКА

Интервью АЗЕРТАДЖ
(14.03.2013 г.)

– Уважаемый Рамиз муаллим, начало XXI века вошло в историю как годы серьезных противостояний, нестабильности и экономического спада в мире. Уверенное развитие Азербайджана под руководством Президента Ильхама Алиева в столь сложный период стало темой обсуждений во всем мире, в различных влиятельных аудиториях. Как Вы оцениваете достижения, нынешнее положение, внутреннюю общественно-политическую ситуацию в нашей стране?

– После распада СССР в конце прошлого века на политической карте мира произошли важные перемены, начал формироваться новый миропорядок. Считаю, что этот процесс не завершился полностью и именно с этим фактором связаны наблюдаемые в настоящее время сложные политические и экономические процессы. Но азербайджанский народ, воспользовавшись этой уникальной исторической возможностью, сумел под руководством общенационального лидера Гейдара Алиева построить свое независимое государство, добился его развития, однозначно поддержав принцип политической преемственности, и превращения в одну из влиятельных стран мира. Несомненно, проводящая свой независимый политический курс, динамично развивающаяся, ставшая страной-лидером

региона и пользующаяся авторитетом в мировом масштабе Азербайджанская Республика является историческим достижением и самым большим достоянием нашего народа, действительно источником нашей гордости. Сегодня заключения и прогнозы ведущих экономических и финансовых институтов мира, самое главное, реальная панорама наших успехов еще раз подтверждают, что заявленные Президентом Ильхамом Алиевым еще в 2004 году стратегические цели и поставленные задачи стали реальностью. Не случайно, Азербайджан уже в 2009 году завершил экономический переходный период и в настоящее время его сравнивают с современными и развитыми странами мира. За последние 10 лет мы добились диверсификации нашей экономики, роста внутреннего валового продукта на 300 процентов, самое главное, увеличения ненефтяного сектора экономики в 2,4 раза. За прошедший период стратегические валютные резервы нашей страны увеличились почти в 30 раз и превысили 46 миллиардов долларов. Считаю, что сокращение уровня бедности с 49 до 6 процентов, а безработицы – до 5,2 процента должно считаться самым большим успехом проводимой социальной политики. Неузнаваемо изменились и модернизировались города и районы, поселки и села республики, повысилось благосостояние населения.

Успешно реализуя со своими партнерами важные транснациональные энергетические и коммуникационные проекты, наша страна продолжает изменять и обогащать экономическую карту региона и Европы. Сегодня почти 80 процентов экономики Южного Кавказа приходится на долю Азербайджана. Наша страна, обеспечившая свою энергетическую безопасность, становится важным фактором на энергетическом рынке

Европы, а также вносит свой вклад в ее безопасность. Согласно подсчетам, в настоящее время доля Азербайджана на энергетическом рынке некоторых европейских стран составляет 30-40 процентов.

Как член Совета Безопасности Организации Объединенных Наций, Азербайджан участвует в формировании глобальной политики, вносит свой ценный вклад в обеспечение мира и безопасности. Наша страна, принимавшая у себя «Евровидение», Форум ООН по интернет-управлению, Международный гуманитарный форум, саммит Организации Экономического Сотрудничества и десятки других важных международных мероприятий, стала также благоприятным пространством, где обсуждаются глобальные вопросы социальной, экономической, культурно-гуманитарной и других сфер. Принимая в следующем месяце Давосский экономический форум, город Баку укрепит свой статус экономического центра мирового значения. А в 2015 году мы войдем в историю как страна, организовавшая I Европейские игры. Считаю, что запуск на орбиту в этом году нашего телекоммуникационного спутника, создание космической промышленности в Азербайджане, являясь вершиной нашего развития, олицетворяют масштабы наших успехов и достижений.

Как отметил Президент Ильхам Алиев, в основе нашего развития лежат продуманная политика, либеральные реформы, поддержка народом политики государства, факторы сильной власти и стабильности. Если бы не было прагматичного политического курса Президента Азербайджана, плодотворной деятельности правящей команды и, самое главное, мощной поддержки нашего народа, то все эти успехи остались бы недостижимой мечтой. Поэтому авторитетные эксперты и по-

литологи мира считают, что в период, когда в различных регионах нашей планеты наблюдаются конфликты и политические катаклизмы, ведущие страны страдают от финансово-экономического кризиса, динамичное развитие Азербайджана является настоящим чудом. Устойчивое экономическое развитие, общественно-политическая стабильность, социальное благосостояние, единство между народом и властью – вот реалии сегодняшнего Азербайджана.

Естественно, все это важные факторы, обусловливающие образ господина Ильхама Алиева как созидателя, творца, выдающегося государственного и политического деятеля в глазах как нашего народа, так и международной общественности, а также среди мировой элиты. Выполняя такую ответственную задачу, как укрепление нашего государства и обеспечение необратимости нашей независимости, Ильхам Алиев также прилагает неустанные усилия для развития национального самосознания и модернизации нашего общества. Принимая правильные решения по каждой ситуации, он добивается их выполнения. Ильхам Алиев, как политический лидер, является известной личностью нового периода. Достигнутые господином Президентом успехи вселяют в наш народ большие надежды, открывают широкие пути к будущему.

Ильхам Алиев – новый лидер нового века. Само то, что он является Президентом Азербайджана в новом веке, имеет символический смысл. Он стал образцом политического лидера совершенно нового типа на постсоветском пространстве. Считаю, что главная особенность, характеризующая господина Ильхама Алиева, – это его безграничная искренность. Каждый член его семьи солидарен с ним как в пропаганде национальной

культуры, духовно-нравственных ценностей нашего народа, так и в формировании полноценного положительного имиджа страны.

Особенности, характеризующие личность господина Президента, с одной стороны, вытекают из национального менталитета и исторических корней нашего народа, а с другой – из того, что он является ярким представителем политического мира периода глобализации, его привязанности к прогрессивным общечеловеческим ценностям. Благодаря совершенному владению различными языками, точной оценке геополитической ситуации, предугадыванию и ясному представлению глобальных политических и экономических процессов господин Ильхам Алиев чувствует себя совершенно свободно на встречах с политическими лидерами различного веса в ходе официальных визитов в зарубежные страны, во время контактов в рамках ООН, Организации Исламского Сотрудничества, Давосского экономического форума, и в Лувре, и в Сингапуре, и на собраниях Национальной Академии Наук, и среди простых граждан, предпринимателей, нефтяников. Он способен с первых минут общения внушить окружающим хорошее настроение, и люди отвечают на полученную от него позитивную энергию. Для всех господин Ильхам Алиев – это, прежде всего, Президент, глава государства, национальный лидер, но, наряду с этим, в глазах каждого представителя народа, он также доброжелательный, заботливый и искренний человек. Считаю, что именно поэтому азербайджанский народ, наши граждане сердечно и единодушно поддерживают все его инициативы.

В характере господина Ильхама Алиева есть прирожденное чувство огромной ответственности. Это ка-

чество проявляется в его способности принимать в самых трудных и сложных условиях единственно верное решение. Это чувство ответственности помогло главе государства в решении вопросов внутренней и внешней политики, многих проблем, например, в создании новых основ экономики с учетом реалий современного этапа и с верной оценкой перспектив развития, ее диверсификации и устранении зависимости от нефти.

– Речь Президента Ильхама Алиева на конференции, посвященной итогам четвертого года реализации «Государственной программы социально-экономического развития регионов Азербайджанской Республики в 2009-2013 годах», была с одобрением воспринята общественностью страны. На общественных обсуждениях вокруг речи господина Президента наибольшее внимание привлекли вопросы эффективного государственного управления. Было бы интересно узнать Ваше отношение к этому вопросу.

– Речь Президента Ильхама Алиева на конференции представляла важное значение с точки зрения анализа состояния реализации Государственной программы социально-экономического развития регионов и определения предстоящих задач, носила для официальных структур и государственных служащих характер программы деятельности по устранению негативных явлений, препятствующих достижению более высоких результатов. Господин Президент считает, что для достижения новых стратегических целей, характеризующихся динамичным развитием и высоким международным статусом Азербайджана, важными являются дальнейшее углубление строительства гражданского общества, как составная часть этого, усовершенствование

отношений государство-гражданин в соответствии с самыми прогрессивными принципами, обеспечение эффективного государственного управления. На конференции был объявлен главный принцип политики, осуществляемой Президентом Ильхамом Алиевым, – в центре государственной политики находится гражданин Азербайджана, все делается для гражданина Азербайджана. Основная цель демократизации нашего общества, обеспечения закрепленных в нашей Конституции фундаментальных прав и свобод человека, приобщения к принципам либеральной рыночной экономики, то есть всей проводимой работы, – это развитие человеческого фактора, улучшение его социального обеспечения. Отнюдь не случайно, что господин Президент придает развитию человеческого капитала особое значение. С одной стороны, под развитием мы подразумеваем не просто прогресс экономики, но и формирование здорового будущего поколения. Этой цели также служат создаваемые интеллектуальным потенциалом технологические инновации, конкурентоспособная на международной арене и гармонизированная с охраной окружающей среды экономическая деятельность. С другой стороны, проводимая государственная политика нацелена на то, чтобы превратить гуманизм и человеческие ценности в основной критерий управления, создать в Азербайджане подлинное государство благосостояния. Естественно, эти факторы, усилив доверие граждан к господину Президенту, также придали импульс процессу экономического развития, повысили коллективную эффективность.

На современном этапе эффективное государственное управление строится на единстве принципов, вытекающих из правового, политического подходов и под-

хода, называемого «государственным менеджментом», и деятельность государственных служащих оценивается по ее соответствию основным критериям управления. Согласно широко распространенной методике ООН, главными принципами эффективного государственного управления являются верховенство закона, равенство и недопустимость дискриминации, активное участие граждан в процессе управления, тенденция к оперативности и консенсусу, продуктивность и эффективность, прозрачность и отчетность. Критерий оценки деятельности официальных структур и государственных служащих определяется как состоянием выполнения ими обязанностей и обязательств, установленных законодательными актами, поручениями и рекомендациями главы государства, так и отношением граждан. Поэтому наличие в нашем обществе негативных явлений, о которых говорил Президент Ильхам Алиев на конференции, недопустимо и полностью противоречит взглядам главы государства на дальнейшее развитие нашей страны. Эту мысль мне хотелось бы отметить особо.

Сегодня усиление правового государства и государства социального благосостояния, превращение Азербайджана в развитое и сильное государство определены в качестве приоритета проводимого политического курса. Господин Президент отметил на конференции, что если мы хотим стоять в одном ряду с развитыми государствами, то должны устранить негативные явления и коррупцию. Такой подход, решительная политическая воля были одними из основных факторов, стимулировавших социально-экономическое развитие нашей страны в течение последних лет. Однако по мере вступления в очередной исторический этап проявляющиеся вместе с этим развитием проблемы также меняют

свой характер. В конечном итоге экономический прогресс приводит к возникновению новых вызовов в области борьбы с коррупцией и другими негативными явлениями и требует перехода проводимой борьбы в качественно новую плоскость. Разумеется, в такой обстановке меняются и требования граждан к государственным структурам и должностным лицам. Они уже ждут от официальных структур и чиновников эффективной, вежливой, прозрачной и учитывающей пожелания граждан деятельности. Все это составляет суть речи господина Президента и является призывом к государственным служащим и обществу в целом. Поэтому на конференции Президент Ильхам Алиев раскритиковал некоторые недостатки в деятельности должностных лиц, выдвинул в качестве серьезного требования устранение существующих негативных явлений в отношении предпринимателей, выразил недовольство тем, что местные органы исполнительной власти не ведут на должном уровне работу с населением, призвал государственных служащих быть скромными, положить конец помпезным семейным мероприятиям, вопросам, раздражающим людей, потребовал усилить борьбу со взяточничеством и коррупцией и пр. Господин Президент считает, что должностные лица могут работать лучше, и для этого необходимо устранить имеющиеся недостатки. Это сигнал, указание и программа деятельности для каждого чиновника.

– Какие меры планируется принять для выполнения задач, вытекающих из речи господина Президента, в частности устранения существующих негативных явлений?

– Администрация Президента уже приступила к осуществлению соответствующих мер, направленных

на выполнение задач, вытекающих из этой речи. В первую очередь, проводится работа по обеспечению более активного участия общественности, институтов гражданского общества в государственном управлении, процессе принятия решений, интенсификации контактов должностных лиц с гражданами, обобщению и учету мнений и предложений людей, их выслушиванию, поиску путей решения проблем и др. Как вам известно, в прошлом году Администрация Президента провела встречи с руководителями неправительственных организаций и средств массовой информации, изучила, проанализировала и обобщила выдвинутые предложения, направила их для рассмотрения в соответствующие государственные органы. В настоящее время в Администрации Президента рассматриваются заключения, поступившие из государственных органов в связи с этими предложениями. Такие встречи создают благоприятные условия для более активного участия институтов гражданского общества в процессе государственного управления, укрепления сотрудничества между государственными органами и средствами массовой информации, поэтому они будут продолжены. Кроме того, мы думаем над вопросами формирования более действенного и эффективного механизма общественного контроля. С другой стороны, предусмотрено организовать на местах открытые приемы руководителей и руководящих должностных лиц центральных исполнительных органов по различным областям. По результатам этих приемов по каждому району будут изучены и обобщены проблемы, связанные с конкретными областями, обеспечено их решение в соответствии с поставленными господином Президентом задачами.

Одним из главных направлений государственной политики является развитие предпринимательства, обеспечение благоприятной инвестиционной среды в Азербайджане. Наша страна развивается по пути рыночной экономики, в экономической сфере продолжаются либеральные реформы, проявляются большое внимание и забота о свободном предпринимательстве. За последние годы по линии Национального фонда помощи предпринимательству предпринимателям на льготных условиях были предоставлены кредиты в размере 1 миллиарда 200 миллионов манатов, в прошлом году данный показатель составил 250 миллионов манатов, в этом году предусмотрено выделить средства в том же объеме. Сегодня в Азербайджане 83 процента ВВП формируется в частном секторе, что является показателем силы предпринимательства, его незаменимого вклада в развитие общества и государства. Предприниматели – это налогоплательщики, они открывают рабочие места, повышают экономическую мощь и ресурсы государства. И предприниматели по праву тоже считают государство своей опорой, полагаются на него. На фоне всего этого негативные явления со стороны некоторых руководителей местных органов исполнительной власти в отношении предпринимателей, конечно же, недопустимы.

Президент Ильхам Алиев во время поездок в регионы всегда встречается с предпринимателями, интересуется беспокоящими их проблемами и постоянно держит эти вопросы в центре своего внимания. К сожалению, некоторые руководители местных исполнительных органов не берут пример с этого, относятся к предпринимателям, мягко говоря, прохладно. В некоторых же случаях они относятся к субъектам предпринима-

тельства как к подчиненным структурам, дают предпринимателям не имеющие к ним отношение задания. Если Президент Азербайджана на самом высоком уровне оказывает предпринимателям поддержку, стоит за ними, с вниманием и заботой подходит ко всем их проблемам, то государственные органы, должностные лица должны сделать вывод из этого. Государственные структуры должны создавать условия для деятельности деловых людей, не мешать им. Необходимо еще более ускорить меры по стимулированию деятельности предпринимателей, как налогоплательщиков. Все это – задачи и требования, поставленные главой государства и нашими законами.

Вдобавок отмечу, что критика и замечания господина Президента уже дали позитивные результаты. Возникшие в некоторых районах спорные вопросы между предпринимателями и исполнительной властью нашли свое решение.

Хотел бы особо отметить следующее. Господин Президент совершенно справедливо поднял вопрос о скромности чиновников и высказал свои замечания. Государственная служба – это не привилегия, а обязанность перед гражданином, обществом, народом. Те, кто исполняет эту обязанность, не должны отличать себя от граждан, смотреть на них свысока. Они должны быть скромными, искренними и культурными в общении с людьми. Поведение каждого должностного лица формирует у гражданина представление о власти и управлении. Существуют правила поведения в обществе, этические стандарты для государственных служащих. Поэтому должностные лица должны в первую очередь соблюдать эти правила, быть примером для всего общества. Глава государства поставил жесткие требования в связи с этими вопросами и сделал последнее предупреждение. Предупреждение господина Президента коротко можно выразить так: если какое-либо должностное лицо не может наладить в сфере своей деятельности взаимные связи с людьми, безразлично относится к их нуждам и не завоевывает их уважения, то в отношении данного лица будут приняты строгие меры. Наглядным свидетельством этого стали кадровые перемены, осуществленные в ряде районов спустя короткое время после конференции. И эти меры не будут ограничены лишь местными органами исполнительной власти.

– На конференции Президент Ильхам Алиев говорил о необходимости усиления борьбы с коррупцией. Как Вы оцениваете проводимую в Азербайджане работу в этой области и какие меры предусмотрено принять в связи с выполнением поставленных главой государства задач?

– Коррупция – это универсальная проблема, существующая во всех обществах. В различных странах эта социальная беда проявляет себя на разных уровнях и в разных формах, напрямую оказывает негативное воздействие на социально-экономическое развитие, решение важных проблем общества, инвестиционный климат, предпринимательскую деятельность. В последние годы в Азербайджане были проведены отвечающие международным стандартам правовые и институциональные реформы в области борьбы с коррупцией, созданы соответствующая законодательная база, специальные институты. Тем самым в нашей стране был сформирован работающий механизм борьбы с коррупцией, обеспечена его функциональность, и я считаю, что получены серьезные результаты.

Конечно, хотя до этого и была проделана необходимая работа для достижения поставленных в этой области целей, процесс должен быть продолжен. Как и все области, эта сфера также должна постоянно обновляться и совершенствоваться. На современном этапе эффективная борьба с коррупцией обусловливает необходимость применения новых методов, обеспечения прозрачности, усиления механизмов ответственности и контроля, расширения эффективных просветительских мер и использования информационных технологий. Думаю, что здесь в качестве приоритета важно использовать превентивно-профилактические способы, проводить системные реформы и институциональные преобразования и лишь как последнее средство использовать меры наказания. Поэтому для предотвращения коррупции большое значение имеют выявление способствующих ей случаев, постоянная оценка рисков, широкое применение структурных реформ и институциональных методов, расширение сотрудничества между гражданским обществом, частным сектором и средствами массовой информации, являющимися субъектами общественного контроля, и государственными органами. Если обратить внимание на последовательность мер, осуществленных в нашей стране в последние годы, в частности, если посмотреть на содержание и состояние исполнения двух важных документов, утвержденных Распоряжением Президента Азербайджанской Республики от 5 сентября 2012 года, – «Национального плана действий по борьбе с коррупцией на 2012-2015 годы» и «Национального плана действий по поощрению Открытого правительства на 2012-2015 годы», то можно увидеть все элементы такого подхода. В результате реализации планов действий будут усо-

вершенствованы деятельность государственных органов, государственных служащих, сферы управления и услуг, а также будет расширено участие общественности в работе официальных структур и обеспечена прозрачность.

Наряду с этим, одним из наиболее эффективных инструментов в борьбе с коррупцией и взяточничеством являются системные реформы и институциональные преобразования. Посредством учреждения новых институтов в системе должны быть осуществлены такие преобразования, чтобы были устранены причины, которые создают условия для коррупции и делают возможным фактор взятки. Среди этих реформ господин Президент особо подчеркнул «ASAN Xidmət» и инициативу «Электронное правительство». «ASAN Xidmət» – это практическая реализация девиза Президента Азербайджана «В центре государственной политики находится гражданин Азербайджана», так как эта служба нацелена на обеспечение удовлетворенности граждан, исключение фактов коррупции и взяточничества, применение современных технологий, формирование нового образа мышления в отношениях государственный служащий – гражданин. В настоящее время в центре «ASAN Xidmət» девятью государственными органами оказываются 23 правовые услуги. В будущем, наряду с расширением географии этой службы, предусмотрены увеличение количества видов услуг и оказание гражданам услуг по более широким сферам.

Создание и развитие «Электронного правительства» характеризуются как важная институциональная реформа по обеспечению прозрачности в деятельности государственных органов. Вам известно, что в 2011 году был подписан Указ Президента Азербайджана «О некоторых

мерах в области организации оказания государственными органами электронных услуг». Согласно Указу государственные органы организовали электронные услуги в соответствии с направлениями своей деятельности. В целях обеспечения организации электронных услуг на основе принципа «одного окна» был создан соответствующий портал электронного правительства. Сегодня услуги на основе принципа «одного окна» предлагаются по 187 из 417 электронных услуг. К этой системе уже подключились 40 государственных органов.

Хотел бы также отметить, что в 2011 году Азербайджан стал одним из государств, первыми присоединившихся к партнерству «Открытое правительство», и также активно участвует в других международных усилиях. Осуществленные меры высоко оцениваются соответствующими структурами ООН, Совета Европы, Организации экономического сотрудничества и развития и другими международными организациями.

Наконец, продолжаются жесткие и решительные меры борьбы с коррупционными преступлениями. В нашей стране действует Управление по борьбе с коррупцией при генеральном прокуроре, являющееся специализированным органом по осуществлению уголовного преследования в области борьбы с коррупцией. Этому управлению дано полномочие осуществлять оперативно-розыскную деятельность по коррупционным преступлениям, которая воспринимается на международном уровне как достойный одобрения опыт. Согласно отчету управления, в 2012 году были завершены и направлены в суды 170 уголовных дел в отношении 298 лиц. А в 2013 году уже завершены 19 уголовных дел в отношении 26 лиц. В настоящее время в производстве управления находятся 120 уголовных дел.

Таким образом, осуществленные комплексные меры в конечном итоге, несомненно, сыграют важную роль в предотвращении фактов коррупции. А это, в свою очередь, открыто демонстрирует политическую волю и решимость Президента Ильхама Алиева, свидетельствует о мобилизации необходимых ресурсов для достижения поставленной цели. Считаю, что благодаря решительному требованию, поручениям и рекомендациям господина Президента об усилении борьбы с коррупцией, а также последовательному продолжению осуществляемых мер будут достигнуты более серьезные результаты.

– Вы в то же время являетесь председателем Комиссии Азербайджанской Республики по борьбе с коррупцией. Некоторое время назад состоялось очередное заседание комиссии. Как Вы оцениваете результаты этого заседания?

– Отмечу, что на заседании Кабинета Министров, посвященном итогам социально-экономического развития в 2012 году и предстоящим в 2013 году задачам, Президент Ильхам Алиев поручил в целях устранения негативных явлений и более эффективной организации борьбы с коррупцией в сфере образования обсудить данный вопрос на Комиссии Азербайджанской Республики по борьбе с коррупцией. В связи с этим 26 января состоялось расширенное заседание комиссии с участием должностных лиц, ответственных за управление в сфере образования, где было серьезно обсуждено существующее положение. На заседании до внимания участников были доведены замечания и поручения господина Президента в связи с существующими в сфере образования негативными явлениями, даны соответствующие задания. На мероприятии были обсуждены вопросы качества образования, устранения коррупции

и других негативных явлений в сфере образования, в частности в высших учебных заведениях, управления, организации общего контроля в сфере образования, чуткого подхода к звучащим в общественном мнении мыслям об образовании, повышения заработной платы преподавателей за счет внутренних ресурсов, в целом, повышения финансовой прозрачности и другие вопросы. В целях устранения негативных явлений комиссией было принято соответствующее решение. Соответствующим государственным органам поручено подготовить и представить в Комиссию по борьбе с коррупцией свои предложения по достижению перелома на этом направлении. До внимания участников заседания было доведено, что в случае, если указанные негативные явления не будут устранены в короткие сроки, комиссией будут приняты соответствующие меры.

– Однако сразу после конференции оппозиция и некоторые печатные органы попытались обобщить критические высказывания господина Президента и отнести их ко всей системе управления, положению в стране. В целом, чем может быть объяснено нынешнее агрессивное поведение оппозиции?

– Некоторые политические группы, воспринимающие каждый успех Азербайджана как свою личную трагедию, и их зарубежные покровители прилагают серьезные усилия, чтобы сформировать в обществе ложное представление о развитии страны. Но какое общество в мире застраховано сегодня от негативных явлений? Такой страны нет. Замечания господина Президента подтвердили, что власти Азербайджана далеки от популизма, стремления создать искусственный образ, чтобы заработать политический капитал. Если в управлении есть

какие-либо недостатки и ошибки, то мы открыто говорим об этом и принимаем конкретные меры по устранению таких негативных явлений. Налицо и возможности, и решительная политическая воля для этого.

В этом году в Азербайджане будут проведены президентские выборы. Международный опыт показывает, что, в основном, оппозиционные силы начинают подготовку к очередным выборам сразу после прошедших выборов, пытаются наладить контакты с гражданами, различными социальными слоями, выносят на обсуждение свои намерения и планы действий, стремятся сплотить собственный электорат и мобилизовать своих сторонников. Естественно, политическим группам, деятельность которых носит сезонный характер и у которых нет никакой социальной базы в Азербайджане, нечего сказать обществу. Успехи власти очень огорчают их, ставят непреодолимую преграду перед их стремлением к власти. Поэтому они фактически встали на путь оппозиции не к власти, а к государству и народу. Произошедшие в Исмаиллинском районе события бытового характера вновь подтвердили, что некоторые политические группы в Азербайджане по сути осуществляют деструктивную деятельность, пытаются инициировать искусственное недовольство среди людей, нарушить общественно-политическую стабильность, клеветать на государственных чиновников, шантажировать и подрывать их авторитет, создать противостояние между структурами власти и должностными лицами, очернить деятельность официальных органов. Вдобавок, они стремятся завуалировать свою деструктивную деятельность демократическими лозунгами.

Хотел бы сказать, что в условиях демократического развития общества свобода личности является одним

из важных принципов. Однако общественный порядок – это категория, явление, которое представляет отнюдь не меньшее значение и в общем характеризует общество и особенно демократическое сосуществование. Поэтому те, кто, превратив «свободу личности» в тему для спекуляций, пытается нарушить общественный порядок, должны знать, что демократия и анархия являются антиподами. Одна из главных задач правоохранительных органов заключается именно в том, чтобы обеспечивать порядок в обществе, не допускать осуществления антисоциальных целей «любителей несанкционированных спектаклей». Могу решительно сказать, что деструктивная оппозиция, воодушевленная также произошедшими в последние годы событиями в различных странах, пытается прибегнуть к таким методам в Азербайджане. Но они могут быть уверены в том, что такие попытки никогда ни к чему не приведут.

С другой стороны, за последние более чем 20 лет «борьба» деструктивной оппозиции за политическую власть носила характер имитации и фактически стала наглядным примером саморазоблачения. Именно поэтому она обратилась к радикальным, политизированным религиозным группам и выбрала их своими партнерами. Считаю важным отметить, что общество, азербайджанская общественность увидели равную предательству позицию оппозиционных групп, необоснованно пытающихся выступать от их имени, и тех, кто именует себя «интеллигентами», в отношении пресловутого произведения Акрама Айлисли «Каменные сны» и еще раз убедились в том, какой цели они служат. Претендующая на власть, считающая себя оппонентом власти деструктивная оппозиция и те, кто злоупотребляет высоким званием интеллигента, даже в общенациональных вопросах встали не на сторону народа, а на противоречащую его воле позицию и открыто продемонстрировали свое истинное лицо. К большому сожалению, в нашем обществе пока еще есть такие. Однако наша общественность, наши граждане, наши подлинные интеллигенты и наша молодежь видят деяния таких, как Акрам Айлисли, и их покровителей, демонстрируют свою решительную позицию.

К сожалению, эти группы пытаются еще и сбить с толку молодежь, использовать их как средство. В связи с этим хотел бы отметить, что позиция тех, кто выступает в социальной сети Facebook с провокационными призывами относительно отдельных событий в жизни страны, не отражает общественного мнения. Являющиеся продуктом эмоций отдельных молодых людей эти призывы в социальных сетях, поддерживаемые и разжигаемые, в основном, продажной и радикальной оппозицией, не могут быть предлогом для нарушения охраняемого законом общественного порядка. Однако раскрытие запланированного преступления в результате оперативных мер, осуществленных на днях Министерством национальной безопасности и Генеральной прокуратурой республики, наглядно подтвердило, что группы, желающие нарушить общественную стабильность, выступают не только с призывами. Это достаточно беспокоящий вопрос. Так как «коктейль Молотова», наркотические средства, крупные денежные средства откровенно демонстрируют достаточную серьезность их намерений. Разумеется, было бы неверно делать какие-либо комментарии, которые могут повлиять на деятельность правоохранительных органов и следствие. Однако каждого человека, имеющего информацию о событии, интересует, откуда у нигде не работающих молодых лю-

дей столько наркотических средств и денег. Наверное, следствие прояснит эти вопросы.

В связи с этим хотел бы напомнить, что в 2011 году массы, состоявшие в основном из молодежи, на почве социального недовольства учинили беспорядки в Великобритании. Власти, правоохранительные органы, используя репрессивные методы, задержали около 2000 человек, организовавшие беспорядки молодые люди были осуждены, доступ к интернету, выход на такие социальные сети, как Facebook и Twitter, были ограничены. Конечно, здесь было бы неверно проводить какие-либо параллели с Азербайджаном, так как в нашей стране нет почвы для таких явлений. Но я считаю, что некоторые заинтересованные внешние круги и организации, настойчиво выдвигающие необоснованные и предвзятые претензии к нашей стране, должны адекватно и объективно подходить к событиям, происходящим в мире и в Азербайджане, отказаться от двойных стандартов.

– Сегодня азербайджанская молодежь окружена вниманием и заботой государства. Каким должно быть отношение здравомыслящей молодежи, составляющей подавляющее большинство, к таким действиям своих ровесников?

– Конечно, таких непатриотичных молодых людей, попавших под влияние оппозиции и определенных внешних антиазербайджанских сил, очень мало. Так как проводимая сегодня государством политика создает все условия для всестороннего развития молодого поколения, решения его проблем, активного участия молодежи в государственном управлении, общественной жизни, идущих в обществе процессах, для формирования их как патриотичных, ратующих за свое государство и народ граждан. Господин Президент всегда встречается с представителями молодежи, проводит с ними обмен мнениями, интересуется их проблемами и с целью решения этих проблем подписывает соответствующие указы и распоряжения, дает поручения. Наглядным примером внимания и заботы господина Ильхама Алиева о нашей молодежи являются Государственная программа «Азербайджанская молодежь в 2011-2015 годах», принятая с целью дальнейшего развития государственной молодежной политики, основа которой была заложена общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, создания условия для активного участия молодежи в менеджменте, обеспечения решения проблемы трудоустройства молодых специалистов и других их социально-экономических проблем, и осуществляемые в рамках данного документа меры. Созданный в 2012 году Фонд молодежи, обеспечив финансирование различных проектов молодежных организаций, повышает их активность, создает дополнительный стимул для более широкой реализации их потенциала в различных областях.

Принимаются необходимые меры по повышению качества образования в Азербайджане, подготовке грамотной и высокоинтеллектуальной молодежи, ее выдвижению и обеспечению активного участия в государственном управлении. Развитие кадрового потенциала государства за счет молодежи является одним из актуальных вопросов управления. В целях поддержки обучения молодых азербайджанцев в ведущих высших учебных заведениях зарубежных стран была принята специальная государственная программа. Число молодых людей, продолжающих обучение за рубежом в рамках программы, уже превысило 1800 человек. Своими высокими знаниями и мировоззрением они вносят свой

вклад в будущее Азербайджана, активно участвуют в работе по доведению до мировой общественности правды о нашей стране.

Все это дает основание сказать, что здравомыслящая молодежь, составляющая абсолютное большинство населения страны, будет и дальше, как это было до сих пор, поддерживать проводимую главой государства политику, никогда не станет участницей политической авантюры деструктивных групп. Сегодня здравомыслящая молодежь должна наладить контакты со своими ровесниками, попавшими под влияние различных антинациональных групп, вывести их с ошибочного пути. Для этого она должна активнее участвовать в диспутах и обсуждениях на различных мероприятиях, в аудиториях, средствах массовой информации и социальных сетях, демонстрировать свою позицию. Молодежные студенческие организации в университетах должны активизировать свои усилия в этом направлении.

– Вы призываете некоторые заинтересованные внешние круги и организации к объективности. Однако в деятельности некоторых действующих в Азербайджане международных неправительственных организаций и их местных представительств есть случаи скрытой коррупции, использования средств в вызывающих беспокойство целях. Что Вы можете сказать об этом?

– В настоящее время в Азербайджане в Министерстве юстиции зарегистрированы более 100 международных неправительственных организаций. Однако есть и организации, которые не прошли регистрацию, но фактически действуют, и их деятельность вызывает ряд вопросов. Поскольку финансовая отчетность прошедших регистрацию международных НПО находится в

плачевном состоянии, в реальности неизвестно, на что расходуется большая часть грантов и пожертвований, поступающих от зарубежных доноров. В этом вопросе нет прозрачности. Согласно действующему законодательству, информация о доходах и расходах местных и зарубежных НПО не может быть государственной или коммерческой тайной. Они должны ежегодно представлять в Министерство финансов соответствующий отчет, а министерство должно строго контролировать выполнение требований закона. В ряде случаев подлинные цели этих организаций остаются неопределенными. Когда возникает угроза национальной безопасности Азербайджана, когда правительство начинает предпринимать какие-то шаги, финансируемые этими организациями местные защитники и их международные покровители сразу же поднимают шумиху, начинают разглагольствовать о нарушении свободы слова и собраний. Порой эти фальшивые НПО не гнушаются даже пользоваться дипломатической защитой.

Проведенные исследования показывают, что даже после регистрации грантов продолжается выделение крупных финансовых средств, о которых не сообщается. Операции со средствами, отсутствие информации свидетельствуют о проявлениях латентной коррупции.

В ходе исследований были выявлены и другие скрытые механизмы. Местное представительство международной НПО не регистрируется, но головная организация предоставляет грант местным НПО, или же наоборот, регистрируется местное представительство, но головная организация вновь продолжает напрямую предоставлять гранты местным НПО. Несмотря на то, что местные представительства не зарегистрированы, головные организации некоторых международных НПО

выдают какому-то человеку доверенность и назначают его своим представителем. И этот человек начинает свою деятельность в стране. А эта деятельность с правовой точки зрения незаконна.

Некоторые международные НПО занимаются вопросами, которые в реальности не соответствуют их мандатам. Они официально объявляют определенный грантовый проект, но в реальности выделяют средства на совершенно иные, во многих случаях деструктивные цели. Специализирующиеся в сфере образования некоторые организации занимаются финансированием необразовательных проектов, а международные НПО, которые призваны помогать беженцам и вынужденным переселенцам, – финансированием оппозиционных НПО. Их доноры при предоставлении гранта хорошо знают, на что будут расходоваться деньги. Значит, настоящей целью являются не проекты в сфере образования, помощи беженцам и вынужденным переселенцам, а расширение сферы своего влияния. Некоторые зарубежные НПО, прошедшие регистрацию как гуманитарные организации, вопреки меморандумам о взаимопонимании, зарегистрировавшись в Министерстве налогов, занимаются даже коммерческой деятельностью.

В дополнение к этой теме хотел бы отметить, что наблюдается синхронная связь между периодическим снятием представителями некоторых зарубежных НПО со своих счетов крупных сумм наличных денег и происходящими в стране событиями. То, что эти финансовые операции носят ежемесячный характер, создает подозрения в выдаче данных средств отдельными международными НПО оппозиции в виде ежемесячного жалования. Посредством социальных сетей радикализируется мировоззрение молодых людей, их организовывают, за счет денег стимулируется их участие в незаконных мероприятиях. Некоторые представители таких организаций ранее были выдворены из стран, где они работали, за подстрекательство граждан к массовым беспорядкам. А в настоящее время они продолжают свою враждебную деятельность в Азербайджане. Хотя эти НПО долгое время неоднократно обращались для регистрации в Азербайджане и взяли на себя обязательство соблюдать принципы нейтральности, непредвзятости и сбалансированности.

Хотел бы выразить отношение к одному факту, связанному с деятельностью международных НПО в Азербайджане. На днях в местной печати была распространена информация о деятельности руководителя представительства Национального института демократии США в Азербайджане Алекса Григорьевса, направленной на нарушение общественно-политической стабильности в нашей стране. Если указанные там факты подтвердятся, то мы будем вынуждены приостановить наше сотрудничество с этой структурой. Вдобавок, представитель NDI признал свое участие в незаконной акции, которую пытались провести 10 марта на площади Фонтанов. Видимо, распространенная информация о Бакинском представительстве NDİ и его сотрудниках должна быть серьезно проверена.

Мы продолжаем наши наблюдения и исследования. Пока еще не считаю целесообразным называть другие организации, которые сегодня нарушают требования азербайджанского законодательства. Но если они не сделают соответствующих выводов, то мы принудим их уважать законы Азербайджана. Министерство юстиции также несколько раз предупреждало НПО, которые выходят за рамки своих уставных целей. Если данные НПО

не сделают выводов из этих замечаний, то в их отношении также будут приняты строгие меры. В целом, такие факты создают серьезное беспокойство в азербайджанском обществе, расцениваются как вмешательство во внутренние дела нашей страны. Соответствующие государственные органы должны серьезно подумать над этими вопросами.

– Однако ряд случаев дает основание сказать, что и действующие в нашей стране дипломатические миссии безразлично относятся к требованиям как международного, так и азербайджанского законодательств.

– Согласен с вами. В соответствии с Венской конвенцией 1961 года о дипломатических сношениях сотрудники дипломатических представительств при выяснении или изучении каких-либо условий или события на территории принимающего государства несут обязательство делать это законными средствами, иными словами, средствами, не запрещенными законодательством принимающего государства. Кроме того, в соответствии с указанной международной конвенцией, одна из основных функций дипломатических представительств заключается именно в поощрении дружественных отношений между двумя странами и продвижении этих отношений вперед. Но порой представители зарубежных посольств вмешиваются во внутренние дела Азербайджана, пытаются влиять на политические процессы и своими инструкциями – на их участников, в определенном смысле становятся заинтересованной стороной и нарушают требования как международных, так и азербайджанских законов.

С другой стороны, согласно Венской конвенции, у принимающего государства есть обязательство по осуществлению необходимых мер для обеспечения неприкосновенности сотрудников дипломатической миссии. В связи с выполнением этого обязательства Министерство иностранных дел Азербайджана адресовало аккредитованным в нашей стране дипломатическим миссиям соответствующее официальное уведомление и разместило данный документ на своей интернет-странице. В уведомлении отмечается, что сотрудники дипломатических миссий и члены их семей обладают возможностью свободно перемещаться на основе принципа взаимности по всей территории страны, за исключением оккупированных Арменией территорий Азербайджанской Республики и линии соприкосновения войск. Наряду с этим, им рекомендуется при планировании поездок в пограничные регионы предварительно проводить с Министерством иностранных дел консультации об этом. Кроме того, если планируется провести официальные встречи или участвовать в официальных мероприятиях в каком-либо регионе Азербайджана, то в этом случае за 7 рабочих дней до намеченной поездки посредством ноты должно быть сделано письменное обращение в МИД Азербайджана. Игнорирование в некоторых случаях требований конвенции и рекомендаций Министерства иностранных дел препятствует, в первую очередь, обеспечению безопасности дипломатов. Учитывая все это, я считаю, что аккредитованные в стране дипломатические миссии должны в своей деятельности руководствоваться положениями Венской конвенции и не вмешиваться во внутренние дела Азербайджана.

– Рамиз муаллим, Вы также затронули тему предстоящих в этом году выборов. Что думает Администрация Президента в связи с кандидатом,

как готовится к выборам и что конкретно ожидает от нынешних выборов? В ходе всех предыдущих выборов наблюдалось активное сотрудничество с международными организациями. Будет ли такое сотрудничество на нынешних выборах?

– Опыт последних 20 лет показывает, что граждане Азербайджана объединяются вокруг лидера, который отличается своим интеллектом, способностями крупного государственного деятеля, новаторством в управлении и знает все нюансы современной международной политики. Президент Ильхам Алиев обладает всеми качествами, присущими национальному лидеру. Политика, проводимая в предыдущие 10 лет под его руководством, обеспечила всестороннее и динамичное развитие Азербайджана, благосостояние нашего общества, национальные интересы нашей страны и рост ее международного авторитета. Господин Президент неуклонно продолжал политический курс общенационального лидера Гейдара Алиева, опираясь на доверие и поддержку народа, сумел мобилизовать все свои силы и потенциал правящей команды, добился нынешнего развития. Поэтому наш народ однозначно поддерживает осуществляемый господином Ильхамом Алиевым политический курс, считает необходимым его продолжение в будущем и не видит сегодня в стране альтернативы ему. Неслучайно, такие самые массовые, крупные организации Азербайджана, как Конфедерация профсоюзов, Совет аксакалов, Общество Красного Полумесяца, уже выдвинули кандидатуру господина Ильхама Алиева. Еще раз хочу отметить, что если мы примем во внимание вызывающие восхищение достижения нашей страны под руководством господина Ильхама Алиева, его высокий рейтинг среди народа, составляющий по

результатам проведенных социологических опросов 87-93 процента, и международный авторитет, а также то, что господин Президент руководит партией «Ени Азербайджан», которая объединяет в своих рядах более 600 тысяч граждан и является самой крупной и влиятельной политической организацией страны, то нетрудно будет представить результаты предстоящих осенью этого года президентских выборов – подавляющее большинство избирателей отдадут свои голоса Президенту Ильхаму Алиеву.

Несмотря на это, естественно, мы, как Администрация Президента, с организационной точки зрения готовимся к выборам, вместе с Центральной избирательной комиссией выполняем возложенную на нас работу, строим свою деятельность в направлении усовершенствования избирательной практики, проведения демократических, свободных и справедливых выборов.

Как и в предыдущие годы, мы вновь будем продолжать сотрудничать с международными организациями. Будем сотрудничать как с ОБСЕ, Советом Европы, Организацией Исламского Сотрудничества, СНГ, ГУАМ и другими международными организациями, так и со странами, поддерживающими с нами двусторонние связи, с их избирательными институтами.

Считаем, что совместно с нашими зарубежными партнерами мы проведем плодотворную и полезную работу, направленную на организацию выборов и обеспечение прозрачности избирательных процедур. Но во всех случаях последнее слово скажет гражданин Азербайджана и, независимо от того, кто и что думает, все решат только голоса избирателей.

АЗЕРБАЙДЖАН ГОТОВ И НАСТРОЕН ЛИШЬ НА РАВНОПРАВНЫЙ И РАВНОУВАЖИТЕЛЬНЫЙ ДИАЛОГ, ДРУГИЕ ФОРМЫ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ ДЛЯ НЕГО НЕПРИЕМЛЕМЫ

Интервью АЗЕРТАДЖ
(22.05.2014 г.)

– Прежде всего, позвольте поблагодарить вас за интервью. На днях чрезвычайный и полномочный посол США в Азербайджане Ричард Морнингстар дал интервью корреспонденту радио «Свобода», которое вызвало недоумение в азербайджанском обществе. Политологи, эксперты, депутаты, рядовые граждане высказали свое негативное отношение к интервью и оценили его как проявление непозволительного для дипломата тона. Прокомментировали интервью и представители Администрации Президента. Хотелось бы поговорить с вами на эту тему более детально. Как Вы, в целом, оцениваете это интервью посла Америки в контексте взаимоотношений между США и Азербайджаном?

– В первую очередь, мне хотелось бы поблагодарить всех тех, кто посчитал необходимым высказать свое отношение к позиции посла Морнингстара, изложенной в этом интервью. Это подлинно гражданская позиция наших людей.

Действительно, тенденциозное интервью посла США на фоне обострившихся геополитических процессов в мире и в том числе на постсоветском пространстве во многом по вине Запада, по меньшей мере, вызывает недоумение. Я затрудняюсь сказать, все же какие мотивы и причины побудили его дать подобное интервью и озвучить столь некорректные с точки зрения дипломатического этикета мысли. Это откровенно грубое вмешательство во внутренние дела страны. В любом случае, этому нет и не может быть оправдания. Еще раз хочу подчеркнуть, что мнение, высказанное послом, по сути, является открытым и непосредственным вмешательством во внутренние дела страны пребывания, что непозволительно в соответствии с Венской конвенцией о дипломатических сношениях. Более того, тон этого интервью напоминает, скорее, диктат и навязывание своих взглядов независимому государству.

Посол Морнингстар не должен забывать, что Азербайджан является самодостаточным государством, а не чьей-то колонией. Как посол США, Морнингстар просто обязан с уважением относиться к суверенитету страны пребывания. Кстати, это имеет прямое отношение и к послам некоторых западных стран, которые с подачи американского посла пытаются действовать подобным же образом. Неуважительного отношения к Азербайджану терпеть мы не намерены.

Президент Азербайджана господин Ильхам Алиев не раз говорил, что он не потерпит и не допустит пренебрежительного и неуважительного отношения ни к Азербайджану, ни к его народу. Полагаю, что наши американские коллеги хорошо осведомлены о позиции руководства страны. Но если посол США, невзирая ни на что, позволяет в адрес Азербайджана подобные грубые

выпады, значит, у него серьезные проблемы со своим статусом. К сожалению, это не первый случай, когда посол Морнингстар в непозволительной форме для дипломата пытается диктовать, вмешиваясь во внутренние дела нашей страны, что ставит под большой вопрос его профессионализм как дипломата. Еще один немаловажный факт заключается в высказываниях посла в отношении соседей Азербайджана. Подобного рода заявления есть не что иное, как чистой воды провокация. Азербайджан поддерживает и всегда будет поддерживать добрососедские отношения со своими соседями, вне зависимости от желаний третьих сил. И нынешняя обстановка в мире в очередной раз доказывает правоту и рациональность наших действий.

Исходя из контекста этого интервью, могу сказать, что посла очень сильно занесло. Он возомнил из себя некоего губернатора, который своим окриком должен править в Азербайджане. Самоуверенность посла обернулась против него же. Очень многие видные эксперты, в том числе и американские, считают, что в современной внешней политике Вашингтона очевидны элементы кризиса, и заявление господина Д.Керри – госсекретаря США о необходимости концептуальных перемен в этой области лишь подтверждает сказанное. Наверняка Морнингстар не уловил новых политических тенденций в мире. Очевидно, мировоззрение посла Морнингстара и тех, кто непосредственно руководит его деятельностью, застряло в прошлом и находится в противоречии со временем. Многополярный мир призывает отказаться от колониального мышления.

– Продолжим нашу беседу более предметно. Начнем с высказывания посла о том, что якобы именно США и ЕС являются гарантами независимости Азербайджана. И если завтра США уйдут из Азербайджана, «захлопнув за собой дверь», то нам придется очень худо. В качестве угроз же для суверенитета Азербайджана посол указывает на наших соседей, особенно пытается выделить Россию. Насколько это мнение соответствуют реальному положению дел?

– Никто не должен забывать, что согласно Конституции гарантом независимости страны является Президент Азербайджанской Республики господин Ильхам Алиев. Никакая внешняя сила никогда не выступала, не выступает и не может выступать в качестве гаранта нашей независимости. И пусть Морнингстар вовсе не переживает за нас, нынешний уровень развития Азербайджана, рост экономики и укрепление институтов государственности позволяют нам, опираясь на поддержку народа, защищать независимость страны.

Угроза независимости государств всегда исходила от тех, кто единолично правил миром. Сегодня ситуация другая.

Что касается второй части вашего вопроса, хочу напомнить известную истину – задача дипломатов открывать двери, а не хлопать ими за собой. Это может сделать каждый, но если на вас возложена миссия дипломата, то будьте добры исполняйте её с ответственностью и добросовестностью. Не надо шантажировать Азербайджан уходом из региона и провокационными высказываниями. Языком шантажа и угроз невозможно добиться доверия и расположения к себе. Не лучше ли строить свои отношения на равноправной основе и не надеяться на политику подавления государственной самостоятельности.

По словам Морнингстара, уже 19 лет как он знаком с Президентом Ильхамом Алиевым. Но, видимо, за этот

срок посол так и не освоил той истины, что азербайджанский лидер не воспринимает повышенных тонов, угроз и шантажа. Иначе он не позволил бы себе некорректных высказываний относительно положения дел в Азербайджане. Мы готовы и настроены лишь на равноправный и равноуважительный диалог, другие формы межгосударственных отношений для нас неприемлемы. Я не сомневаюсь в том, что в Вашингтоне политику в отношении Азербайджана определяют здравомыслящие и опытные политики, которые прекрасно понимают, какую геополитическую цену им придется платить за уход из Азербайджана. Это прекрасно осознают и в странах ЕС. Учитывая существующее положение международных дел, позиция посла США звучит очень несерьезно. Я не думаю, что США испортят из-за безответственных заявлений своего многословного посла отношения с Азербайджаном, с которым связывают энергетическую безопасность Европы. Согласитесь, традиционный прагматизм дипломатии США не допустит подобного. Что же касается Морнингстара, то у меня складывается мнение, что он не состоялся как посол в Азербайджане.

Теперь обратим внимание на слова представителя США относительно взаимоотношений Азербайджана со своими соседями. В очередной раз хотелось бы подчеркнуть, что внешняя политика Азербайджана опирается на добрососедские и мирные отношения с сопредельными странами. Мы не вмешиваемся в их внутренние дела, и того же требуем к себе. Что касается России, то эта страна – наш ближайший сосед, и отношения с ней всегда составляли особый вектор во внешней политике Азербайджана. Между нашими странами существует взаимопонимание, и не существуют каких-либо

нерешенных проблем, разве что проблема Нагорного Карабаха. Все возникающие вопросы решаются исключительно путем переговоров и равноправного диалога. Было бы необъективно считать, что между Россией и Азербайджаном на данный момент существует какая-та напряженность. Хотя определенными силами как внутри, так и вовне не раз делались попытки испортить отношения между Азербайджаном и Россией. Но благодаря мудрости и взаимному доверию глав этих двух государств подобные провокации не имели успеха.

Посол Морнингстар считает, что соседство Азербайджана с Ираном с юга, а с Россией с севера представляет якобы угрозу нашей стране. Хотя он почему-то забыл о главной угрозе территориальной целостности Азербайджана. Армения, которая оккупировала 20 процентов азербайджанских земель, является главной угрозой не только для целостности территории Азербайджана, но выступает пороховой бочкой в регионе. В США должны об этом беспокоиться, а не о том, кто является нашим соседом. До тех пор, пока армянские оккупанты не уйдут с наших земель, опасности начала военного конфликта в регионе не миновать.

Если США действительно считают себя гарантом независимости и пекутся о нашем благе, почему же они до сих пор не отменили поправку № 907 к «Акту о Поддержке свободы». Правда, Вашингтон на данный момент приостановил ее действие, но почему же американцы окончательно не хотят отменить эту поправку, если они настолько искренне заинтересованы в развитии двухсторонних отношений. Или почему США не влияют на Армению, чтобы она освободила оккупированные азербайджанские земли. Ведь известны случаи, когда США сразу же приступали к практическим дей-

ствиям, когда того требовали их интересы. Например, в Ливии, США и НАТО приступили к силовой акции против суверенного государства, и это тогда, когда еще не успели высохнуть чернила на документе СБ ООН. В одночасье было принято соответствующее решение и оперативно реализовано. Или же вспомним Ирак и бывшую Югославию, где США применили силу, не дожидаясь решений СБ ООН. Так по какой же причине США настолько безразличны к нарушению международного права со стороны Армении в отношении Азербайджана? Думаю, что посол США должен был, прежде всего, прояснить для азербайджанской общественности именно эти вопросы, которые по вине в том числе его же страны не находят своего решения более двадцати лет.

– В продолжение карабахской тематики. Из интервью ясно, что, вмешиваясь открытым текстом во внутренние дела Азербайджана, Морнингстар в случае с Карабахом уклоняется от прямого ответа. Мы понимаем, что, согласно известному выражению Ш.М.Талейрана, язык дан дипломату, чтобы скрывать свои мысли, однако почему-то этот принцип начинает действовать у западных, в том числе и у американских дипломатов исключительно в отношении карабахского конфликта. Почему? Кроме того, в связи с событиями в Украине посол отмечает необходимость активизации США на Южном Кавказе. Каково ваше мнение?

– Недавно исполнилось 20 лет режиму прекращения огня. За это время Азербайджан прилагал немало усилий для мирного урегулирования конфликта. Мы тесно сотрудничаем с Минской группой ОБСЕ и пытаемся использовать все возможности, чтобы достичь мира,

но, к нашему большому сожалению, результата пока нет. Почему? Ответ прост. Потому что Минская группа ОБСЕ, в которой США играют не последнюю роль, якобы не может заставить агрессора уйти с захваченных земель.

Как известно, все западные политические структуры согласны с фактом незаконной оккупации азербайджанских земель. Однако с подачи США все они призывают стороны решать проблему мирным путем. Армения прекрасно видит, что страны–члены Минской группы ОБСЕ создают видимость активности в решении проблемы, а на самом деле своим бездействием способствуют агрессору в затягивании решения конфликта.

Даже у рядового обывателя не вызывает сомнений, что если какое-либо соседнее государство захватит часть территории у стран–членов Минской группы ОБСЕ, то незамедлительно эта страна отреагирует на подобную оккупацию всей мощью своих вооруженных сил. А на агрессию армян они почему-то смотрят «сквозь пальцы». По-вашему, это не есть очевидное проявление двойных стандартов?

Однако факт остается фактом – американцы не считают необходимым проявлять активность в применении норм международного права в отношении агрессора. Вместо этого как бы поощряют действия армянских оккупантов.

Ежегодно Конгресс США оказывает материальную помощь сепаратистам Нагорного Карабаха. По различным данным, начиная с 1998 года непризнанному режиму была выделена финансовая помощь в размере 83 миллионов долларов. Фактическая же помощь составила около 40 миллионов долларов. Кроме того, с 1992 года по сей день США оказали Армении финансовую

помощь в размере более 2 миллиардов долларов. Какая часть из этих денег ушла сепаратистскому режиму – неизвестно. В прошлом году Подкомитет Конгресса США предложил увеличить финансовую помощь так называемой «Нагорно-Карабахской Республике» с 2-х миллионов долларов до 5-ти миллионов. Напрашивается вопрос, почему? Если США действительно желают торжества международного права, то какой смысл содействовать сепаратистам и тем более финансировать их?

Ни для кого не секрет, что США оказывают большое давление на Турцию с целью открыть границы с Арменией до решения нагорно-карабахского конфликта. Проявляя подобного рода старания, американцы не должны забывать, что границы были закрыты в связи с оккупацией Арменией азербайджанских территорий, и руководство Турции постоянно заявляет, что до тех пор, пока не будут освобождены захваченные районы, Анкара не изменит своего решения. Но по непонятным причинам США считают, что если пойти на уступки в отношении агрессора, это вынудит его на ответный компромисс. Логика американцев, конечно, поразительна, я бы сказал, в данном вопросе она вообще отсутствует. Всем ясно, что, добиваясь открытия границ, США вовсе не нацелены на решение карабахского конфликта, а преследуют лишь одну цель – включить Армению в сферу своего влияния. Играя в такие запутанные игры, Вашингтон должен понимать, что со стороны все это прослеживается довольно откровенно. Было бы интересно спросить посла США, до каких пор его государство будет поощрять сепаратистов, одновременно делая вид, что искренне желает решения конфликта.

Подобные действия США преследуют еще одну неприкрытую цель: испортить отношения между Азербайджаном и Турцией. Надо быть настолько наивным, чтобы не осознавать эти геополитические игры.

На Западе, в том числе в США, должны понять, что до тех пор, пока не будут освобождены оккупированные Арменией территории, Азербайджан никогда не согласится на сотрудничество с этой страной – форпостом другого государства, какие бы посулы ни делались.

Не может не вызывать удивления высказывание посла относительно дипломатической активизации США на Южном Кавказе в связи с событиями в Украине. Он так и говорит: наша позиция в отношении решения проблемы Нагорного Карабаха после кризиса в Украине стала более важной. Тем самым он признается в том, что США до сих пор не прилагали необходимых усилий для решения армяно-азербайджанского, нагорно-карабахского конфликта.

Запад вдруг осенила мысль о необходимости соблюдения международного принципа территориальной целостности Украины. В отношении Азербайджана этот принцип, а также определение «агрессор» почему-то вычеркиваются из всех межгосударственных соглашений и документов международных организаций.

Поэтому затрудняюсь сказать, является ли это высказывание искренним признанием американского дипломата, или же это очередное ничем не подкрепленное заявление. Если да, то очень многие вопросы стоит пересмотреть заново, если нет, то это очередные ни к чему не обязывающие слова Морнингстара.

– Морнингстар отмечает, что власть в Азербайджане не монолитна, в ней есть силы, которые стремятся испортить азербайджано-американские отношения, существуют разные взгляды на внешнеполитический курс страны. Он считает,

что ряд представителей власти является прозападно настроенным и видит будущее страны в тесных контактах с Западом, однако есть и другие – антизападники. Что вы можете сказать на этот счет?

– Это очередное заблуждение посла. Его слова не имеют ничего общего с действительностью. Команда Президента Ильхама Алиева достаточно монолитна. Успешная внешняя и внутренняя политика Азербайджана является наилучшим ответом на подобные гнусные инсинуации. Правительство страны проводит сбалансированную внешнюю политику и действует как того требуют национальные интересы. Преподносить сбалансированную внешнюю политику Азербайджана как отсутствие монолитности власти является попыткой выдать желаемое за действительность, если не сказать провокацией. При определении внешней политики, правительство не исходит из личных симпатий и антипатий отдельных лиц, а руководствуется жизненными интересами страны. Они четко прописаны в Концепции национальной безопасности Азербайджанской Республики. При желании посол США может ознакомиться с этим документом.

Высказывая подобное мнение, очевидно посол исходит из практики собственной страны, где среди политической элиты США существуют серьезные разногласия относительно того или иного направления внешней политики. В качестве наглядного примера можно вспомнить то, как президент США в течение целого года не мог назначить посла в Азербайджан. Это ли не показатель очевидных противоречий среди политической элиты США? Данный факт также является доказательством того, насколько внешняя политика США на Южном

Кавказе зависима от настроения армянских лоббистов. Думаю, все нужно называть своими именами, и посол должен знать это лучше других.

– Вызывают вопросы также слова американского посла относительно Майдановских событий в Украине. Господин Морнингстар считает, что из этого следует делать соответствующие выводы и извлекать нужные уроки. На что, по-вашему, намекает посол?

– Морнингстар прав, украинские события должны стать уроком для каждого суверенного государства. Они еще раз доказывают правоту нашего пути развития. Демократия – это долгий и довольно сложный процесс, к ней необходимо стремиться, однако данное действие должно быть аккуратным и детально продуманным. Авантюра и эмоциональные порывы, силы, подстрекаемые извне, никогда не будут способствовать утверждению стабильности и развитию в стране. Эти уроки мы усваиваем уже много лет. Активное участие Запада в трагических процессах Майдана очевидно. Представители Запада открыто провоцировали деструктивные силы на неправомерные действия, участвовали в акциях протеста, происходивших в Киеве против законной власти, поддерживали манифестантов, грозили санкциями против тогдашнего президента Украины Януковича. Все эти действия можно охарактеризовать как непосредственное и грубое вмешательство во внутренние дела суверенной страны. США и ЕС не скрывали того, что они прилагают все усилия для свержения президента Януковича и прихода к власти сил, которые отвечали бы их интересам. И к этому они готовились с начала 1990-х годов. Неслучайно, официальный представитель Государственного департамента В.Нуланд заявляла, что власти

США с 1991 года потратили на демократические процессы в Украине 5 миллиардов долларов. Но как показывает опыт, в большинстве случаев такие деньги расходуются на формирование разрушительных сил. К какой катастрофе привела финансированная Западом деятельность НПО и националистических сил в Украине, ни у кого не вызывает сомнения.

Для сравнения хочу сказать, что в разное время и к нам поступала информация, согласно которой определенными силами делались попытки реализовать схожие сценарии и в нашей стране. По мнению экспертов и аналитиков, на «фейсбуковскую революцию» весной 2013 года было потрачено более 3 миллионов долларов. И это преподносится как поддержка демократии. Надо быть политически безграмотным, чтобы не понять что скрывается за этой так называемой «революцией». Весь арабский мир перед нашими глазами.

Помогать становлению демократических институтов в том или ином государстве есть дело положительное. Однако лишь тогда, когда эти намерения служат интересам гражданского общества, а не тогда, когда «агенты влияния» или же «пятая колонна» выполняют задачи, поставленные иностранными спецслужбами.

Майдановские события показали, что вмешательство во внутренние дела стран и подталкивание их на конфликт с соседями в итоге приводят к трагическим результатам. Нельзя нарушать естественную динамику развития и нельзя утверждать демократию насильственными способами. Важно осознавать, что стратегия силового демократического транзита не может привести к развитию демократических институтов, а, скорее, способствует возникновению новых конфликтов с непредсказуемыми результатами. Такой опыт всегда оказывается кровавым

для его же инициаторов. Сегодня Украина стоит лицом к лицу с угрозой потери государственности, но со стороны Запада практических действий для урегулирования конфликта не наблюдается. Так где же те, кто так активно призывал политические и криминальные группы Украины к демократической революции и выделял на это значительные суммы?

Запад активно дает инструкции своим агентам в странах, на которые он, как говорится, «положил глаз», как надо избавляться от существующей власти, какими способами свергать неугодную Западу власть, делать революцию. Но как только «пятая колонна» вступает в действие, он тут же мобилизует весь свой пропагандистский арсенал на поддержку подконтрольных разрушительных групп.

Послу Морнингстару не стоит беспокоиться и волноваться относительно Азербайджана. Мы давно уже сделали для себя нужные выводы, притом не самые «плохие». Точнее, мы их сделали еще в 2003-м и 2005-м годах. История повторяется, и эту закономерность мы прослеживаем в очередной раз на примере Украины, которой еще долго придется приходить в себя от сегодняшнего кошмара.

– Посол Морнингстар в интервью касается и вопроса борьбы с коррупцией. Он утверждает, что она носит выборочный характер и в основном касается бытовой коррупции. Насколько такая постановка вопроса отражает действительность?

– Позволю себе не согласиться с подобной формулировкой. В Азербайджане борьба с коррупцией носит системный характер, в том числе и в области здравоохранения и образования. Учреждение такого института, как ASAN, тому подтверждение. Это самая значимая

институциональная реформа последнего десятилетия в области обеспечения прозрачности деятельности государственных органов и борьбы с коррупцией. Она может быть примером для самого Запада. С момента начала деятельности в январе 2013 года к услугам ASAN обратились 1 миллион 711 тысяч человек.

Азербайджан первая страна, присоединившаяся к Партнерству Открытое Правительство, которое было инициировано президентом США Бараком Обамой. Большинство специализированных международных организаций, таких как Экономическое Сотрудничество и Развитие, «Transparency International», высоко оценили деятельность в области борьбы с коррупцией. Согласно последним исследованиям «Transparency International», 68 процентов населения страны считают эффективными принятые меры в области борьбы с коррупцией. Кроме того, для привлечения институтов гражданского общества к борьбе с коррупцией и просвещению был принят закон о «Гражданском участии». Что касается превентивных мер, то только за 2013 год 201 коррупционное дело, а за первые пять месяцев 2014 года 66 дел были переданы в суд. Как видим, и в этом вопросе мнение посла грешит тенденциозностью. На мой взгляд, приведенные цифры лучше всего отвечают на поставленный вопрос.

– Посол Морнингстар считает, что в Азербайджане власти чинят НПО серьезные препятствия почти по всем направлениям, а министерства налогов и юстиции подвергают их постоянным проверкам. Насколько обоснованны эти обвинения?

– Я еще в прошлом году в интервью отмечал, что наряду с международными организациями, которые прошли регистрацию, действуют еще и не прошедшие

регистрацию. Естественно, их деятельность вызывает подозрение. В то же время финансовая отчетность зарегистрированных международных НПО практически отсутствует. В реальности неизвестно, на что расходуется большая часть грантов и пожертвований, поступающих от зарубежных доноров. В этом вопросе нет прозрачности. Согласно действующему законодательству, информация о доходах и расходах местных и зарубежных НПО не может быть государственной или коммерческой тайной. Они должны ежегодно представлять в Министерство финансов соответствующий отчет, а министерство должно строго контролировать выполнение требований закона. Такой порядок существует во всех цивилизованных странах. В ряде случаев подлинные цели этих организаций остаются скрытыми. Когда правительство в целях защиты национальных интересов пытается навести порядок в этом деле, предпринимать какие-то шаги, то местные НПО и их международные покровители сразу же поднимают шум, начинают разглагольствовать о нарушении свободы слова и собраний.

Проведенные исследования показывают, что даже после регистрации грантов продолжается выделение крупных финансовых средств, о которых не сообщается. Отсутствие информации о финансовых потоках свидетельствует о проявлениях латентной коррупции. Некоторые международные НПО занимаются вопросами, которые в реальности не соответствуют их мандатам. Они официально объявляют определенный грантовый проект, но в реальности выделяют средства на совершенно иные, во многих случаях деструктивные цели.

– Не секрет, что за последнее время наблюдается синхронная связь между финансовыми операциями представителей некоторых зарубежных НПО

и активизацией деструктивных сил в стране. Наверняка Вы помните деятельность бывшего руководителя представительства Национального института демократии США в Азербайджане. Не являются ли подобные действия вмешательством во внутренние дела Азербайджана?

– Еще раз хочу подчеркнуть, что действующие в нашей стране международные НПО должны организовывать свою деятельность в соответствии с требованиями азербайджанских законов. Одна из основных целей международных НПО – оказывать помощь развитию институтов гражданского общества, а не задавать политический тон своей деятельности, вмешиваясь во внутренние дела страны, провоцировать антизаконные действия.

Отвечу на этот вопрос цифрами. Филиалы и представительства неправительственных организаций США в Азербайджане, такие как IREX, ABA, NDI, Revenue Watch Institute, USAID, NED между 2003-2013 годами выделили местным НПО гранты на сумму около 25 миллионов долларов.

Кроме того, начиная с 1996 года, по примерным подсчетам, Фонд Сороса и связанные с ним организации выделили азербайджанским НПО около 50 миллионов долларов. Хотя Фонд официально свою деятельность в нашей стране приостановил еще в 2012 году, но финансирование сектора НПО не прекратил. Он продолжает осуществлять финансирование через аффилированные с ней организации. Хочу напомнить, что причиной приостановления деятельности Фонда Сороса – Фонда Помощи Институт Открытого Общества были не взаимоотношения с властью, а именно коррупционные скандалы вокруг выделенных денег местным НПО. А инициаторами данного действия были местные НПО,

обслуживающие интересы радикальных оппозиционных партий. Чтобы замять скандал, главный офис Фонда вынужден был пойти на такой шаг. Это только видимая часть айсберга.

Морнингстар утверждает, что есть давление на институты гражданского общества, на международные и иностранные НПО. Их проверяют Министерство налогов и Министерство юстиции. Надо исходить из чистой логики: а разве они не должны их проверять? Как бы поступили министерства налогов и юстиции в США в таком случае? Ведь законодательство США также предусматривает меры за нарушение закона, притом самые жесткие.

– И последний вопрос. Посол США считает, что в Азербайджане есть серьезные проблемы в области свободы слова и свободы собрания. Мол, власти противятся самостоятельному волеизъявлению граждан и чинят препятствия на пути становления современного гражданского общества. Особенно он сожалеет относительно преследования граждан, которые якобы являются носителями западных ценностей. Что Вы можете сказать по этому поводу?

– Отвечу на ваш вопрос вопросом. Скажите, в самих США все ли в порядке с соблюдением свободы слова и правами человека? Просто дело в том, с какого ракурса и с каким намерением мы рассматриваем эти вопросы. Возьмем те же Штаты. Весь мир с ужасом наблюдал за тем, как американские солдаты пытали мусульманских пленных в Гуантанамо и других секретных тюрьмах США в Европе. Позже стало известно, что очень многие из заключенных вообще не были причастны к преступлениям и терроризму, их задержали на основе непонят-

ных домыслов американских спецслужб. Люди были заключены в кандалы и на протяжении долгого времени содержались в самых ужасных условиях. Можно вспомнить акции протеста в США и Европе, такие как «Оккупируй Уолл Стрит», «Оккупируй Франкфурт» и т.д. Насколько грубо и жестоко обходилась с демонстрантами полиция этих стран, мировая общественность не забыла. А как объяснить непропорциональные действия полиции во время недавних демонстраций в Бельгии и Германии? Ведь все перечисленные нами страны считаются демократическими с развитым гражданским обществом.

Есть неопровержимые факты последних лет, когда США нарушают нормы международного права не только в отношении отдельных лиц, но и целых государств. Случаи с прослушиванием телефонных разговоров глав европейских государств являются ярким тому примером. Так почему же США при наличии многочисленных фактов грубейшего нарушения прав человека у себя пытаются преподать другим уроки демократии.

В Азербайджанской Республике обеспечены все права и свободы людей. Функционируют оппозиционные партии, издаются оппозиционные газеты. Оппозиционные партии имеют все возможности высказывать свои мысли и проводить массовые собрания в рамках закона. То, что полиция предотвращает несанкционированные акции, это нормально, так как все равны перед законом и все должны соблюдать его требования. Положения закона соблюдает и правящая партия, и мы не намерены поощрять нарушение закона.

Что касается понятия носителей западных ценностей. Я не знаю, кого посол Морнингстар имеет в виду конкретно. Мне такая категория неизвестна. Есть две категории граждан. Первая – те, кто с уважением относится к законам страны, а вторая – лица, которые готовы стать инструментом в руках третьих сил для удовлетворения своих корыстных целей. У них нет твердой системы ценностей. Такие люди живут как на Востоке, так и на Западе, и подобное деление посла, по-моему, является проявлением открытого неуважения к нашим национальным ценностям.

И наконец. Хотел бы призвать американского посла перестать поучать нас как надо жить. Если стороны не будут уважать и понимать друг друга, то их отношения никогда не принесут хороших результатов. Нам не нужны дежурные улыбки, нам нужны искренние партнеры. Мы свою дружбу доказывали не раз, и посол Морнингстар это знает хорошо. Азербайджанский народ ждет адекватных отношений.

– Спасибо.

МИРОПОРЯДОК ДВОЙНЫХ СТАНДАРТОВ И СОВРЕМЕННЫЙ АЗЕРБАЙДЖАН

Мы все являемся свидетелями того, как меняется в течение последних 25 лет геополитическая картина мира. «Бархатные революции» в странах Восточной Европы ознаменовали начало крушения так называемого «социалистического лагеря» и, по существу, были отправной точкой отсчета новой расстановки сил на мировой арене. Была заложена основа управления миром только из одного центра. После распада СССР биполярный мир сменился фактически однополярным, и все особенности существования в таком мире мы начинаем уже чувствовать в нашей повседневной жизни.

Поневоле мне вспоминается такой факт. В Академии общественных наук при ЦК КПСС в конце 80-х годов XX века мне не раз приходилось слышать в беседах с различными политологами, в том числе и из зарубежных стран, что развал СССР практически предрешен, а вслед за этим наступит время так называемого «переформатирования» Ближнего Востока.

Прошли годы. Наблюдая события «Арабской весны», я пришел к выводу, что наряду с внедрением в сознание масс тезиса о том, что «право на восстание является естественным правом граждан на сопротивление узурпации власти», здесь, конечно же, действуют хорошо проработанные технологии. Их авторы и механизмы подготовки такого рода акций хорошо известны. При этом, как ни странно, сопротивление происходит против правительств, которые пришли к власти в результате демократических процедур голосования и избрания.

Посещавший еще в период существования СССР страны Балтии небезызвестный Джин Шарп фактически является автором и инициатором апробирования методов, которые в свое время разрабатывались на материале Юго-Восточной Азии. Сегодня его называют неким симбиозом Владимира Ленина и Махатмы Ганди и считают фактически идейным отцом «Арабской весны». Действительно, «Братья-мусульмане» и близкие к ним организации не только массовым тиражом перевели на арабский язык такие работы Шарпа, как «От диктатуры к демократии» и «198 методов ненасильственных действий», но и выложили их на своих сайтах. Однако, если Лениным двигала идея построения коммунизма в отдельно взятой стране, а Ганди добивался независимости своей родины путем пассивного сопротивления, то в случае с Шарпом мы не столкнемся с высокими идеями и идеологиями. Основная цель – разрушение. Именно слом государственной машины обеспечивает внешним силам возможность создавать так называемый «управляемый хаос».

Политические эксперты считают, что Шарп выполняет установки спецслужб различных западных стран, в том числе и ЦРУ США. Очевидно, они недалеко ушли от истины. Но, тем не менее, надо признать, что, действительно, им внесены в арсенал борьбы с государственной властью новые методы и подходы. В качестве примера достаточно упомянуть, скажем, что Международный центр ненасильственных конфликтов в Каире для ознакомления оппозиционеров из различных стран с его идеями привлекал их к соответствующим тренингам.

Сегодня многие политологи отмечают, что «цветные революции» становятся угрозой безопасности в любом регионе и преследуют исключительно цели смены не-

угодных США правительств на контролируемые ими режимы. Все это происходит под предлогом демократизации и желания осуществить так называемые «программы демократии» в различных странах, в том числе и в бывших республиках СССР.

Экс-посол США в России Майкл Макфл лицемерит, когда заявляет, что сегодня представители президента США Барака Обамы «не спонсируют «цветные революции». Тем не менее, и он признается, что раньше США занимались этим. Касательно так называемой «бульдозерной революции» в Югославии и дальнейших событий в Сербии он откровенно признается, что «прямые деньги были переданы оппозиции, чтобы дестабилизировать ситуацию, и это сработало».

Но если шарповские технологии вступают в силу тогда, когда необходимо обеспечить паралич власти, то практика создания сети общественных институтов, которые якобы популяризируют модели американской политической культуры, несколько иная. Анализ показывает, что на самом деле соответствующие структуры из-за рубежа занимаются поддержкой, обучением и организацией в рамках неправительственных организаций всех тех, кто способен потенциально стать активным агентом по продвижению «американской демократии».

Они хорошо знают, что только при наличии соответствующего количества НПО, их регулярного финансирования и инструктажа можно добиться вовлечения в них достаточного числа лиц. Только после этого можно будет рапортовать в соответствующие инстанции о том, что уже подготовлена база для «цветной революции» в той или иной стране. Дальше уже будут действовать отработанные схемы. При этом трудно провести грань, когда ненасильственные методы борьбы за справедливость уступают место насилию и приводят к необратимым трагическим последствиям.

В сознание масс заранее внедряются определенные мысли типа «права народа на восстание». Также муссируется и такой тезис, что якобы революция есть явление рациональное и происходящее спонтанно – это выход из тупика сложившихся противоречий. Однако обращение к странам, пережившим «цветные революции», показывает, что объем проблем и противоречий многократно возрастает после осуществления этих революций.

Когда мы говорим о праве народа, было бы уместно обратиться к тем мыслителям, которые в деталях изучали правовые аспекты этой проблемы. Они достаточно ясно изложены в трудах такого непререкаемого авторитета в вопросах права, как Иммануил Кант.

Принципы права и бунт

И.Кант в своей работе 1793 года «О поговорке» рассматривает восстание как «злейшее и самое наказуемое преступление в рамках общности, потому что оно разрушает ее основы». Далее он продолжает свою мысль: «Добиваясь подобным образом своего права, народ совершает величайшую несправедливость, так как право, по меньшей мере, перестает иметь действие»[1]. При этом философ считал, что все рассуждения о справедливости бунтов основаны на том, что, несмотря на все обещания о немыслимых благах, в этом случае не принимается в расчет сам «принцип права». Именно его нарушение приводит к тому, что любой бунт завершает-

[1] Кант, Иммануил. Сочинения в шести томах. М., «Мысль», 1965. Т.4. Ч.2., с.59-105.

ся состоянием анархии. Таким образом, во имя высоких идеалов вершится нечто, приводящее к величайшей несправедливости, совершаемой одной частью народа по отношению к другой.

В рассуждениях мыслителя противопоставляются два принципа: принцип права и принцип счастья. Парадокс в том, что именно их подмена ведет к заблуждению в вопросах о праве народа на свержение государственной власти, что, в свою очередь, грубо нарушает права народа.

Попытаемся проанализировать принцип того, почему Кант отрицает право народа на сопротивление любой власти, в том числе и деспотической. Проследим кантовскую аргументацию:

– подданные хотят свергнуть правителя ради естественного стремления к счастью, но «отсылка к счастью является принципиально непригодной при обосновании права на сопротивление, так как она относится к представленным и требующимся материальным целям», которые субъективны, а значит, им недостает всеобщности. Обязанность подданного – подчиняться любой власти как законной;

– допущение права на сопротивление в государственном законодательстве привело бы к «раздвоению государственного авторитета» и расторжению единства государственной власти, так как оно позволяло бы недовольным подданным быть судьями;

– право на сопротивление рождает противоречие в Конституции. Ведь при наличии права на сопротивление «законодательная власть предоставляет право другой власти разрушить ее законодательство, а также саму себя. Это разрушение происходит на основе самой разрушающей нормы, что противоречиво»;

– поневоле в противостоянии встает вопрос о том, а «кто будет судьей?» в споре правителя и народа. Против каждого высшего судьи может быть выдвинуто новое право на сопротивление, так что мы можем уйти в бесконечность;

– у народа отсутствует компетенция суждения о государстве, ибо он ограничен частными мнениями, а с учреждением государства «народ отдает свою компетенцию обязывающего суждения»;

– у народа отсутствует право принудительной власти по отношению к государству, ибо народ не является государством, а подлежит его власти;

– право на сопротивление должно принадлежать только властному принуждению, которому вменяется в обязанность осуществление всех прав принуждения;

– сопротивление, по Канту, может мыслиться только в качестве уничтожающего законную Конституцию, как переворот всех гражданско-правовых отношений, а, следовательно, всякого права.

Таким образом, право на сопротивление не согласуется, прежде всего, с Конституцией государства. Несмотря на возможные несовершенства государственной власти, для ее смены существуют установленные механизмы. Любое их нарушение приводит, прежде всего, к правовому коллапсу.

Из столь пространного обращения к Канту ясно, что новые технологии смены власти, воспользовавшись правовой неграмотностью части населения, в сознание внедряют абсолютно чуждые идее права установки. Как стало ясно из обращения к кантовскому наследию, верхом абсурда является даже само словосочетание «право народа на восстание».

Политика двойных стандартов и «пятая колонна»

Начиная с конца сентября текущего года, вот уже два месяца как мир является свидетелем очередной попытки «цветной революции» уже в Гонконге. Эти события еще раз продемонстрировали нам, что определенные силы в мире пока что не отказались от использования «цветных революций» для смены неугодной им власти. И это несмотря на весь негатив и хаос, которые несут эти революции своими последствиями.

Ключевую роль в организации такого рода протестов играет так называемая «пятая колонна». Что же она собой представляет и кто является её вдохновителем? В разных странах она может быть разная. Опыт показывает, что соответствующие эксперты вначале дотошно изучают ситуацию в стране и в зависимости от многих факторов избирают те или иные группы населения для формирования из них «пятой колонны».

Известно, что это понятие впервые было применено в середине 30-х годов прошлого века франкистами, наступавшими на Мадрид. В то время армия генерала Франко наступала на Мадрид 4 колоннами, а под пятой подразумевалась деструктивная деятельность его агентов и диверсантов, действующих в тылу. В последующие годы этот термин претерпел значительные изменения.

На сегодняшний день существует множество интерпретаций «пятой колонны», начиная от агентурной сети внутри страны и кончая обозначением компактно проживающих этнических и религиозных групп, обеспечивающих интересы других государств. Историки используют это словосочетание для обозначения подрывной агентуры вражеских стран. Нередко этот термин при-

равнивается к коллаборационизму, т.е. осознанному, добровольному и умышленному сотрудничеству с врагом в его интересах, в ущерб своему государству.

Таким образом, «пятая колонна» – это отдельные люди или группа людей, организации и движения, которые прямым или косвенным образом работают на иностранные правительства, и чья деятельность преследует цель различными способами или методами нанести ущерб национальным интересам собственной страны. Самое удивительное, что порой «зеленая» молодежь, будучи увлеченной самим фактом своего участия в каких-то важных процессах, плохо себе представляет, что ее используют в качестве орудия для достижения своих целей.

Специфической тенденцией в этой сфере является то, что глобализация и усиление взаимозависимости в международных отношениях, выход на международную арену отдельных НПО и транснационализация категории прав человека привели к тому, что «пятая колонна», приспосабливаясь к современным условиям, приобрела новую форму.

Сегодня различные международные правозащитные организации, мозговые центры и просто НПО США и их союзники в Европе, маскируя свои подлинные цели, учредили огромную сеть своих филиалов по всему миру якобы для защиты прав человека, распространения демократических ценностей и организационных основ рыночной экономики. Именно они и выступают в роли «пятой колонны» нового образца. В развивающихся странах, и в особенности в странах постсоветского пространства, указанные структуры работают, не считаясь с законодательством этих государств. Большинство этих организаций получают огромную финан-

совую поддержку напрямую от правительств западных государств или же через различные фонды, которые формируются спецслужбами.

В XXI веке отношение Запада к государствам других регионов изменилось лишь по форме. Развитые страны Запада, в том числе и США, сегодня по-прежнему открыто проводят политику двойных стандартов, вмешиваются во внутренние дела большинства стран мира, используя права человека как инструмент давления на правительства. Именно с этой целью они формируют в них «пятые колонны» нового образца и пытаются с их помощью определять внутреннюю и внешнюю политику этих государств. Целью подобной практики является не защита свободы и прав человека, а принуждение того или иного государства к желаемым уступкам для достижения конкретных политических и экономических выгод. Именно это и является реализацией новой формы силовой политики в международных отношениях в XXI веке.

Распространение демократии в контексте национальных интересов США

Многие исследователи согласны с тем, что самым опасным для системы международных отношений является продвижение различных идей политического характера под прикрытием идеи демократии. Именно такими словами можно описать политику США в современном постбиполярном мире, фактически трансформировавшемся в однополярный. В частности, это ярко проявляется во взглядах Барака Обамы, который под «мирными» лозунгами активно продвигает национальные интересы США. Так, выступая на ежегодном форуме «Глобальная инициатива Клинтона», он заявил о том, что поддержка гражданского общества за рубежом является вопросом национальной безопасности, и что Вашингтон всегда будет поддерживать различного рода НПО, правозащитников по всему миру.

За этими, на первый взгляд, гуманистическими намерениями распространения демократии стоят вполне реальные политические цели США. Это заявление Барака Обамы наглядно показывает, что внимание США к НПО, организациям гражданского общества, правам и свободам человека вызвано исключительно геополитическими интересами Америки. Среди них можно отметить поддержку прихода к власти послушных и исполняющих указания США групп, продвижение американского капитала на новые рынки и применение современных форм эксплуатации природных богатств других стран, нивелирование национальных и культурных особенностей различных наций с целью сделать их еще более зависимыми от себя, формирование «потребительской демократии и культуры» и т.д. Кто-то называет это современной формой колониализма, кто-то говорит об обреченности мировой экономики на поиск новых рынков и т.д. Но суть от этого не меняется.

С другой стороны, заявления Барака Обамы о том, что каждая страна, которая движется к демократии и развивает институты защиты прав человека, – наш друг и мы их всегда поддерживаем, также чрезвычайно далеки от истины и являются продолжением вышеуказанной политики. Например, Вашингтон, исходя из своих геополитических интересов, а не из побуждений распространения демократии, поддерживал недемократический режим С.Хусейна в период ирано-иракской войны поставками вооружений. Конечно, можно сослаться

на принцип: «враг моего врага – мой друг», но в данном случае этот тезис, скорее, отражает политические и экономические интересы США, чем желание помочь установлению мира в регионе.

Американская администрация на протяжении десятилетий нарушает главные принципы политического реализма, которые были сформированы еще отцом-основателем этой школы Гансом Моргентау. Не будем вдаваться в детальное обсуждение всех этих принципов. Приведем лишь один из них: «Универсальные моральные ценности не могут быть средством оценки политики тех или иных государств. Государства должны ставить принцип выживания выше моральных ценностей... Нормы морали различны в различных государствах»[1].

Из этих тезисов Моргентау следует: нельзя судить о политике государств с точки зрения добра и зла. Иначе говоря, то, что может казаться для США злом, вовсе не является таковым для других государств. Эту проблему очень эффективно решает категория «национальный интерес», которая предостерегает от манипулирования нормами морали в политике. Даже правовые обязательства должны отступать перед национальными интересами государств на международной арене, и это есть «железный закон международной политики» по Моргентау.

С другой стороны, посыл Моргентау о том, что нормы морали вовсе не универсальны, говорит о том, что система международных отношений должна интерпретироваться, исходя из национальных интересов и политической целесообразности. В противном случае нормы морали попросту будут неэффективны для оценки поведения государств на мировой арене.

[1] Hans Morgenthau, 1948. Politics Among Nations (New York: Knopf), Chapters 1 and 2. http://www.people.fas.harvard.edu/~plam/irnotes07/Morgenthau1948.pdf

Несмотря на это, сегодняшняя администрация Обамы активным образом пытается давать оценки действиям тех или иных государств, исходя исключительно из своих политических намерений. Белый дом не хочет даже считаться с тем, что каждая страна в мире имеет свои интересы, цели развития и особенности политической культуры. Невозможно ожидать, чтобы все страны мира жили по правилам, предписанным США. Это априори невозможно, так как сам мир разный, он не одинаков и разнороден.

Даже дети, родившиеся в одной семье и получившие одинаковое воспитание – разные, не говоря уже о странах в различных точках земного шара с исторически сложившейся социальной, экономической, духовной и политической структурой, присущими им национальными интересами. Мир многообразен, как и многообразно содержание политических отношений между различными государствами. Пора бы это осознать внешнеполитическим стратегам Белого дома. Хотя сложно предположить, что они этого не осознают. Но дело в том, что политические цели, приукрашенные различными лозунгами, в том числе о «национальных интересах» США, перевешивают всевозможные реальности.

Идею регионализации международных отношений подтверждает также и Копенгагенская школа по международной безопасности. Ее представитель, профессор Лондонской школы экономики и политических наук Барри Бузан пишет о том, что в условиях распада биполярной (двухполюсной) системы международных отношений и окончания идеологического противостоя-

ния Запада и Востока повышается объем независимого международно-политического процесса в различных регионах[1].

Следовательно, по мнению этого автора, в постбиполярном мире возможности проекции принципов глобального уровня международных отношений на регион уменьшаются. Региональные государства получают больше возможностей усилить маневренность своей внешней политики. Исходя из всего этого, казалось, глобальные силы должны адаптироваться в различных регионах к меняющейся логике развития. Но в реальности это не так. Внешнеполитическая стратегия США и их союзников на Западе, демонстрируя свою гегемонию, все еще не хочет адаптироваться к тем или иным региональным условиям. Такие действия расходятся с реальностью, вступают в противоречие с многообразием мира. Именно это является, например, главным ограничителем эффективности проводимой США внешней политики.

Однако один из самых откровенных западных политологов Збигнев Бжезинский не согласен с подобной оценкой. Он считает, что, занимая лидирующее положение, США выступают в роли «старшего брата», восстанавливающего порядок во всем мире. По его мнению, «США выступали и будут выступать в роли главного миротворца». Но пока, к сожалению, факты говорят совсем другое. Несправедливость и субъективизм превалируют во внешней политике США.

---

[1] Security: A New Framework for Analysis Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde 1997
http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Internationale_Beziehungen/BA_Einfuehrung_in_die_IB/BUZAN%20+%20WAEVER+%20WILDE_%201998_Security_CH%201+2.pdf

Опыт современного мирового развития свидетельствует, что однополярность, наращивание доминирования одного центра силы не приводят к росту доверия между народами и государствами. Это – неустойчивая конструкция, которая доказала свою неспособность влиять на гармонизацию международных отношений, служить основанием для налаживания порядка в мире и обеспечения региональной и глобальной безопасности. Совсем неразумно перестраивать мир в соответствии со своими интересами. Ведь не сложно видеть, что агрессивное продвижение своих интересов, прикрытых ширмой демократических ценностей, становится, наоборот, преградой на пути распространения американских либеральных идей, нежели их локомотивом, как считает Барак Обама. Это подчеркивают даже видные американские ученые в сфере международных отношений, такие как, например, Стивен Уолт.

Он пишет: «Главные черты либерализма исключительно привлекательны, и я очень благодарен судьбе за то, что практически всю свою жизнь прожил в либеральной (в основном) Америке. Однако моральная привлекательность таких базовых либеральных принципов не означает, что это здравое и логичное руководство по реализации внешней политики. На самом деле, история двух последних десятилетий говорит о том, что если великая держава будет проводить свою внешнюю политику главным образом на основе либеральных идеалов, это наверняка приведет ее к дорогостоящим провалам. К сожалению, опыт прошедших 20 лет показывает, что либерализм – это плохой советчик по проведению внешней политики...»[1].

---

[1] Democracy, Freedom, and Apple Pie Aren't a Foreign Policy. Stephen M. Walt http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/07/

По его мнению, либерализм не может дать четкую стратегию в вопросах внешней политики. Если то или иное государство руководствуется на международной арене не западными понятиями и ценностями ведения международной политики, то Вашингтон реагирует на это серьезными вспышками гнева и ненависти, что в реальности усугубляет создавшееся сложное положение дел.

Подобный стереотип обусловлен тем, что концепция либерализма прививает большинству американских политиков идею безальтернативности либеральных западных ценностей. Следовательно, американские политики не могут даже и представить то, что существует также мир, отличный от их мира, в котором есть свои ценности и мораль. Такое поведение значительно ограничивает маневренность внешней политики США и, скорее, усиливает поляризацию в конфликтах «на своих и чужих», нежели помогает ее реализации.

О кризисе сегодняшнего миропорядка также говорит один из патриархов внешней политики США профессор Генри Киссинджер в своей новой книге «Мировой порядок: размышления по поводу характера наций и хода истории», в которой он пишет: «Однополярный отрезок времени приближается сегодня к своему бесславному концу. Америка при Джордже Буше-младшем после терактов 11 сентября (2001 года) взвалила на себя непосильную задачу, а во время его первого президентского срока произошла милитаризация внешней политики, результатом которой стали – в лучшем слу-

/01/american_values_are_to_blame_for_the_worlds_chaos_democracy_human_rights_ukraine_iraq
http://inosmi.ru/world/20140703/221401996.html

чае – тупиковая ситуация в Афганистане и сложное положение в Ираке. Результат: раскол западного альянса, разочарованное американское общество и усиление теократического Ирана. При Бараке Обаме Соединенные Штаты, возможно, зашли слишком далеко в коррекции своего курса. Акцент делается на возвращении американских солдат домой – сначала в Ираке, а затем в Афганистане. Однако в настоящее время Соединенные Штаты готовы вновь начать активные военные действия на Ближнем Востоке, а также прилагают усилия для сдерживания Путина. Политику, проводимую после «Арабского пробуждения», также сложно назвать последовательной...».

Вывод, к которому он приходит, заключается в необходимости обновления основных принципов глобальной геополитики. Его тезис «существующая система международных отношений переживает кризис» отражает современную реальность. По его мнению, прочную позицию во внешней политике США сегодня занимают те, кто выступает за распространение американских ценностей по всему миру даже ценою применения жесткой силы.

Многие механизмы обеспечения миропорядка сложились достаточно давно. И причина современного кризиса в международных отношениях связана с тем, что их ломают, вместо того, чтобы провести разумную реконструкцию и адаптировать к современным реалиям. Совсем не случайно Генри Киссинджер, подчеркивая, что «Концепция порядка, лежащая в основе современного мира, находится в состоянии кризиса», объясняет это стремлением крупных держав не к созданию баланса сил, а к максимальному обеспечению своих собственных интересов. Кстати, он пишет и о другой причине кризиса миропорядка: за всем этим стоит по-

иск Соединенными Штатами Америки новых способов обеспечения мирового лидерства.

И как бы в подтверждение этих выводов Генри Киссинджера, совсем недавно – в середине ноября – на саммите двадцатки (G20) в австралийском Брисбене Барак Обама назвал США «единственной мировой державой», способной противостоять любой угрозе. Это был новый предупреждающий сигнал мировому сообществу, чтобы оно «не мечтало о многополярном мире».

И в самом деле, сегодня за такими заявлениями Белого дома, как, например, «обеспечиваем мир и согласие в регионе», «распространяем демократию», «хотим принести в регион стабильность» и т.д., стоят совершенно другие цели. Чтобы удостовериться в этом, достаточно объективно посмотреть на причины межгосударственных конфликтов и возникновения войн в современном мире.

И все же пора администрации Барака Обамы задуматься об ущербности подобной внешней политики США в условиях, когда о кризисе системы говорит даже такой видный ученый-международник и человек с большим опытом работы во внешней политике США как Генри Киссинджер.

Современный кризис в международных отношениях, несомненно, вызван политикой США. Его корни лежат в неправильной имплементации теории «мягкой силы» (soft power), разработанной американским ученым Дж.Найем в русле неолиберализма. Под «мягкой силой» имеются в виду, прежде всего, невоенные средства, меры экономического, информационного, культурного и иного влияния. Негосударственные субъекты являются ключевыми игроками в ее продвижении. «Мягкая сила» по Дж.Найю – это «умение добиваться

того, чтобы другие страны хотели то, чего хочет твоя страна, вовлекать и сотрудничать с ними, нежели сдерживать и принуждать»[1].

Да, мировое сообщество не смогло представить альтернативу американской политике на глобальном уровне. Последней альтернативой был коммунизм, но этот эксперимент не оправдал себя. После распада социалистического лагеря США добились заметных успехов в политике вестернизации по всему миру. Однако очень часто идеи «света и демократии», которые Америка несет миру, продвигаются далеко не гуманными способами. Примеров предостаточно. В американской теории демократического транзита данному постулату посвящено даже отдельное направление – «теория силового демократического транзита». Но как показывает практика, такого рода эксперименты на Ближнем Востоке приводят, скорее, к небывалому росту терроризма, всеобщему хаосу и эскалации напряжения, нежели к процветанию, миру и демократии. Указанная стратегия имела большую популярность в период президентства Дж.Буша-младшего.

Кстати, в этом признается и бывший госсекретарь США Мадлен Олбрайт. Выступая 21 ноября этого года (2014 г.) в Национальном фонде поддержки демократии, она отметила, что усилия по продвижению демократии стали ассоциироваться с ее милитаризованным аспектом. «Действия предыдущей администрации привели к тому, что демократия получила плохую репутацию, в частности, из-за того, что произошло в Ираке», – цитирует ее радио «Голос Америки» 21 ноября 2014 г.

[1] Nye, Joseph. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power (New York: Basic Books, 1990)

С приходом же к руководству США Барака Обамы мировая общественность связывала свои надежды на изменение агрессивной внешней политики. Но что мы видим на сегодня? В Сирии и Ираке ширится операция против ИГИЛ, которую сами же США и создали в результате вооружения сирийской оппозиции, не прогнозируя его последствия. На сегодня американские генералы не собираются даже ограничиваться лишь воздушными атаками и требуют от Белого дома сухопутного вторжения, ссылаясь на неэффективность одних воздушных атак для уничтожения ИГИЛ. Страны Магриба все еще не могут полностью восстановить общественный порядок, который был разрушен «Арабской весной», так активно поддерживаемой со стороны США против их же бывших «демократических» союзников.

В этом регионе военными переворотами свергаются общенародно избранные лидеры, а западные демократии только и печатают лишь коммюнике «о глубокой озабоченности». Где же реализация идей Обамы о том, что США стоят за каждым, кто непреклонно движется к демократии? Разве это вовлечение и кооперация, на которые ссылался Дж.Най, говоря о «мягкой силе»? Маловероятно, что бомбардировками, подготовкой «цветных революций» и похожими деструктивными сценариями можно побудить другие страны хотеть того же, что и США. Все эти факты говорят о том, что так называемое либеральное содержание американской внешней политики лишь ширма для реализации эгоистических «национальных интересов», которые неизменны, как и говорил Ганс Моргентау.

Если США неизменно придерживаются своих национальных интересов, то почему другие страны должны игнорировать собственные интересы или же идти на

непонятные и чреватые деструкцией уступки? Почему дело, заведенное на Э.Сноудена, в США считают уголовным (но не политически мотивированным), хотя он вроде бы тоже поступил как настоящий либерал – поставил свободу выше безопасности и раскрыл миру нарушения США многих национальных и международных законов и норм. В то же время уголовные разбирательства по делам Лейлы и Арифа Юнус, а также других представителей «пятой колонны» США и европейские международные «неправительственные» организации считают политически мотивированными? Почему США требуют от всех транспарентности и призывают к борьбе с коррупцией, в то время как деятельность ими же созданных НПО в различных точках мира достаточно коррумпирована и не открыта для общественного контроля?

Неправительственные организации (НПО) в роли «пятых колонн» нового поколения

Из истории государств мы знаем, что различного рода агенты, работающие в пользу иностранных государств, террористы и сепаратисты главным образом осознанно шли на подрыв государственности, антиконституционные действия и т.д. Уверенность в этом им придавало то, что их деятельность обеспечивалась сильной зарубежной поддержкой и хорошо оплачивалась. Для иностранных государств самым большим риском было раскрытие их планов по созданию «пятой колонны». Они опасались, что его участники могут сдать своих зарубежных покровителей, нанося тем самым урон официальным двусторонним межгосударственным отношениям. Именно для минимизации та-

кого рода рисков в США на волне распада Советского Союза была разработана концепция работы с «пятыми колоннами» в постсоветских государствах.

Если раньше вопросами вербовки членов «пятой колонны» занимались в основном спецслужбы, то к началу 90-х годов прошлого столетия значительные полномочия и финансы для поддержки и формирования «пятых колонн» были делегированы госдепартаменту США, который в свою очередь осуществлял эту работу через близкие ему НПО и фонды. Это уже не был тот самый черный бюджет ЦРУ, который был скрыт от общественности. Теперь он был открыт для мира с такими достаточно общими разделами расходов, как поддержка демократии, защита прав человека, обеспечение свободы СМИ и т.п. На эти разделы тратились громадные суммы, но главной заслугой было вовсе не это. США, как бы отойдя от методов прямой вербовки, значительно усовершенствовали связи напрямую между агентами и резидентами «пятых колонн».

Зачастую многие представители НПО, созданных США в развивающихся странах, даже и не догадываются, что они выступают в роли «пятых колонн» и что ими и их информацией пользуются в целях дестабилизации обстановки в их же собственной стране, что они являются агентами большой американской политики, прикрытой понятием «распространение ценностей демократии». В результате, даже при раскрытии таких сетей, их представители мало что могут сказать, так как толком и сами не знают, на реализацию каких конкретно планов они работали. Именно это является главной отличительной чертой нового поколения «пятых колонн» и сегодняшнего характера работы США и их союзников с этими своими агентами.

Другой немаловажной реальностью являются сама нетранспарентная деятельность приближенных госдепу НПО, факты коррупции в них и доминирование государственных средств в бюджетах этих организаций. Например, схема финансирования деятельности различных НПО по формированию «пятой колонны» в Азербайджане примерно такова. Госдеп выдает деньги основной организации по продвижению демократии – USAID (Агентство США по международному развитию). USAID в свою очередь финансируют NED (Национальный фонд демократии), который в свою очередь выделяет средства таким организаторам «цветных революций», как IRI (Международный республиканский институт) и NDI (Национальный демократический институт). Помимо этого, USAID финансирует напрямую местные НПО и другие представительства иностранных организаций в Азербайджане. Наряду с этим, Национальный фонд демократии (NED) непосредственно сам также финансирует местные НПО и представительства иностранных организаций в нашей стране.

Прохождение финансовых потоков наглядно видно по схеме, которая приводится. Она лишь частично дает понять, как на самом деле работают все неправительственные фонды и организации, главными целями которых являются формирование и поддержка «пятых колонн». Фактически деньги налогоплательщиков США тратятся на то, чтобы осуществить смену власти в той или иной стране или же заставить ее правительство выполнять требования американской администрации. И этот мнимый гражданский сектор в лице неправительственных организаций Белый дом пытается преподнести как распространителей демократии.

Схема финансирования сектора НПО через Американские фонды

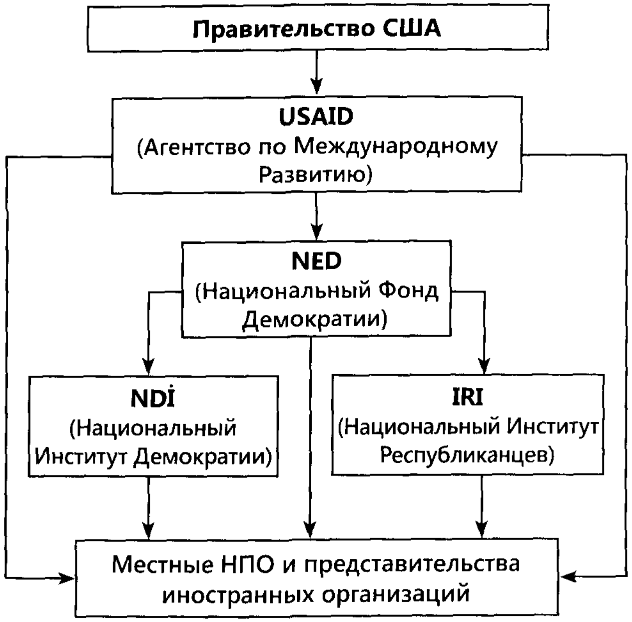

По мнению геополитического аналитика из Нью-Йорка Эрика Драйцера, США и их союзники перешли к стандартной демагогии о «правах человека», «свободе гражданского общества» и «демократии» в целях дестабилизации обстановки в Азербайджане. Например, одним из так называемых «политических заключенных» является Анар Мамедли – руководитель Учебного центра по мониторингу выборов и демократии. Автор пишет: «Организация с момента своего основания в 2002 году была придатком «мягкой силы» США. Она создана при финансовой поддержке Национального демократического института (NDI), ответвления Национального фонда в поддержку демократии, финансируемого пра-

вительством США с задачей распространения «мягкой силы» во всем мире с помощью НПО и организаций гражданского общества».

Эрик Драйцер считает, что Мамедли Анар, как и его коллеги – «политические заключенные», на самом деле являются агентами США и их союзников, чья политическая и общественная жизнь обязана целиком западным организациям. Почему США размещают агентов, в чьи обязанности входит ставить под сомнение выборы, принуждая тем самым правительства, впавшие в немилость, к покорности? За ответом далеко идти не надо. Достаточно вспомнить «революцию роз» в Грузии в 2003 году, «оранжевую революцию» в Украине в 2004 году.

Продолжая свои мысли, он отмечает, что если посмотреть на список так называемых «политических заключенных», представленных Вашингтоном и Брюсселем, то станет очевидно, что они действуют от имени зарубежных спонсоров с целью заставить Азербайджан поступать в соответствии с американскими требованиями. В этом нет ничего нового, так как США используют организации гражданского общества и НПО по всему миру как инструмент давления для достижения своих целей, осуществления смены власти или же для того, чтобы заставить выполнять их предписания. Словом, меры воздействия на «непослушных» хорошо известны и многократно опробованы: силовые акции, экономическое и пропагандистское давление, вмешательство во внутренние дела.

Иными словами, всякие рассуждения о гражданском обществе – это кодированный язык для реализации схем «мягкой силы» США. Следовательно, любые действия против этих организаций со стороны государств рассматриваются как попытки подрыва американских

интересов. Азербайджан, заморозив деятельность NDI, активы организации World vision, Ассоциации юристов Америки (ABACELLI), а также Совета по международным исследованиям и обмену (IREX), допустил, по мнению стратегов Вашингтона, неправомерные действия. Они считают, что поскольку все эти учреждения финансируются непосредственно США, европейскими государствами и организациями, Азербайджанское государство не должно было принимать меры, регулирующие их деятельность.

Наряду с этим очевидно, что и принятие новых нормативно-правовых актов, связанных с деятельностью неправительственных организаций, направлено на обеспечение законности в этой сфере и облегчение взаимодействия НПО с соответствующими государственными структурами.

Усиление прозрачности является основным содержанием всех реформ, проводимых в Азербайджане. Мы исходим из того положения, что мероприятия по обеспечению прозрачности в деятельности должны охватить деятельность не только государственного сектора, но и институтов гражданского общества. И это справедливо.

С 20 ноября вступил в силу законодательный акт о деятельности НПО – Закон «О грантах». В соответствии с ним, гранты могут выделять только те иностранные организации, которые имеют право выступать в качестве доноров в нашей стране и чьи филиалы или представительства прошли регистрацию. Это обеспечит прозрачность выделения грантов НПО. А самое главное – понять, для какой цели они будут использованы.

Обусловлено это тем, что деятельность различных структур гражданского общества, особенно международных НПО, в Азербайджане недостаточно прозрачна.

Здесь имеются факты коррупции и отмывания денег. Причем, не только в Азербайджане, но и в ряде западных стран.

В качестве примера можно привести историю с известным американским НПО United Way, председатель которой Уильям Арамони был осужден на 7 лет лишения свободы за присвоение более чем одного миллиона долларов.

Финансовый менеджер Международной Хельсинкской федерации по правам человека был приговорен австрийским судом к 3 годам тюремного заключения за присвоение 1,2 миллиона евро.

В Азербайджане Общественное объединение «Центр национальных и международных исследований» за несколько лет по 9 грантовым соглашениям получило около 358 тысяч манатов. По закону, такие соглашения должны быть представлены для регистрации в Министерство юстиции. Но этот центр из 9-ти грантовых соглашений зарегистрировал лишь два.

В качестве другого примера можно привести «Институт мира и демократии». В течение 5 лет его глава Лейла Юнус, не будучи учредителем НПО «Азербайджанские женщины за мир и демократию на Кавказе», снимала со счетов именно этой организации крупные суммы денег в различных валютах и использовала их в личных целях.

Можно выразить лишь сожаление в связи с тем, что филиалы и представительства зарубежных НПО в Азербайджане нередко нарушают требования национального законодательства и нормы международного права.

Так, за последние годы азербайджанским НПО Национальным фондом демократии (National Endowment for Democracy – NED) США по 83-м соглашениям было

выделено грантов на сумму около 2,8 миллиона манатов, американским Национальным демократическим институтом (NDI) по 12-ти соглашениям – около полумиллиона манатов, Советом по международным исследованиям и обмену (IREX) по 35-ти соглашениям – около 900 тысяч манатов, Европейским фондом поддержки демократии (EED) – 300 тысяч манатов, а Фондом по поддержке открытого общества (Лихтенштейн) по 625-ти грантовым соглашениям – 7,6 миллиона манатов. Значительная часть этих грантовых соглашений не была зарегистрирована.

Серьезным правонарушением, в частности, является то, что некоторые доноры выдают НПО деньги наличными, то есть без официального оформления. Все это вызывает недоумение хотя бы в связи с тем, что в результате с полученных средств НПО не выплачивают соответствующие налоги.

Некоторые НПО направляют полученные гранты не на развитие структур гражданского общества, а на попытки насильственного изменения конституционного строя в стране. Зарубежные доноры, финансируя определенные организации, принуждают их к грубому нарушению азербайджанских законов и стабильности в стране. Тем самым эти доноры фактически занимаются не развитием институтов гражданского общества, а тем, что, выдавая деньги определенным лицам из «пятой колонны», используют их против Азербайджанского государства.

Например, Европейский фонд поддержки демократии выделил грант в размере около 300 тысяч долларов на проект Meydan TV, единственная цель которого – очернить Азербайджанское государство, принизить авторитет Азербайджана.

Подобная деятельность является не только свидетельством политического лицемерия, но и наносит урон значимости самой идеи гражданского общества.

В принципе, нет ничего плохого в государственной поддержке институтов гражданского общества. На пути строительства в стране гражданского общества немало мер предпринимается и правительством Азербайджана. Так, распоряжением Президента Азербайджана Ильхама Алиева в 2007 году был создан Совет государственной поддержки НПО при Президенте Азербайджанской Республики. Если в 2008 году Совет профинансировал 20 проектов в сфере прав человека и демократии объемом 166 тыс. AZN, то уже в 2013 году их количество достигло 46-ти с общим объемом бюджета 543 тыс. AZN. Разве это не показатель внимания и поддержки развития гражданского сектора и основ демократии со стороны Азербайджанского государства? Так почему же тогда наши попытки развивать и поддерживать гражданское общество подвергаются Западом критике?

Складывается парадоксальная ситуация: почему-то западным странам можно финансировать НПО в других государствах и это преподносится как «помощь развитию демократии», а самим государствам этого делать нельзя. Так, нас обвиняют в том, что Азербайджан финансированием своих НПО и своими законами якобы ограничивает деятельность гражданского сектора. Разве подотчетность, финансовая открытость и транспарентность денежных переводов, чего требует законодательство любого демократического государства, могут расцениваться как давление? Или же Азербайджан должен создать отдельное особое законодательство для иностранных НПО? А может быть, для них вообще законы не писаны?

А между тем факты дают основание утверждать, что созданные зарубежными донорами организации работают не во имя развития демократии и гражданского общества, а являются основными рычагами давления на правительство и служат реализации политических целей и экономических интересов своих грантодателей. Под демократической фразеологией подавляющее число местных НПО, финансируемых из-за рубежа, выполняет роль «пятых колонн», целью которых является создание в стране нестабильности или же управляемого извне хаоса.

Кстати, следствием установлено, что деятельность задержанных и арестованных так называемых «борцов за права и свободу людей» незаконно финансировалась созданными на Западе международными структурами. И они арестованы не за политическую деятельность, а за конкретные преступления уголовного характера. Зарубежные учреждения и ведомства не скрывают, что так называемые «политические заключенные» являются представителями созданной ими «пятой колонны». Поэтому их острую реакцию на арест этих лиц нетрудно понять.

В Белом доме даже и не пытаются скрывать своего мнения относительно того, что зарубежным американским НПО закон не писан. Так, в подписанном недавно Бараком Обамой меморандуме «О гражданском обществе» открыто говорится, что для поддержки развития институтов гражданского общества за рубежом США должны быть готовы идти даже против законодательства иностранных государств. «Правительство США работает с организациями гражданского общества даже в случае, если местные законы ограничивают возможности функционирования организаций гражданского общества, или там, где местные законы ограничивают основные свободы выражения, мирных собраний и ассоциаций, с учетом безопасности участников гражданского общества и их миссий. Ведомства, вовлеченные во внешнеполитические вопросы, с помощью соответствующих средств будут выступать против усилий правительств иностранных государств влиять на характер американской помощи гражданскому обществу, выбор физических или юридических лиц для реализации программ правительства США или выбор получателей этих программ...»[1].

Таким образом, США даже и не пытаются скрывать, что они вмешиваются во внутренние дела других стран. Белый дом открыто заявляет, что организациям, то есть «пятым колоннам», которые работают по всему миру, будет оказываться открытая поддержка Американского государства, несмотря на нарушения законодательства этих стран, и делаться это будет ради продвижения национальных интересов США. Для усиления деятельности в указанной сфере меморандумом было даже расширено количество государственных ведомств, вовлеченных в эту политику.

В самих же США все еще действует Акт о регистрации иностранных агентов от 1938 г. (FARA), который требует обязательной регистрации зарубежных компаний и организаций. Так где же равные условия, которых они требуют от других стран? Барак Обама, выступая в мае текущего года в Вест-Поинте, подчеркнул, что США сами подают пример миру и не могут выводить себя из-под действия правил, которые соблюдают все осталь-

[1] Президентский меморандум о гражданском обществе 23 сентября 2014 года, раздел 2

ные страны. Тогда возникает вопрос: почему же американские законы требуют регистрации и подотчетности от иностранных компаний и организаций, и это расценивается ими как законность, в то время как такая же политика других стран (в том числе и Азербайджана) расценивается как ограничение свободы НПО? Почему американские НПО не хотят регистрироваться и отчитываться в странах пребывания, и соответствующие требования законодательства расцениваются как давление на гражданское общество и неправительственные организации, в то время как того же требуют сами законы США для иностранных организаций, работающих в Соединенных Штатах?

Разве не опасаясь именно влияния «пятой колонны» на политику США, Барак Обама заявлял: «Я не думаю, что американские предвыборные кампании должны финансироваться мощнейшими группами интересов или, что даже хуже, иностранными организациями». Поистине, как говорили древние греки: что позволено Юпитеру, то не дозволено быку.

Опять мы видим в действии двойные стандарты и использование права сильного. Азербайджану, наверное, и большинству государств мира ясно видны все эти явные нестыковки заявленной политики США, ее предвзятость и открытая поддержка «пятых колонн» в зарубежных странах в ущерб двусторонним государственным отношениям. Следовательно, эти государства вправе делать соответствующие выводы и вносить корректировки в свои законодательства.

Деятельность НПО и связанные с ними проблемы – это одна сторона вопроса навязывания американской модели демократии и гражданского общества другим странам. Другой ее стороной являются лоббизм и подготовка так называемых аналитических материалов в мозговых центрах Америки для работы ее представителей за рубежом. Лоббирование в принятии документов законодательными органами ряда штатов США (например, относительно признания независимости «Нагорно-Карабахской Республики») и в комитетах Конгресса давно известно.

Однако в самих же американских СМИ была разоблачена предвзятость отдельных аналитических и мозговых центров в подготовке экспертных справок. Среди них – такие авторитетные институты и мозговые центры, как Институт Брукингса, Атлантический Совет и Центр стратегических и международных исследований. Крупными донорами этих институтов выступают такие страны, как Норвегия, Катар, ОАЭ. Например, Катар вложил в Институт Брукингса около 15 млн. долларов за 4 года[1].

Большинство экспертных справок, которые разрабатываются по заказу этих и других стран, предоставляются определенным лицам (конгрессменам, министрам и даже президенту), и на их основании принимаются политические решения. В результате в США решения по вопросам внешней политики принимаются на основе предвзятой и необъективной информации. Как следствие, внешняя политика Белого дома во многих регионах имеет ангажированный характер и направлена, главным образом, на исполнение первичного корпоративного заказа, а не на справедливое решение проблем со стороны «объективного глобального лидера», которым США себя считают.

[1] Иностранные державы покупают себе влияние в аналитических центрах
http://www.inopressa.ru/article/08sep2014/nytimes/influence.html

Обратимся к конкретному факту. Бывший главный редактор газеты Baltimore Jewish Times, известный публицист Мааян Жаффе в статье под названием «О влиянии армянского лобби на членов Конгресса США», опубликованной в газете Times of Israel, отмечает, что армяне привлекли к созданной в Конгрессе лоббистской группе 88 конгрессменов и сенаторов. Он пишет, что армянское лобби в Америке состоит не из одной группы, а представляет собой сеть из нескольких организаций. Среди этих групп числятся Армяно-американский комитет политической деятельности, Американо-армянский национальный комитет и Американо-армянская ассамблея. Они принимаются и поддерживаются госструктурами. Автор подчеркивает, что друзья Армении в Конгрессе стараются прикрыть тесные отношения этой страны с врагами США.

Нельзя считать, что в госдепартаменте всего этого не знают. Суть вопроса не в этом, а в самой концепции «двойных стандартов», которой в руководстве Белого дома придерживаются. Например, зная, что Армения вот уже более 20 лет удерживает под оккупацией 20% территории Азербайджана (своего стратегического партнера, как считают в официальных кругах Америки), США, якобы опираясь на принцип «мягкой силы», заигрывают с агрессором.

Или другой пример. Как могут США закрывать глаза на то, что, оккупировав территорию Азербайджана, Армения проводит здесь военные учения с участием более 40 тысяч военнослужащих и тысячи единиц военной техники, и это прямо у линии соприкосновения двух противостоящих войск? Более того, армянский боевой вертолет МИ-24, проникнув на небольшой участок, который отделяет войска Армении и Азербайджана, предпринимает попытку атаки на позиции наших войск, делая угрожающие виражи. Это была сознательная провокация с тем, чтобы вызвать наших военных на ответные действия. И вполне естественно, по всем правилам вооруженного противостояния он должен быть сбит. И он был сбит. Так почему же США не осуждают Армению за эту опасную провокацию, в то время как в связи с событиями в Украине в адрес России чуть ли не каждый день делают предупреждающие заявления? В адрес же Армении – полное молчание. Разве это не есть показатель двойных стандартов во внешней политике США?

Вашингтону пора понять, что «мягкая сила» эффективна тогда, когда она построена на реализации национальных интересов США, совпадающих с национальными интересами других стран (например, Азербайджана). Попытки же продвигать свои политические цели, не считаясь с национальными интересами Азербайджана, никогда не будут иметь успеха. Так, США выступают за территориальную целостность Украины и пытаются защитить ее всеми возможными способами. Тогда почему же США не применяют аналогичный подход в отношении Азербайджана, открыто не выступают в защиту его территориальной целостности, не осуждают агрессора?

Если для США продвижение демократии – это вопрос национальной безопасности, то и для Азербайджана восстановление контроля над оккупированными территориями является вопросом национальной безопасности. Иначе говоря, вопрос решения армяно-азербайджанского, нагорно-карабахского конфликта также должен быть составной частью стратегии по продвижению демократических ценностей. Без решения конфликтов на Кавказе невозможно добиться эффективно-

го транснационального сотрудничества на всем пространстве этого региона. Надо откровенно признать, США, будучи сопредседателем Минской группы по урегулированию нагорно-карабахского конфликта, не проявляют должной заинтересованности в решении этой проблемы. Ведь ее решение по большому счету, как заявляет Вашингтон, и в интересах США.

Вместо этого, начиная с 1992 года, США оказали Армении финансовую помощь в размере более двух миллиардов долларов, а сепаратистам Нагорного Карабаха, начиная с 1998 года, – более 83 миллионов долларов. Как видно, Америка совсем не скрывает, что поддерживает проводимый Арменией курс на замораживание этого затянувшегося конфликта.

Должен отметить, что не раз официальные лица США признавались автору этих строк, что «в Америке армянское лобби имеет сильные позиции в Конгрессе и Сенате, кроме этого многочисленная армянская диаспора является нашим электоратом, потому мы вынуждены считаться с этим фактором. Применять в разрешении нагорно-карабахского конфликта какие-либо методы давления мы не можем».

Вот так: ни много ни мало – такова позиция стратегов внешней политики «единственной мировой державы», способной восстановить справедливость в регионах, и где армянская диаспора «правит бал».

Хотя, что говорить, тут нет ничего странного. Ведь сам нынешний госсекретарь США Джон Керри, будучи сенатором, являлся одним из авторов 907-й поправки против Азербайджана. И ни для кого не секрет, что он тесно связан с Армянским национальным конгрессом США. Хотя надо отдать должное, он, в отличие от прежних госсекретарей, больше уделяет внимания вопросам

урегулирования нагорно-карабахского конфликта. Но безрезультатно.

Суть проблемы в том, что пока США будут применять политику двойных стандартов – осуждать оккупацию в одних странах, а в других не только закрывать на это глаза, но фактически поощрять это состояние, действуя в обход правительств и игнорируя национальные интересы и законодательства других стран – никакая, ни «мягкая», ни «жесткая сила» им в реализации эффективной внешней политики не поможет. Чем раньше в США усвоят это и адаптируют свою внешнюю политику в регионе к этой реальности, тем больше они преуспеют.

«Пятая колонна»: попытки эскалации деструктивных действий

«... элементам, получающим пожертвования из-за рубежа, продавшим совесть иностранцам, нет места в азербайджанской политике».

Ильхам АЛИЕВ

Поддержка Соединенными Штатами Америки и их союзниками активистов радикальной оппозиции и НПО, незаконное финансирование этих организаций связаны с попытками с их помощью оказывать давление на власть, создать хаос и беззаконие в нашей стране. И это, надо сказать, вполне органично вписывается в сценарий работы Запада с «пятой колонной». В результате такой незаконной политической и финансовой поддержки и соответствующих установок «пятая колонна», главными представителями которой, наряду с отдельными радикалами, выступают партии Народного

фронта и Мусават, пытается усилить свои деструктивные действия.

Партия Народного фронта, все более радикализируясь, уже давно стала гнездом провокаторов и интриганов, людей, жаждущих хаоса и разрушения. Здесь обосновались и те, кто находится за пределами разумного восприятия реальности, то есть иррационален по своему мышлению. Принадлежащая партии газета «Азадлыг» выполняет роль рупора лжи и вранья, каждая ее страница заполнена интригами, материалами, унижающими честь и достоинство людей, выдумками и наветами. Таков имидж этой партии.

Сегодня эта партия находится на грани организационного кризиса и полной деградации. Ее действия приняли настолько неприличный характер, что даже редактор газеты Yeni Musavat, резко осуждая действия Али Керимли и его партии, заявляет, что «Али Керимли и его партия болеют неизлечимой болезнью». «Чем допустить приход к власти Али Керимли и его партии – политически безграмотных, отсталых, не имеющих элементарных представлений о цивилизации и демократических правилах, считаю существование нынешней власти намного полезнее». Вот такое откровенное признание.

Внутрипартийную ситуацию в партии Народного фронта характеризуют разброд и шатание, полный раскол, многие ее члены высказывают недовольство неприемлемым радикализмом и непримиримой позицией Али Керимли и его группы, сотрудничеством с радикальными религиозными группировками.
Внутрипартийные репрессии, отсутствие внутрипартийной демократии, авторитаризм Али Керимли, межпартийные конфликты привели к тому, что на днях, как сообщается в СМИ, 52 члена Сумгайытского отделения

партии вышли из рядов НФА. В аналогичном положении оказалась и партия Мусават. Эта партия также находится в стадии полного разложения.

Сам ход времени, равно как и серьезные созидательные перемены в стране, сказываются и на состоянии «пятой колонны». Массовый уход со скандалом из рядов партии Народного фронта и Мусават определенных лиц высокого ранга напоминает бегство с тонущего корабля. Председатель другой партии Сардар Джалалоглу считает, что эти люди, которые находятся в оппозиции уже давно, просто очень устали и потому хотят самоустраниться. Но он не договаривает – самоустраниться от кого и от чего? Ведь уходят из рядов тех партий, которые стремятся к эскалации деструктивных действий. Вопрос в том, что «пятая колонна» лишена необходимой социальной базы и потому не может реализовать спущенные (данные) им установки. Этим объясняется бессмысленность пребывания их в рядах этих партий.

9 ноября этого года в Баку по согласованию с городской властью состоялся митинг немногочисленных сторонников так называемого «Национального совета», а по существу партии Народного Фронта. Главными организаторами были Али Керимли и Джамиль Гасанлы. Как видно из самого факта проведения митинга, голос радикальной оппозиции никто не заглушает. Они проводят свои митинги без препятствий. (Это напоминание тем зарубежным донорам оппозиции, которые считают, что их агентам не дают возможность проводить митинги). Политические эксперты считают, что этот митинг ничем не отличался от прежних и завершился полным провалом и позором: «Он показал полную профнепригодность радикальной оппозиции. Вновь – небольшое число людей, одинаковые лозунги, похожие друг на друга

выступления, изжеванные, набившие оскомину слова. Митинг стал очередным позором Нацсовета». По мнению экспертов, это результат отсутствия у радикалистов социальной базы и роста агрессивности.

Не лучшая миссия выпала и на долю Эльдара Намазова. Он – один из ярких представителей «пятой колонны». Только слепой этого не видит. С великим чувством исполненного долга он подтвердил это своим недавним заявлением, сделанным совместно с Давидом Шахназаряном. Оно антипатриотично, полностью противоречит сути армяно-азербайджанского, нагорно-карабахского конфликта. Это заявление – вовсе не призыв к миру, поэтапному решению проблемы, а отсутствие объективности, принципиальной позиции. Ведь Армения оккупировала наши земли. Следовательно, надо исходить из этого положения. И потом, кого Намазов представляет, «занимаясь» проблемами нагорно-карабахского конфликта. Насколько известно – никого. Жизнь так и не научила этого ренегата заниматься посильным трудом. Очевидно, маргинал Эльдар Намазов настолько привязан к интересам «пятой колонны», что не может не приравнять агрессора к стране, пострадавшей от агрессора. Он не может осознать, что чужого нам не надо, мы стремимся лишь восстановить территориальную целостность Азербайджана. Для нас – это альфа и омега проблемы.

К сожалению, для Эльдара Намазова, а также радикальной оппозиции, идущей во главе «пятой колонны», проблема Нагорного Карабаха (эта архиважная проблема) не является приоритетом в их деятельности. А за демагогическими заявлениями ее лидеров по этому вопросу скрываются личные амбиции и желание остаться на плаву. Их больше всего волнует то, как лучше угодить своим заграничным боссам, завоевать их благосклонное отношение к себе.

Больше всех в этом деле преуспела журналистка радио «Азадлыг» («Свобода») Хадиджа Исмаил. Она вместе со своими «друзьями» по цеху «старательно» организовывает антиазербайджанские передачи, выступает с заявлениями непотребного характера, демонстрирует откровенно враждебное отношение к известным представителям общественности, распространяет ложь оскорбительного содержания. Очевидно, подобный вызов, брошенный обществу, нравится ее зарубежным покровителям, но только не патриотам своей Родины. К тому же, занятая ею позиция не имеет ничего общего с журналистской профессией. У общественности сложилось твердое убеждение, что сотрудники радио «Азадлыг» стали на очень скользкую тропу. Не надо доказывать, что предоставление сфальсифицированной информации равносильно работе на заграничные спецслужбы. Это и есть предательство. «Если символ демократии – это Хадиджа Исмаил, то страшно представить, что может ожидать общество в будущем», – таково мнение журналистов и простых людей с нормальным сознанием.

Стремительное социально-экономическое развитие страны лишило «пятую колонну» широкого поля для деструктивной деятельности. Последнее прибежище ее представителей – это попытки расколоть общество и даже окружение Президента. Их смехотворные потуги ослабить власть организованным распространением явной лжи о руководящих работниках, желание противопоставить лиц во власти друг другу, фантазируя о наличии якобы разгорающейся между ними войны, еще раз демонстрируют их примитивизм и политическую

безграмотность. Но поняв, что окружение Ильхама Алиева монолитно как и прежде, его не расколоть, авторитет и популярность Президента высоки среди населения страны и за ее пределами, они начали переходить к прямым личностным оскорблениям и грязным нападкам на главу государства. Конечно же, будет лучше, если они поймут, что их агрессия не принесет им ничего, кроме позора, в результате чего они вынуждены будут уйти с политической сцены.

Как бы ни старались официальные круги Запада объяснить свои действия благими намерениями, факт остается фактом: финансируемые и поддерживаемые ими все структуры гражданского общества и радикальные партии, в отличие от независимых, являются современными образцами «пятых колонн». Их деструктивная деятельность, конечно же, поддерживается и регулируется внешними силами.

Предвзятость, применение двойных стандартов характеризуют и руководителей Европейского Союза. Совсем недавно, 26 ноября, во время церемонии вручения премии имени Сахарова председатель Европарламента Мартин Шульц сделал заявление и относительно так называемых «политических заключенных» в Азербайджане, вспомнив Лейлу Юнус. Конечно же, надо воспринимать как нонсенс, когда из уст такого человека как Мартин Шульц звучит подобная критика.

Его пример говорит о том, что по сравнению с прошлым историческим периодом, сегодня мы наблюдаем полнейший кризис в рядах политиков, которые определяют ход политических событий на мировой арене. К сожалению, судьбоносными вопросами мировой политики занимаются лица, которые лишены необходимой способности понимать тонкости региональных и глобальных политических процессов, и крайне некомпетентны, чтобы решать вопросы международного характера. Да что и говорить, сама западная пресса характеризует Мартина Шульца весьма нелестно: «известен» своими лишенными здравой логики выступлениями и неадекватными суждениями, «прославился» исламофобскими идеями. Его выступления и заявления зачастую сопровождаются политическими скандалами... Его слова об Италии и роли Великобритании в ЕС вызвали серьезный международный скандал. В британской газете Economist от 11 мая 2013 года в карикатурной форме преподносится стремление Мартина Шульца занять высокую должность в Брюсселе...

Вот таков председатель Европарламента, который вызвался давать оценку обстановке в Азербайджане. Я глубоко убежден, что Мартин Шульц действует не по своей воле: сегодня он просто выполняет установку «старшего брата», иначе ему было бы не видать кресла, на котором он сидит. Ведь известно, что были случаи, когда он произносил и позитивные слова об Азербайджане, его значении для Европы.

Напрасно определенные круги на Западе стараются создать ложное мнение об Азербайджане. Правда, круг этот очень узкий. Наоборот, вызывает удовлетворение то, что преобладает число тех политиков, знания и авторитет которых не служат корпоративным интересам. Тот, кто хочет, видит, что Азербайджан устойчиво развивается как современное государство с присущими демократическому обществу качествами.

Меняется сознание многих из тех, кто еще вчера призывал людей на площадь по каждому пустяковому делу. Они понимают, что это – путь в никуда. Не трансформируются лишь прежние радикалы, те, кто окрестил

себя лидером оппозиции – не конструктивной, а «пятой колонны». А потому ее участники сильно обеспокоены тем, что их ряды сокращаются, тают с каждым днем. Поэтому они становятся все более и более агрессивными: не только против власти, но и против вчерашних собратьев по партии. В этом несложно убедиться, если полистать страницы оппозиционных изданий. Взаимная неприязнь в борьбе за лидерство, противостояние между радикалами, доходящее до ругательства и грязных оскорблений, стали обыденным делом.

Те, кто сегодня представляют финансируемую извне радикальную оппозицию и призывают людей выходить на митинги, осуществили в начале 1990-х годов государственный переворот и силой захватили власть. Они не смогли удержать ее даже в течение одного года, доведя страну до состояния глубочайшего кризиса. Причины известны: отсутствие элементарных понятий о государственном управлении, несоразмерность амбиций организаторов захвата власти с уровнем их интеллекта, ущербная внутренняя и внешняя политика, которую они проводили, находясь у власти. Самое же главное – позиция народа, который, осознав политическую и моральную непригодность этих людей, не поддержал их.

Председатель партии Классического народного фронта Мирмахмуд Миралиоглу в интервью корреспонденту газеты «Рейтинг» (09.11.2014) признается: «Мы не смогли справиться со взятыми на себя делами. Не смогли сохранить власть... К тому же, не сделав выводов из происходящих процессов, оказались в нынешней ситуации».

Таким образом, основными характерными чертами радикальной оппозиции, взявшей на себя роль «пятой колонны», являются идейно-политическая пустота, узость

социальной базы и разобщенность, преобладание корпоративных интересов над государственными, попытки реваншизма, уклонение от конструктивного диалога и цивилизованных методов политической борьбы.

Такое положение дел в стане радикальной оппозиции, в первую очередь, обусловливается историческими обстоятельствами. Дело в том, что с самого начала ее ряды в основном пополнялись неудачниками в жизни, асоциальными элементами, далекими от понимания подлинных процессов, развернувшихся в нашем регионе, лицемерами и т.д. Парадоксом является то, что эти партии, не претерпев существенных изменений, и сегодня продолжают свою разрушительную политику.

Анализ деятельности этих политических групп показывает, что они не имеют должного представления о государственном строительстве, внутренней и внешней политике страны, геополитических реалиях и вызовах. Не обладая способностью предложить обществу полезные идеи и реальные программы, завоевать доверие граждан, радикальная оппозиция предпочитает искать опору за пределами страны. Ради удовлетворения своих властных амбиций, она охотно направляет в международные инстанции гнусные инсинуации, пасквили, идет на сотрудничество с зарубежными антиазербайджанскими кругами и выступает в качестве зарубежного рычага давления на независимую политику государства. Причина агрессивности и антинациональной сущности нынешней радикальной оппозиции в ее реваншистских устремлениях, нежелании признать свою несостоятельность.

Политическая незрелость и антипатриотизм, отсутствие способности к конструктивизму, жажда власти, неспособность оценивать события с позиций государ-

ственного мышления и зависимость от внешних антиазербайджанских сил привели к тому, что радикальная оппозиция свела борьбу против правительства к борьбе против государственных интересов.

Еще одной характерной антинациональной чертой сегодняшней радикальной оппозиции является социально-политический нигилизм, который выражается в полном отрицании всего позитивного в политической, экономической, социальной и культурной жизни общества. Руководствуясь принципом «чем хуже, тем лучше», пытаясь всячески дискредитировать политику властей, она все свои скудные ресурсы направляет на очернение достигнутых успехов и положительных перемен, произошедших в стране за годы независимости.

Постоянные политические неудачи и понимание бесперспективности своих амбиций обусловили утрату радикальной оппозицией доверия к своим планам, ввергли ее в пессимизм и маргинализацию, низведя ее борьбу за власть до деструктивной деятельности.

Стратегия – строительство постиндустриального общества

Взяв курс на создание сильной экономики, общенациональный лидер Азербайджана Гейдар Алиев заложил прочный фундамент современного независимого Азербайджана. Он прекрасно знал, что так называемая «пятая колонна» формируется и поддерживается силами извне, которым не нужно сильное Азербайджанское государство, и они будут постоянно противиться процессу создания сильного независимого Азербайджана, пытаясь очернить имидж нашей страны. Этим потугам

общенациональный лидер Гейдар Алиев противопоставил многовекторную внешнюю политику. Подписав «Контракт века», он тем самым подписал исторический приговор тем, кто пытался задушить независимый Азербайджан экономическим путем.

Применяя те же принципы, что и отцы-основатели США или политики демократической Европы, Гейдар Алиев осознавал, что и для Азербайджанской Республики путь наилучшей интеграции в международное сообщество лежит через стабильность, экономику и следование демократии. Такая глубоко осознанная и дальновидная политика позволила добиться больших успехов за короткий период. В экономику нашей страны пошли зарубежные инвестиции, открылись представительства международных компаний, голос Азербайджана стал слышен с международных трибун. А правда об армяно-азербайджанском, нагорно-карабахском конфликте начала, наконец, доходить и до мировой общественности.

Крупнейшим успехом стало и недавно подписанное итоговое инвестиционное соглашение по 2-й стадии разработки месторождения «Шахдениз». Торжественная закладка фундамента Южного газового коридора в день 20-летия подписания «Контракта века» – событие, которое уже называют «Контрактом XXI века». Это еще более усилит позиции Азербайджана на международной арене, в очередной раз доказав важность геополитического положения и надежности нашей страны как энергетического партнера. Выступая во время торжеств, посвященных 20-летию подписания «Контракта века», Президент Ильхам Алиев, в частности, подчеркнул, что этот проект будет приносить дивиденды не только Азербайджану, но и государствам-партнерам как минимум на протяжении 100 лет.

Ни у кого не вызывает сомнения, что Азербайджан превращается не просто в эффективного поставщика нефти и газа, но и в одного из гарантов энергетической безопасности Европы. Это лишь часть заложенной общенациональным лидером Гейдаром Алиевым стратегии по превращению Азербайджана в современное, самодостаточное государство. Президент Ильхам Алиев, обогатив политическое наследие Гейдара Алиева новыми идеями, за последние десять лет вывел Азербайджан в ряд успешных стран мирового сообщества. Сегодня Азербайджан является лидером на Южном Кавказе, и ни один крупный трансграничный проект в регионе не может быть успешно реализован без учета наших национальных интересов. Такие железнодорожные проекты, как Баку-Тбилиси-Карс, Астара-Решт-Казвин и их скорое успешное завершение превращают Баку в узловой центр в отношениях между Западом и Востоком, Севером и Югом.

Сегодня Азербайджан находится на пути строительства постиндустриального общества. Идея перехода к постиндустриальному обществу соответствует логике развития Азербайджана за последние десять лет. Для нас постиндустриальное общество – это общество, в экономике которого преобладает инновационный сектор с присущей ему высокопроизводительной промышленностью, с необходимой базой знаний во всех формах социально-экономической деятельности и высокой долей в ВВП высококачественных и инновационных услуг, с конкурентоспособностью во всех видах деятельности.

Конечно, для Азербайджана постиндустриальное общество – это экономическая система будущего. Однако сегодня создается серьезный задел этого будущего: формируется национальная инновационная система, постепенно возрастает технологизация производства. Основной целью инновационной системы является создание объективных предпосылок динамичного экономического развития для повышения уровня и качества жизни населения.

Пристальное внимание правительство уделяет проблеме воспроизводства «человеческого капитала», который рассматривается в качестве инвестиционного ресурса и основного фактора производства. То есть человеческий капитал становится все более значимым ресурсом созидательного процесса.

Правительство осознает, что повышение эффективности социально-экономического развития страны возможно лишь на основе становления и развития инновационной экономики. В целях ее достижения в республике развернута активная инновационная деятельность, которая позволит добиться высокой экономической эффективности в производстве. Созданные несколько лет тому назад технопарки являются в этом отношении важным элементом этой системы.

Вскоре появятся инкубаторы технологического бизнеса, а также кластеры промышленных предприятий, т.е. совокупность предприятий промышленности, которые объединяются для достижения совместных целей или решения общих проблем. Указом Президента (ноябрь, 2012 г.) под бизнес–инкубатор в сфере информационных технологий в поселке Пираллахи выделена территория в 50 гектаров, где ведется интенсивная работа по возведению офисного центра, научно-исследовательских институтов, центра инкубации, производственных объектов.

Все это – новые направления в нашей экономике. Эти процессы будут происходить под воздействием тех-

нического и технологического, а также социального обновления, т.е. формирования такого нового явления, как креативный класс. Это естественно, ибо строительство постиндустриального общества сопровождается формированием этого нового социального элемента. Определяющим фактором, сутью постиндустриальной стадии производства будет самостоятельное формирование информации и знаний как наиболее существенных и важнейших ресурсов социально-экономического развития общества. Эта стадия определяется в науке как информационное общество и как информационная экономика.

Важно отметить, что Азербайджан является одним из первых в мире и единственным государством на Южном Кавказе, утвердившим в 2003 году стратегию перехода к информационному обществу.

С началом формирования креативной экономики, Азербайджан стал параллельно формировать и свою концепцию «мягкой силы», которая не основана на вмешательстве во внутренние дела других государств. Наша концепция «мягкой силы» построена на идее продвижения национальных интересов посредством всесторонней демонстрации истории, культуры, толерантности азербайджанского народа, его потенциала, повышая тем самым доверие к государству на международной арене.

Составными частями этой концепции являются стремительное развитие материальной базы таких специфических сфер, как туризм, культура и спорт, которые, наряду с другими факторами, также повышают имидж страны. Проведение в Азербайджане Международного гуманитарного форума, Всемирного форума по межкультурному диалогу, Давосского экономического форума, конкурса «Евровидение-2012», ожидающиеся первые Европейские игры в 2015 году, гонки «Формула-1»

в 2016 году и матчи чемпионата Европы по футболу в 2020 году – все это является признанием и оценкой международными структурами крупных достижений Азербайджана в различных сферах социально-экономической жизни.

Прогресс Азербайджана на пути достижения намеченных целей подтверждается и мировыми рейтингами влиятельных изданий и институтов. Так, недавно в рейтинге Давосского экономического форума (The World Economic Forum) экономика Азербайджана заняла 38-е место по глобальной конкурентоспособности. По результатам исследований Всемирного банка, позиции Азербайджана в международном рейтинге Doing Business 2014 заметно улучшились.

Экономика Азербайджана с точки зрения мировых стандартов поднялась и по объему ВВП. Более 50% внутреннего валового продукта производится в ненефтяном секторе. Безработица находится на уровне 5 процентов. Внешний долг составляет примерно 8 процентов ВВП. Азербайджан является одной из немногих стран, где обеспечен бесплатный доступ в Интернет. По оценкам развития человеческого потенциала ООН, Азербайджан, опередив многие страны региона, в 2013 году занял 76-е в мире и находится среди государств с высоким показателем развития человеческого потенциала.

Наша страна входит в число стран-лидеров по росту годового располагаемого дохода в 2014 году. Это отмечается в исследовании компании Euromonitor International. В 2014 году рост годового реального располагаемого дохода прогнозируется на уровне 11,5 процента. «Ненефтяной сектор стал основным источником роста и генератором занятости в Азербайджане, обеспечивая рост доходов страны», – говорится в исследовании.

Кроме Азербайджана, в число стран-лидеров по этому показателю также вошли Саудовская Аравия, Китай и Казахстан.

Азербайджан вот уже 20 лет продолжает и успешно развивает сбалансированную внешнюю политику. Эта стратегия была успешно испытана такими кризисами на постсоветском пространстве, как августовская война в Грузии 2008 года и украинский кризис 2014 года. Последовательно демонстрируя миру, что не является проводником интересов отдельных сверхдержав, как некоторые государства, Азербайджан придерживается самостоятельного подхода в оценке событий и в решении международных проблем, всегда исходит из норм международного права и интересов страны.

Так, Азербайджан поддержал Грузию поставками газа в тяжелое для нее время, последовательно выступает за мирное решение вопросов ядерной программы Ирана. В украинском кризисе мы поддержали территориальную целостность Украины голосованием в Генеральной Ассамблее ООН, однако осудили политику вмешательства во внутренние дела этой страны, приведшую к хаосу. С нашей точки зрения, такого рода действия лишь подливают масла в огонь, из-за чего страдают мирные, ни в чем не повинные люди. Наше государство уверено в бесперспективности введения каких-либо санкций против какой бы то ни было страны. Справедливость, соблюдение международного права, территориальной целостности государств, невмешательство в их внутренние дела и диалог – ключ к решению самых сложных межгосударственных проблем. Если быть до конца справедливым, то санкции надо вводить против тех, кто с трибуны Майдана призывал к беспорядкам и захвату власти или же в отношении Армении, которая

вот уже более 20-ти лет как аннексировала 20% нашей территории и не выполняет четыре резолюции ООН по освобождению занятых земель.

Избрание Азербайджана непостоянным членом СБ ООН в 2011 году позволило нам продолжить реализацию нашей успешной внешнеполитической стратегии на глобальном уровне. Говоря о мировом порядке и возможностях его улучшения, можно отметить слова Президента Ильхама Алиева из выступления на Международном гуманитарном форуме в Баку в октябре 2014 года: «Считаю, что если каждая страна будет проводить независимую внешнюю политику, то тогда меньше будет войн в мире, меньше будет недоразумений. Каждая страна должна с уважением относиться к другой стране. Каждая страна должна с уважением относиться и к выбору другой страны – как в международной плоскости, так и в области межрелигиозного диалога, в гуманитарной сфере...». Эти слова Президента являются призывом усилить внимание к необходимости укрепления неовестфальской системы международных отношений, в которой реальный суверенитет государств в принятии решений должен быть базисом для глобальной стабильности.

Мы воспринимаем понятие многополярного мира не просто как риторику, а как стратегическую необходимость. Гегемония одного «центра силы» не оправдала себя. Она создает проблемы глобального характера, нарушает миропорядок и баланс в международных отношениях, препятствует созданию доверительных отношений между государствами. Обеспечение глобальной безопасности, преодоление терроризма и сепаратизма, религиозного фанатизма невозможны без соблюдения в межгосударственных отношениях принци-

пов невмешательства во внутренние дела государств, а также равноправия и взаимного уважения.

Для нас вопрос о поддержании государственного суверенитета является основой для сохранения стабильности в стране. Однако нам чужда политика самоизоляции. Азербайджан никогда не стремился ограждать себя «китайской стеной» от остального мира. Мы придаем важное значение двустороннему сотрудничеству. Это является для нас приоритетом. Будучи цивилизованным государством, Азербайджан желает развивать двусторонние отношения со всеми государствами, Советом Европы, другими международными организациями. Мы стремимся быть ближе к Европейскому Союзу, отражающему лучшую практику мировой организации, поддерживающей своих членов. Хотим, чтобы наши отношения с этим политическим образованием опирались на прагматический подход, отражали взаимный интерес. Стараемся перенимать у народов мира тот опыт, который отвечает нашим интересам, соответствует менталитету и обеспечивает ускорение нашего развития. И эти намерения поддерживаются конкретными шагами.

Президент Ильхам Алиев придал внешней политике Азербайджана наступательный характер. Но наряду с этим курсом, мы также укрепляем свою обороноспособность. Страна, у которой одна пятая часть территории оккупирована Арменией, не может существовать без следования принципу реализма: «Хочешь мира, готовься к войне». На сегодня лишь один наш военный бюджет намного превышает весь бюджет Армении, а продукция модернизированного Военно-промышленного комплекса (ВПК) пользуется спросом уже на внешнем рынке. Конечно, мы сторонники решения конфликта мирным путем. Однако в случае бездействия

международного сообщества и бесконечного затягивания им решения проблемы, у нас есть и другой вариант разрешения этого вопроса в рамках обеспечения территориальной целостности Азербайджана.

Крепнущая экономика, успешная внешнеполитическая стратегия и укрепляющийся военный потенциал – не единственные сферы, где преуспел Азербайджан. Развитие гражданского общества также стоит в списке приоритетов нашего правительства. Почти за четверть века независимости Азербайджан провел значительные реформы в сфере развития демократии, прав человека, открытости и подотчетности государственных органов перед гражданским обществом, улучшения качества услуг, предоставляемых государственными органами гражданам страны.

Азербайджан вовсе не отрицает, что в сфере развития гражданского общества и укрепления институтов демократии нужно еще многое сделать. Мы осознаем, что демократическое развитие – это сложный и долгий эволюционный процесс трансформации политической культуры, социальной психологии и поведения граждан. Эти проблемы не могут быть решены в одночасье, путем навязывания силой сверху, а тем более извне. Нам хорошо известны такого рода эксперименты, и мы наглядно видим, к какому хаосу и беззаконию они приводят.

Блестящая победа Президента И.Алиева на выборах 2013 года – яркий пример того, что большинство населения нашей страны поддерживает его курс развития Азербайджана. Каждый гражданин нашей страны на своем примере ощущает поступательный темп социально-экономического и политического развития Азербайджана. Эффективной базой всего этого являются

проводимые правительством Азербайджана долгосрочные реформы, среди которых можно отметить развитие ненефтяного сектора, человеческого капитала, информационных технологий, гражданского общества, государственной подотчетности и открытости.

Одной из последних успешных реформ в сфере повышения открытости и эффективности услуг, предоставляемых гражданам, является создание ASAN, идея которого принадлежит Президенту. Генеральный секретарь Совета Европы Турбьёрн Ягланд во время визита в нашу страну назвал социальную инфраструктуру ASAN уникальной, инновационной и некоррупционной, призвав страны Западной Европы следовать примеру Азербайджана. Сегодня именно ASAN является примером успешной реформы в области борьбы с коррупцией и обеспечения транспарентности государственных органов. Именно этот опыт недавно отметила глава программы развития ООН Хелен Кларк в ходе своего визита в Азербайджан, порекомендовав другим странам брать пример с Азербайджана.

Так, по результатам опроса, проведенного Transparency International, 68% граждан довольны реформами, проводимыми в сфере борьбы с коррупцией. В этом, конечно, немаловажная роль принадлежит созданным в регионах страны центрам ASAN. Благодаря этим центрам сегодня граждане нашей страны могут воспользоваться услугами 10 государственных органов, работающих по принципу «одно окно». Граждане, не покидая этот центр, оперативно, открыто, качественно и без излишней бюрократии решают свои вопросы. Если уж Запад и созданные им международные институты гражданского общества так беспокоятся о развитии демократии, правах человека и транспарентности в Азербайджане, то почему же они не отмечают также и успехи в этой сфере?

В некоторых аспектах развития гражданского общества Азербайджан преуспел там, где не справилась даже Европа. Например, в области мультикультурализма и толерантности. Гарантировав конституционные права и свободы каждому своему гражданину, Азербайджан обеспечил мирное проживание на его территории людей разных конфессий и национальностей, при этом оставаясь светским государством, хотя большинство населения исповедует ислам.

Как отметил Президент Ильхам Алиев на Бакинском международном гуманитарном форуме, состоявшемся 2-3 октября этого года: «В Азербайджане все народы живут в атмосфере дружбы и доброжелательности, как одна семья. Никогда в Азербайджане не было противостояния, недоразумений на религиозной и национальной почве, и это наше большое достояние... Мультикультурализм – образ жизни в Азербайджане...». Эти слова Президента полностью отражают всю суть и реальность мирного взаимосуществования и кооперации различных этнических и религиозных групп в нашей стране, которая может стать успешным примером для решения такого рода проблем в странах Европы.

Это, как говорится, лишь «видимая часть айсберга», т.е. всего лишь несколько из достижений нашей страны. Наша независимая, хранящая твердую приверженность фундаментальным демократическим принципам республика день ото дня наращивает свой потенциал в различных сферах. Несмотря на свой небольшой возраст в качестве современного независимого государства, Азербайджан стал участником большой политики, которую, как говорил Гейдар Алиев, нельзя подчинить мелким

чувствам и интересам. Правда, представители «пятой колонны» все же безуспешно пытаются это сделать, исходя из установок, которые они получают из-за рубежа.

Радует то, что постоянно растет число наших друзей в мире. Но, как сказал британский писатель Колин Гринленд, «успешность – питательная среда зависти». Поэтому, к сожалению, имеются оппоненты и недоброжелатели, которым сильный Азербайджан – словно кость в горле. Не всем по нраву и то, что наша страна, несмотря на то, то она расположена на непростом геополитическом пространстве, проводит независимую политику.

Наряду с теми, кто радуется нашим успехам, у Азербайджана есть и противники, среди которых особое место занимают армянское лобби и находящиеся под его влиянием лицемерные и коррумпированные политики, в том числе и американские. Те самые, которые существуют на деньги армянского лобби, а потому упорно не замечают прописных истин и постоянно пытаются дискредитировать Азербайджан. В 1998 году, отвечая на вопрос журналиста The New York Times о том, как он видит коррупцию в США, общенациональный лидер Азербайджана Гейдар Алиев очень тактично заметил: «Я спрашивал конгрессменов, почему у них такие тесные связи с Арменией, и они говорили, что армянская диаспора дает им много денег. И я спрашиваю вас – не это ли называется коррупцией?».

Дальновидная национальная нефтегазовая стратегия, предусматривающая превращение «черного золота» в человеческий капитал, развитие ненефтяного сектора, политические и экономические реформы, развитие гражданского общества и отстаивание национальных интересов азербайджанского народа – все это позволило нашему государству наладить взаимовыгодные

и равноправные отношения с более чем 100 странами, получить поддержку 155 стран. Немалую роль в этом сыграла принципиальная и однозначная позиция Азербайджана по каждому глобальному вопросу, озвученная в соответствии с нормами международного права. Благодаря такой взвешенной и мудрой внешней политике, проводимой Президентом Ильхамом Алиевым, Азербайджан за короткое время завоевал большое доверие и уважение в мире. В этом заслуга всего азербайджанского народа, который осознанно избрал путь демократии и прогресса. Президент Азербайджана неоднократно подчеркивал, что мы выбрали демократический путь сами, а не под чьим-либо давлением.

Наши приоритеты – это строительство демократического, цивилизованного, правового государства, создание самодостаточной экономики, дальнейшее улучшение жизненных условий населения, национальная консолидация на основе традиционных ценностей и любви к Родине. И все это осуществляется в русле строительства постиндустриального (информационного) общества. Этот путь – стратегический выбор, сделанный великим государственным деятелем и политиком Гейдаром Алиевым, который реализуется Президентом Ильхамом Алиевым.

Хотелось бы еще раз подчеркнуть, что сегодняшний Азербайджан – это государство, развивающееся быстрыми темпами, государство, которое формирует региональную повестку на Кавказе. Все страны и участники системы международных отношений, которые ориентированы на построение с нами отношений в соответствии с нормами международного права, всегда будут пользоваться уважением и поддержкой в Азербайджане. Наше государство не приемлет поучитель-

ный тон в международных отношениях, тем более, когда «учителя» закрывают глаза на серьезные проблемы в своих государствах. Мы всегда демонстрировали уважительное отношение к странам, поступки которых постоянно совпадают с их заявлениями и словами. Государства, которые заявляют одно, а своими действиями в отношении Азербайджана демонстрируют совершенно другое, не могут завоевать наше доверие.

Искусство управлять государством

Знаменитый американский философ Фрэнсис Фукуяма считает, «что построение сильного государства – одна из наиболее важных проблем мирового сообщества, так как слабость и разрушение государств служит источником многих наиболее серьезных мировых проблем»[1].

И с ним следует согласиться. Функцию государства никогда не следует ослаблять. Хотя сторонники современного либерализма пытаются внушить обществу, что многие обязанности государства могут взять на себя организации гражданского общества. Но, на мой взгляд, они глубоко заблуждаются. Что бы ни говорили адепты либерализма и идеалисты, как бы они ни старались обосновывать свои взгляды, мы нуждаемся в сильном государстве и сильной власти, которая не позволяет анархистам различных мастей переходить «красную черту».

Роль государства в обеспечении стабильности в обществе настолько высока, что его не может заменить никакая общественная организация. Это доказали своей деятельностью видные государственные деятели недав-

[1] Фрэнсис Фукуяма. Сильное государство. М., 2006, стр.5.

него прошлого – такие, как Франклин Рузвельт, Уинстон Черчилль, генерал Шарль де Голль, Иосиф Сталин, а в последующие годы Конрад Аденауэр, Франсуа Миттеран, Мао Цзэдун. Это доказано и самим ходом истории.

Естественно, каждый из политиков, в первую очередь, отстаивает интересы своего государства. Но вместе с тем, именно этими яркими политиками, их усилиями были определены принципы послевоенного миропорядка, глобальной и региональной безопасности. Сегодня на мировой политической сцене нет таких сильных личностей и государственных деятелей. Их места заняли те, кто не обладают такими же лидерскими качествами, прирожденной харизмой и высоким авторитетом. Именно в силу этого они не в состоянии в изменившемся мире обеспечить общечеловеческое согласие.

Сегодня политики во многих странах в своих действиях раздвоены: с одной стороны, они сосредоточены на внутренних проблемах, так как, чтобы появиться на мировой политической сцене, им приходится сначала завоевывать поддержку избирателей путем различных посулов; с другой стороны, вопросы региональной и глобальной безопасности, которые столетиями занимали умы государственных деятелей, сегодня вновь должны быть в центре их внимания и даже приобрести большее значение, чем в прошлом, так как цена войны значительно высока.

Но, не имея необходимых личных качеств и не обладая должным искусством управления государством, современные лидеры ведущих западных стран намного уступают своим предшественникам.

Внешняя политика и обеспечение безопасности страны связаны с решением очень широкого круга вопросов. Дальновидный государственный деятель дол-

жен учитывать и оценивать целый спектр рисков и возможностей. В нынешних условиях внешняя политика и обеспечение безопасности – это, прежде всего, отстаивание национальных интересов с помощью создания баланса силы и надежной системы обороны.

Для реализации этой сложной задачи очень важно, чтобы национальный лидер обладал всеми нюансами искусства управления государством. Азербайджанскому народу дважды повезло – это везение связано с президентскими выборами 1993-го и 2003-го годов. Умный государственный муж всегда помнит, что государственный пост – это, прежде всего, доверие народа. Поэтому высшая задача государственного деятеля – служить своему народу, процветанию государства.

В этом отношении азербайджанскому народу судьба уготовила прекрасное будущее. Это будущее невозможно представить без Президента Ильхама Алиева, который без остатка служит своему народу. Сменив Гейдара Алиева осенью 2003 года на главном посту страны, он еще более обогатил избранную стратегию продуманных действий. Его деятельность оказалась революционной, ибо за одно десятилетие привела к осуществлению больших надежд, что, собственно, и предопределяет отношение населения к власти, судьбу диалога с общественными силами.

Исключительную роль в программе модернизации страны, строительства постиндустриального общества играет инновационная концепция развития, на которую опирается Президент Ильхам Алиев в своей созидательной деятельности. Осуществляя одну за другой важные инициативы социально-экономического характера, глава государства сумел зажечь в современниках стремление к действию, повлечь за собой единомышленников, чтобы создать прочные основы для достойного будущего.

Он сдержал обещания, данные народу. Масштабная программа реформ, которая с каждым годом раздвигает границы созидаемого, приносит очевидную пользу народу, позволяет укреплять позиции Азербайджана в международном сообществе. И то, что за Азербайджаном закрепилась репутация лидера региона, лишь подтверждает, что Президент нашел универсальную формулу успеха, позволившую без потрясений и потерь осуществить большой скачок в социально-экономическом развитии.

В Азербайджане существует «Центр притяжения». Суть его в «национальной идее», выдвинутой Президентом Ильхамом Алиевым. Вокруг нее происходит национальная консолидация. Она стала основным духовным ядром для развития страны. Эта идея освещает путь в постиндустриальное, информационное общество, вдохновляет и объединяет людей, нацеленных на решение больших задач. Опираясь на поддержку азербайджанского народа, Президент, отстаивая национальные интересы, ведет политику, направленную на строительство процветающего государства. И каждый гражданин – патриот нашей страны уверен, что достижение поставленных задач возможно только при наличии сильной президентской власти и стабильности в обществе.

Предназначение сильной власти заключается в том, чтобы подчинить себе условия и обстоятельства времени, извлечь из них максимум пользы для страны. Такое устремление всегда и везде себя оправдывает, укрепляет уверенность в гражданах страны. Будучи автором неординарных решений и грамотно претворяя ориги-

нальные замыслы в большие дела, Ильхам Алиев олицетворяет образ творца новой политической моды. Мастерски управляя условиями и обстоятельствами времени и пространства, он со своей командой продолжает наращивать ресурсную базу страны, удивлять мир новыми замыслами и достижениями.

Деятельность Президента Ильхама Алиева за последние десять лет доказывает, что роль личности в истории велика и неоспорима. Истинная суть программы реформ Ильхама Алиева продемонстрировала, насколько востребованы в нынешних условиях смелые и масштабные проекты обновления национальной индустрии, социальной инфраструктуры и всех сфер, способные обеспечить материальную базу и духовность жизни нынешних поколений.

Стоит вспомнить, когда Ильхам Алиев стал главой государства, в Азербайджане усилиями выдающегося политика и национального лидера Гейдара Алиева была обеспечена экономическая и политическая стабильность. Страна уже тогда смогла представить себя мировому сообществу как самодостаточный и независимый субъект. Однако преемнику благодаря высокому интеллекту и организаторскому таланту удалось выйти из тени великого предшественника и приумножить достижения страны, воссоздать эффективную экономику, которая по индексам развития является одной из самых динамичных в мировой табели о рангах.

Это сыграло роль ключевого фактора в определении значения и места молодого независимого государства в новой системе международных координат. Неслучайно Азербайджан за последние годы превратился в субъект, который способен налаживать и поддерживать стратегическое партнерство с ведущими странами

мира, стабильно увеличить вклад в программу глобальной интеграции.

Азербайджан ныне является гарантом не только энергетической безопасности Европы, но и общей безопасности на большом Евразийском пространстве. Это стало возможным благодаря внутренней стабильности, экономическому развитию, устойчивому общественно-политическому порядку, демократизации жизни общества, что позволяет сосредоточивать силы и возможности на решении масштабных модернизационных программ.

Если внимательно вникнуть в смысл озвученных Ильхамом Алиевым суждений и осуществляемых им дел, то несложно понять, что в них выстроена глубоко осознанная национальная идея. Исходя именно из этой идеи, глава государства, осуществляет грандиозный план вывода страны на рельсы постиндустриального общества – орбиту высокого уровня. Реализацию столь смелого курса может себе позволить лишь энергичный, дальновидный и талантливый лидер.

Наши великие предки говорили: «Мудрое управление государством означает уменьшать и отводить от народа опасность». В этом и заключается суть искусства управления государством. В нынешних сложных условиях Ильхам Алиев не только блестяще справился с задачей провести государственную машину через тернии к намеченной цели, но и смог обеспечить надежный задел прочности на будущее. Проявляя постоянную дееспособность и отстаивая принципы справедливости в решении проблем международного значения, он удостоился высокого уважения и внимания не только соотечественников, но и международных кругов. Благодаря незаурядным способностям, вкладу в решение проблем международной безопасности, региональных и глобаль-

ных задач, инициированным международным проектам, он воспринимается в мире как знаковый политик. Это неоспоримый факт. Такого внимания и признания, как правило, удостаиваются харизматичные, талантливые политики, которым присущи неординарное мышление и политическая интуиция.

Сегодня инициативы Президента Ильхама Алиева преображают экономический ландшафт страны и региона, становятся мощным стимулом духовного возрождения народа, который уверенно поддерживает своего лидера. Именно поэтому Президент, чувствуя мощную поддержку всех своих сограждан, завершил свою речь на Площади Флага словами: «Я уверен, что мы достигнем всех поставленных целей».

Все это вдохновляет азербайджанский народ на большие дела.

Mündəricat

İlham Əliyev yeni əsrin yeni lideridir 3

Azərbaycan yalnız bərabərhüquqlu və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dialoq aparmaq əzmindədir və buna hazırdır, dövlətlərarası münasibətlərin başqa formaları onun üçün qəbuledilməzdir 29

İkili standartların dünya nizamı və müasir Azərbaycan 47

Содержание

Ильхам Алиев – новый лидер нового века 107

Азербайджан готов и настроен лишь на равноправный и равноуважительный диалог, другие формы межгосударственных отношений для него неприемлемы 138

Миропорядок двойных стандартов и современный Азербайджан 158

Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi
Издательский Дом Шарг-Гарб

www.eastwest.az
www.fb.com/eastwest.az
info@eastwest.az

Çapa imzalanmışdır: 07.07.2015. Format: 60×90 1/16. Ofset çapı.
Fiziki çap vərəqi 14. Sifariş 15209. Tiraj 1000

Подписано к печати: 07.07.2015. Формат бумаги: 60×90 1/16. Офсетная печать.
Физ. печ. листов 14. Заказ 15209. Тираж 1000

"Şərq-Qərb" ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.
Отпечатано в типографии ОАО «Шарг-Гарб».

AZ 1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17
AZ 1123, Баку, ул. Ашыг Алескера, 17

Tel.: (+99412) 374 83 43
(+99412) 374 73 84
sharq.qarb@gmail.com